

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

KAROLÍNA KOSOVÁ

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Kunderovská biografie Jana Nováka a následný ohlas

Karolína Kosová

Bakalářská práce

2023

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Karolína Kosová**
Osobní číslo: **H19400**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Kunderovská biografie Jana Nováka a následný ohlas**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

Biografie Jana Nováka vzbudila velký ohlas a obrátila pozornost na základní kunderovské otázky: Je Kundera český spisovatel? Jaké důsledky s sebou nese autorovo rozhodnutí zůstat ve stínu svého díla? Jaký je charakter české a zahraniční recepce Kunderova díla? Hlavním tématem práce bude reflexe Novákovy biografie a zpracování následného ohlasu (s přihlédnutím k zahraniční recepci). Východiskem budou metodologické úvahy o žánrových možnostech biografické a monografické literatury.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Novák, Jan: Kundera. Český život a doba. Praha, Argo – Paseka 2020.
(Tuzemská, případně zahraniční recepce Novákovy biografie.)
Češka, Jakub: Království motivů. Praha, Togga 2005.
Fořt, B. – Kudrnáš J. – Kylouček, P.: Milan Kundera aneb Co zmůže literatura. Brno, Host 2012.
Haman, A. – Novotný, V. (eds.): Pocta Milanu Kunderovi. Praha, Artes Liberales 2009.
Lopatka, Jan: Předpoklady tvorby. Praha, Triáda – Plus 2010.
Richterová, Sylvie: Eseje o české literatuře. Praha, Pulchra 2015.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Petr Šrámek, Ph.D.**
Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2022

Prohlášení

Prohlašuji:

Práci s názvem Kunderovská biografie Jana Nováka a následný ohlas jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29. 05. 2023

Karolína Kosová v. r.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Petru Šrámkovi, Ph. D. za jeho nekonečnou trpělivost, kterou se mnou měl během psaní této práce.

Dále bych ráda poděkovala svým rodičům, sestře, švagrovi a neteři za jejich neúnavnou podporu při bezesných nocích. Za to, že si vyslechli mé nejhorší scénáře, aby mi opakovaně připomínali, že jsem schopnější, než si myslím. Bez vás by tato práce nikdy nenabyla své podoby.

Také bych ráda poděkovala mé kamarádce Andree, za to, že se mnou protrpěla tyto měsíce a dopovala mě čokoládou i kávou.

A tisíceré díky i všem ostatním, na které jsem zapomněla, ale vy víte, koho mám na mysli.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na kunderovskou biografii Jana Nováka a mapuje její následný ohlas v období prvního roku po vydání, tedy od června 2020 do června 2021.

V teoretické části se práce zaměřuje na pojetí biografie a biografického románu a jejich hodnocení v české tradici. Dále dokazuje, že pro diskusi vyvolanou biografií Jana Nováka je důležitá polemika, přestože v diskusi nedochází k tzv. polemickému dialogu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Milan Kundera, Jan Novák, biografie, biografický román, polemika, kritická recepcce

TITLE

Kundera's biography from Jan Novák and its subsequent acclaim

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on Kundera's biography from Jan Novák and maps its subsequent reception in the period of the first year, i.e. from June 2020 to June 2021. The theoretical part of the thesis focuses on the concept of biography and the biographical novel and their evaluation in the Czech tradition. It further demonstrates that polemics is important for the discussion provoked by Jan Novák's biography, even though there is no so-called polemical dialogue in the discussion.

KEYWORDS

Milan Kundera, Jan Novák, biography, biographical novel, polemic, critical reception

Obsah

ÚVOD.....	9
1. POLEMIKA V DISKUSI KOLEM BIOGRAFIE KUNDERA: ČESKÝ ŽIVOT A DOBA	11
1.1 POLEMIKA V TEORII LITERATURY	12
1.2 POLEMIKA V DISKUSI O BIOGRAFII JANA NOVÁKA	16
2. BIOGRAFIE, NEBO ŽIVOTOPISNÝ ROMÁN?.....	19
2.1 BIOGRAFIE	19
2.2 BIOGRAFICKÝ ROMÁN	21
2.3 OTÁZKA PSANÍ BIOGRAFIE V DISKUSI O BIOGRAFII <i>KUNDERA: ČESKÝ ŽIVOT A DOBA</i>	23
2.4 OHLASY NA BIOGRAFII <i>KUNDERA: ČESKÝ ŽIVOT A DOBA</i>	25
3. KRITICKÁ RECEPCE OHLASU BIOGRAFIE <i>KUNDERA: ČESKÝ ŽIVOT A DOBA</i>	28
3.1 JEŠTĚ JSEM TO NEČETL, ALE.....	30
3.1.a <i>Příspěvky první vlny před vydáním biografie</i>	30
3.1.b <i>Příspěvky první vlny po oficiálním vydání biografie</i>	35
3.1.c <i>Shrnutí první vlny</i>	42
3.2 CENA FRANZE KAFKY A SLAVNOST BEZVÝZNAMNOSTI	50
3.2.a <i>Příspěvky druhé vlny</i>	50
3.2.b <i>Souhrn druhé vlny</i>	56
3.3 ROK MILANA KUNDERY	63
3.3.a <i>Příspěvky třetí vlny</i>	63
3.3.b <i>Shrnutí třetí vlny</i>	65
3.4 ROK 2021	69
3.4.a <i>Příspěvky čtvrté vlny</i>	69
3.4.b <i>Shrnutí čtvrté vlny</i>	70
4. DŮLEŽITÉ PŘÍSPĚVKY V DISKUSI O BIOGRAFII <i>KUNDERA: ČESKÝ ŽIVOT A DOBA</i>	73
4.1 JAN H. VITVAR.....	73
4.2 PETR FISCHER.....	74
4.3 PETR A. BÍLEK	75
4.5 PAVEL ŠAFR	76
4.6 PETR ŠÁMAL	77
4.7 MAREK VAJCHR	77
ZÁVĚR: ČESKÝ SPOR O MILANA KUNDERU	79
Tzv. UDAVAČSKÁ KAUZA	79
BIOGRAFIE, NEBO BIOGRAFICKÝ ROMÁN?	82
ČTE MLADÁ GENERACE MILANA KUNDERU?.....	84
PŘÍLOHA I – CHRONOLOGICKÝ SOUPIS PŘÍSPĚVKŮ	88
PŘÍLOHA II – DŮLEŽITÉ PŘÍSPĚVKY V DISKUSI O BIOGRAFII <i>KUNDERA: ČESKÝ ŽIVOT A DOBA</i>	99
PŘÍLOHA III – MEDAILON MILANA KUNDERY	100
ZDROJE	107
SUMMARY	109

Úvod

První román, který jsem od Milana Kundery četla byla *Nesnesitelná lehkost bytí*. S jeho dílem jsem byla seznámena v rámci výuky literatury na střední škole, ale poprvé jsem se do jeho románu začetla až jako dvacetiletá studentka na vysoké škole. Pamatuji si, že jsem si román *Nesnesitelná lehkost bytí* vybrala, protože se mi líbil poetický název. O Milanu Kunderovi jsem si nepamatovala víc než že od poloviny sedmdesátých let minulého století žije v emigraci ve Francii. Věděla jsem, že v české společnosti vyvolává debaty jeho zařazení do české literatury a neochota přeložit své francouzské romány do rodného jazyka.

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala, protože jsem se chtěla o Milanu Kunderovi dozvědět více. Chtěla jsem poznat spisovatele jehož romány mě uchvátily svým stylem i tématem, ale o kterém jsem coby o skutečném člověku nevěděla téměř nic. Biografie *Kundera: Český život a doba*, byla první kniha, kterou jsem od Jana Nováka četla. Zнала jsem jeho jméno coby autora jiných biografií, které byly literární kritikou přijaty kladně. Poskrovnu jsem byla seznámena i s rozsáhlou diskusí, kterou biografie již před svým vydáním vyvolala.

První kapitola přibližuje více polemiku, neboť diskuse zahrnovala některé její prvky. Především se jednalo o osobní angažovanost recenzentů, která je pro polemiku tak typická. Rysy polemiky jako žánru blíže představuje na článcích čtyř autorů – Otokara Fischera, Michela Foucaulta, Jiřího Homoláče a Luboše Merhauta. Kapitola dokazuje důležitost polemiky v diskusi o biografii Jana Nováka, přestože v ní nedochází k dialogu, který je považován za její důležitý rys.

Druhá kapitola se zaměřuje na biografický žánr, protože biografie Jana Nováka vyvolala diskusi nejen subjektem svého zájmu, ale i způsobem jakým byla napsaná. Přibližuje část diskuse věnované tématu žánrového zařazení knihy, neboť převážně na počátku diskuse k ní kritika přistupovala dvojitým způsobem. Někteří recenzenti ji zařazovali do žánru biografického románu, jiní ji vnímali jako vědeckou biografii. V kapitole se taktéž přibližují hodnotová kritéria, která jsou kladena v české tradici na žánr biografie a podle kterých byla hodnocena i biografie Jana Nováka.

Třetí kapitola mapuje diskusi vyvolanou biografií *Kundera: Český život a doba* během prvního roku od jejího vydání. V diskusi jsem vymezila čtyři vlny podle tendencí a změn témat, která jsem vyzorovala během čtení příspěvků. První tři vlny časově spadají do druhého půl roku 2020. První vlna časově spadá od poloviny června, kdy vyšly první recenze, až do začátku července ke zveřejnění příspěvku Petra Onufera, který netradičně zasáhl do diskuse z pozice

redaktora biografie. Druhá vlna je ohraničená příspěvkem Pavla Šafra ze začátku července a končí v polovině září, kdy se stal Milan Kundera dvacátým laureátem Ceny Franze Kafky a zároveň vyšel po třiceti letech první oficiální český překlad jeho francouzského románu *Slavnost bezvýznamnosti*. Třetí vlna poté časově spadá od poloviny září do konce prosince k vyhlášení výsledků Kniha roku *Lidových novin*, které překvapilo mnohé recenzenty i čtenáře. Poslední, čtvrtá vlna zahrnuje celý první půlrok 2021. Za závěrečný bod diskuse považuji vydání antologie Jiřího P. Kříže *Český spor o Milana Kunderu*.

Ve čtvrté kapitole vybírám z celkové diskuse sedm recenzentů, kteří svými příspěvky nejpodstatněji ovlivnili směr diskuse. Od recenzentů, kteří do diskuse zasáhli více příspěvky, poté vybírám jeden, na který byl v rámci diskuse největší ohlas.

Závěr blíže přibližuje tři, podle mého názoru, nejdůležitější témata, která v celkové diskusi vyvstala. Stručně shrnuje tzv. udavačskou kauzu z roku 2008, jíž se věnovala i antologie Jiřího P. Kříže *Český spor o Milana Kunderu*, který se pokusil na příspěvcích čtyřiceti autorů poskytnout komplexní pohled na toto téma v rámci diskuse na biografii Jana Nováka. Podrobněji se pak zaměřuje na žánrové přijetí biografie v kritice a na kritéria podle kterých byla hodnocena. Nakonec se věnuji tématu, kterému byla, dle mého názoru, věnovaná v diskusi pouze okrajová pozornost – a totiž, zda mladou generaci, tj. generaci narozenou po roce 2000, ještě romány Milana Kundery zajímají.

Cílem mé práce bylo zmapování celkové diskuse vyvolané biografií *Kundera: Český život a doba*. Výsledkem této snahy je poté příloha I – Chronologický soupis příspěvků, který obsahuje příspěvky uveřejněné v období od června 2020 do června 2021 v chronologickém pořadí. Přirozeně si nečiním nárok na úplnost seznamu, protože se rozsáhlá diskuse o biografii Jana Nováka vedla například i na sociálních sítích, které do své práce nezahrnuji. Stejně jako neberu v potaz názor širokého čtenářstva.

Příloha II – Důležité příspěvky v diskusi o biografii *Kundera: Český život a doba*, vychází z páté kapitoly práce. Jedná se o seznam bibliografických citací sedmi důležitých příspěvků, kterými jejich autoři nejvíce ovlivnili směr diskuse. Přečtení těchto sedmi příspěvků by mělo poskytnout čtenáři celkový pohled na diskusi.

Příloha III poskytuje autorský medailonek Milana Kundery, jelikož je důležitou osobností v zájmu mé práce. Protože se však moje práce nevěnuje přímo životu Milana Kundery, ale pouze biografii popisující jeho život, vycházím při psaní medailonku z hesla *Slovníku české literatury*, webové stránky *iLiteratura.cz* a samotné biografie Jana Nováka.

1. Polemika v diskusi kolem biografie Kundera: Český život a doba

Ve slovníkových definicích se nejčastěji uvádí, že pojem polemika vychází z řeckých slov *polemos* – boj nebo *techné polemiké* – válečné umění.¹ Polemika je nejčastěji definována jako vědecký nebo umělecký spor.

Nejstarší definice vychází z *Riegrova slovníku naučného*. Pojem polemika se definuje v šestém svazku z roku 1867.² Autorem pojmu je Jha, pravděpodobně se jedná o Jandečka Václava – c. k. gymnazijního profesora v Hradci Králové. Ten definuje polemiku jako písemný spor vedený učeným způsobem. Prvotně byla polemika hlavně obrana církevního učení proti pohanským náboženstvím, ale postupně byly polemikou nazývány všechny spisy, které něco obhajovaly.³ Tak se polemika přenesla na pole všech věd, literatury i politiky. Polemika se nejčastěji vedla na stránkách časopisů a brožur.⁴

Stejně definuje polemiku *Ottův slovník naučný*. Definice polemiky vyšla ve dvacátém svazku v roce 1903.⁵ Autorem pojmu je PhDr. Vávra Václav – adjunkt Musea království Českého v Praze. Ten krátce definuje polemiku jako vědecký spor. Jeho definice polemiky se velmi podobá té z *Riegrova slovníku naučného*. Předpokládám tedy, že ji převzal a jen zkrátil.

Rozsáhleji je polemika definovaná ve *Slovníku literární teorie* z roku 1984, který redigoval Štěpán Vlašín.⁶ Autorem pojmu je Milan Blahynka. Ten polemiku definuje jako vědecký či umělecký spor vedený veřejně na stránkách periodik. Charakterizujícím rysem polemiky jsou vyhraněné protichůdné názory účastníků. Účastníci se snaží vyvrátit teze, o jejichž nesprávnosti jsou přesvědčeni, a obhajují teze vlastní.⁷ Podle této definice je tedy polemika dialog mezi minimálně dvěma oponenty, přičemž odpověď se nazývá *replika* a následná odpověď *duplika*.⁸ Pro polemiku je typický temperamentní, vyhrocený až jízlivý sloh; osobní zaujetí a s tím spojené přehánění, kdy jsou protivníkovy teze vyhrocovány až *ad absurdum*.⁹ Podle předmětu a zaměření zájmu je možné polemiky dále dělit na zásadní a osobní, k nimž náleží dělení na generační a skupinové, či podle žánru, ve kterém polemika

¹ BLAHYNKA, Milan. Polemika, in VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN 22-062-77. str. 282.

² JANDEČKA, Václav. Polemika, in REIGR, František Ladislav a MALÝ, Jakub. *Slovník naučný*. Svazek 6. Praha: I. L. Kober, 1867. str. 536.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ VÁVRA, Václav. Polemika, in *Ottův Slovník naučný*. Svazek 20. Praha: J. Otto, 1903. str. 86.

⁶ BLAHYNKA, Milan. Polemika, in VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. str. 282

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

probíhá.¹⁰ V případě, že se polemika rozrostla do velkých rozměrů a má dlouhé trvání, označuje se někdy také jako boj. Jako příklad uvádí Milan Blahynka boje o Rukopisy, při kterých se polemizovalo o pravosti *Rukopisů zelenohorského a královédvorského*.¹¹

Nejnovější definice pochází z *Lexikonu literárních pojmů*, který společně sestavili PhDr. Libor Pavera a doc. PhDr. František Všetíčka v roce 2002.¹² Autorem hesla polemika je Libor Pavera. Definuje ji jako vědecký nebo umělecký spor vedený na stránkách periodik, pro nějž je charakterizující temperamentnost a zaujetí pro předmět zájmu.¹³

1.1 Polemika v teorii literatury

Z výše představených slovníkových definic je patrné, že pojem polemika je v české tradici pevně zakotven jako názorový spor mezi učenici, který je veden veřejně. Polemice se v české literární vědě věnovala pozornost i mimo slovníková hesla, neboť je to žánr svéhlavý, vymykající se pravidlům, kterými se řídí jiné vědecké žánry. V práci se blíže zabývám texty Otokara Fischera, Michela Foucaulta, Jiřího Homoláče a Luboše Merhauta. Jednotlivé texty jsem seřadila v chronologickém pořadí, tak jak vycházely v českém prostředí.

Polemikám se ve své stati *O polemikách*¹⁴ věnoval Otokar Fischer. Stať je součástí sbírky *Slovo o kritice*, kterou edičně sestavil Josef Brambora a vyšla v roce 1947. Podle Otokara Fischera je nezbytné, aby ten, kdo se účastní polemiky, měl osobní a bezprostřední vědomí, že jde o jeho věc a čest. Polemiky se rozpoutávají snadno a z velké většiny nemají dlouhého trvání. Příznačné je, že ti, kteří byli v jedné polemice nepřáteli na smrt, v jiné jsou spojenci a naopak.¹⁵

Pro polemiky jsou typické tři věci – přehánění, předčasné zevšeobecnění a chytání za slova, přičemž každá z těchto formulí má v polemice své uplatnění.¹⁶ Přehání se, aby se názory odpůrce staly samy o sobě výstrahou.¹⁷ Zevšeobecňuje se tím, že odpůrce se již nebere jako samostatné individuum, ale stává se zástupcem celé skupiny. Přičemž je typické, že to, co je odpůrci vyčítáno, neplatí ani tak pro něho samotného, jako spíše pro členy skupiny.¹⁸ Boj o slova vede účastníky polemiky ke snaze vyjadřovat co nejkonkrétněji svoji myšlenku, ale

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž.

¹² PAVERA, Libor. Polemika, in PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-124-1. str. 282.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ FISCHER, Otokar. O polemikách, in *Slovo o kritice*. Praha: Václav Petr, 1947. str. 109-115.

¹⁵ Tamtéž, cit. str. 111.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž, cit. str. 112.

¹⁸ Tamtéž.

typické je i to, že se oponent chytne jiného slova, což vede k opětovné snaze konkrétně se vyjádřit.¹⁹

Lze polemiku psát bez těchto charakteristických rysů, díky kterým přestává být věcná a stává se tzv. osobní? Podle Otokara Fischera jsou právě tyto vlastnosti polemiky – že je plná hádek a hrotů, ironie a často i nadávek – celou její podstatou. Díky vášni, která je při polemikách probouzena, se dostává společenské myšlení do střetu, což společnosti pomáhá se vyvíjet a nezůstávat zakrnělá na jednom místě.²⁰

Michel Foucault uvažuje nad polemikou ve stati *Polemika, politika a problematizace*,²¹ která byla do češtiny přeložena Čestmírem Pelikánem a je součástí výboru z textů a rozhovorů Michela Foucaulta *Myšlení vnějšku*. Michel Foucault považuje polemiku spíše za parazitní formu diskuse a překážku v hledání pravdy, při níž je morálka v sázce.²² Při seriózním dialogu jsou práva účastníků závislá na situaci dialogu, nicméně obě strany jsou si svých práv vědomy a nepřekročují jimi dané hranice. Naopak účastník polemiky do ní vstupuje obrněn privilegii, která si přivlastnil, a v polemickém dialogu se setkává se svým nepřítelem, kterého je z dialogu zapotřebí vyloučit, neboť jeho konečný cíl je triumfovat svou pravdou.²³ Spoléhá se na ospravedlnění polemiky, ze kterého je protivník již z definice vyloučen. Polemika si klade za cíl určit nepostřehnutelnou podstatu dogmatu, kterou protivník opominul či ignoroval, a učinit z toho jeho morální prohřešek, na který je potřeba upozornit.²⁴ Na rozdíl od Otokara Fischera zastává Michel Foucault názor, že polemika je spíše jedno velké divadlo plné gest, ze kterého, už z principu toho, že má utvrdit účastníka, že je plně v právu, nemůže vzejít nová myšlenka.

Jiří Homoláč v článku *Polemika jako žánr (Na materiálu šaldovském)*, popisuje polemiku jako komunikační akt, v jehož samém základě je nerozumění, a díky tomu přestane být věcná a začne být osobní.²⁵ Na polemikách F. X. Šaldy ukazuje Jiří Homoláč rysy, které považuje za všeobecně platné v tomto žánru. Níže vypíšu pouze některé z rysů polemiky, které jsou v diskusi vyvolané biografií *Kundera: Český život a doba* nejvíce zřejmé. Polemiky se účastní tři strany – dva autoři polemik, kteří se snaží přesvědčit třetí stranu – čtenáře, že mají pravdu,

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž, cit. str. 114.

²¹ FOUCAULT, Michel. *Polemika, politika a problematizace* in *M. F. Myšlení vnějšku*. Praha: Herrmann & synové, 1996. ISBN 80-238-0471-5. s. 252–264.

²² Tamtéž, cit. str. 253.

²³ Tamtéž cit. str. 254.

²⁴ Tamtéž cit. str. 255.

²⁵ HOMOLÁČ, Jiří. *Polemika jako žánr (Na materiálu šaldovském)* in *Česká literatura* 46, 1998, č. 3. str. 236–268.

respektive, že jejich oponent pravdu nemá. Využívají k tomu většinou expresivní a hodnotící prostředky, například ironii, typizaci oponenta nebo předčasnou generalizaci.²⁶

Důležitá je emoční funkce polemiky. Účastník se snaží přesvědčit čtenáře, že do polemiky se pouští jen s největším sebezapřením. Důvod je třeba hledat v sebeutvrzovací funkci, kterou pro účastníky polemiky má, neboť ho oponentův názor ohrožuje.²⁷ Často jsou proto v polemikách využívána slovesa *odmítám* nebo *nesouhlasím*. Nevybíravé osobní akty v polemice jsou důkazem osobní angažovanosti účastníků.²⁸

Domnívám se, že v diskusi o Novákově biografii hrály emoce důležitou roli především v příspěvcích obhajující Milana Kunderu. Jan Novák ohrozil to, jak byl v české společnosti vnímán Milan Kundera – totiž jako spisovatel, který si v mládí prošel poblázněním komunistickým režimem, ale poté vystřízlivěl a psal proti režimu. V biografii z toho naopak, dle mého názoru, udělal Jan Novák jen vykalkulovaný tah Milana Kundery v cestě za celosvětovým úspěchem.

Polemiku lze považovat za hádku přede svědky, která už z principu toho, že je veřejná, bude jiná než hádka v soukromí. Ve veřejné hádce se sice adresát nemění, ale do hádky je přímo zapojována i třetí strana polemiky – čtenář.²⁹ Autoři polemiky se obracejí na čtenáře, aby jejich při rozsoudil a postavil se na jejich stranu. Na polemikách F. X. Šaldy ukazuje Jiří Homoláč, že není neobvyklé oslovovat přímo čtenáře. Popřípadě ho brát jako loajálního spoluinterpreta.³⁰

V diskusi o biografii *Kundera: Český život a doba* je sice méně časté oslovování čtenáře, ale recenzenti ve svých příspěvcích oslovovali přímo Jana Nováka. Nejčastěji se jednalo o ironizující až sarkastické otázky, které měly zřejmě za cíl ponížit Jana Nováka. Tyto otázky byly směřované k přístupu, který Jan Novák v biografii zvolil. Takovéto otázky pokládali ve svých příspěvcích například Ondřej Slačálek pro *A2larm*, Petr Fischer pro *Právo* nebo Daniel Mukner pro *ČTart*. Polemickou odpovědí Jana Nováka bylo jeho mlčení. Do diskuse zasahoval spíše v první vlně, kdy se účastnil několika rozhovorů, ale postupně se od diskuse spíše distancoval.

Přestože recenzenti čtenáře přímo neoslovují, projevují předjímání „čtenáře-sympatizanta“,³¹ protože často neskrývanou zášť vůči Janu Novákovi, popřípadě vůči Milanu

²⁶ Tamtéž, cit. str. 236.

²⁷ Tamtéž, cit. str. 238.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž, cit. str. 241.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž, cit. str. 247.

Kunderovi (záleželo, do jakého kritického tábora recenzent patřil) může akceptovat jen ten, kdo už s autorem příspěvku více či méně souhlasí.

Dalším, v diskusi obzvlášť využívaným rysem polemiky bylo vytrhávání z kontextu. Využívají se k tomu parafráze z oponentova textu doplněné o distanční a zlehčující modální částici *prý*. Tato strategie umožňuje vyvlastnit text a mluvit za oponenta – spekulovat o záměru, s jakým byl text napsán.³²

Kritici využívali ve svém příspěvcích parafráze přímo z biografie, které často ve spekulacích vyznívaly proti Janu Novákovi. Recenzenti strategicky vynechávali určité části z citací, nebo s nimi manipulovali, aby vyznívaly nepřesněji. Ale právě toto záměrné neporozumění druhému se považuje za základ polemiky, jak jsem se zmiňovala výše, u textu Michela Foucaulta. Dále se tomuto tématu budu věnovat u textu Luboše Merhauta. Autor polemiky se také zaměřuje na to, jak jeho oponent svá tvrzení podal. Někdy se tomuto aspektu věnuje více než samotnému tvrzení. U Jana Nováka se nejčastěji objevovaly názory, že o Milanu Kunderovi mluví se záští či nenávistí; že mu křivdí a pomlouvá ho.

Pokud chce autor polemiky zdůraznit svou jasnou dominanci nad oponentem, vezme si na pomoc oponentovu morálku. Respektive oponentův nedostatek morálky, protože odkaz na nemorálnost oponenta je velice dobrý argument, který nemůže zpochybnit nabytou dominanci autora polemiky.³³ Tento aspekt je v polemice možné použít právě díky tomu, že polemika je postavena na osobní angažovanosti účastníků.

Luboš Merhaut charakterizuje polemiku jako střetávání odlišných postojů a názorů, jež zasahuje do různých oblastí lidské komunikace.³⁴ V polemice je důležitý dialog, neboť polemická výměna zahrnuje minimálně dva reagující účastníky. Tento dialog je však asymetrický, jelikož se účastníci již při vstupu do polemiky pokoušejí vyjádřit svou převahu nad oponentem, a to jak ve smyslu intelektuálním, tak ve smyslu morálním.³⁵ Tyto ovládající tendence zesměšnit a pokořit druhého dělají z polemiky spíše egocentrický a individualismem rozkládající dialog,³⁶ jak ji vnímá například Michel Foucault.

³² Tamtéž, cit. str. 254.

³³ Tamtéž cit. str. 257.

³⁴ MERHAUT, Luboš. Polemika: dialog a nerozumění, in *Česká literatura* 47, 1999, č. 5. str. 500–504.

³⁵ Tamtéž, cit. str. 12.

³⁶ Tamtéž.

Za určující pro polemiku považuje Luboš Merhaut dialog a nerozumění. Vychází přitom z přístupu Harolda Blooma,³⁷ který tvrdil, že záměrné neporozumění uměleckým výtvorům a následné boje jsou principem rozvoje umění. Přístupy k uměleckým dílům se liší člověka od člověka. Máme tendenci vybírat si díla, která odpovídají našemu zaujetí a vnímání reality. Tím se určuje nutná pluralita názorů, která má na svědomí zprostředkování uměleckého díla. Polemičnost, jež je spjata s uměleckou kritikou, je sama o sobě obsažena již v uměleckém díle.³⁸ Což je konkrétně vidět na polarizaci společnosti díly Milana Kundery, přestože v jeho případech to často dochází až ke krajnostem, jak lze sledovat na diskusi o biografii Jana Nováka.

Polemika se přirozeně vyskytuje na pomezí žánru kritiky a tím překračuje nejen pole literatury, ale také i samotné kulturní prostředí. Polemika se v dnešní době vede nejen na stránkách periodik, ale také v rozhlase, televizi nebo v poslední době stále více oblíbených podcastech. Díky tomu lze zřetelně sledovat vlivy dobového společenského kontextu na jednotlivé oblasti. Polemiku nelze udržet v rámci jednoho odvětví, protože dříve či později zákonitě zahrne další sféry a ohledy.³⁹

1.2 Polemika v diskusi o biografii Jana Nováka

Diskusi o biografii *Kundera: Český život a doba* lze považovat za pokračování boje o Milana Kunderu, který se vede od devadesátých let minulého století. V roce 1989 žil Milan Kundera v emigraci ve Francii již čtrnáct let. Rozhodl se, že ve Francii zůstane a nevrátí se do své rodné vlasti. Vzhledem ke skutečnostem, že Milan Kundera byl roku 1979 zbaven československého občanství a od konce osmdesátých let psal výhradně francouzsky, se v literárním okruhu dlouhou dobu diskutovalo nad tím, zda ho lze stále považovat za českého spisovatele.

České občanství bylo Milanu Kunderovi navráčeno v roce 2019. Ale otázka, zda je Milan Kundera český spisovatel, je nadále součástí literárního prostředí. Značné pochyby, zda se vůbec spisovatel chce vrátit do České republiky alespoň na poli literárním, vyvolávaly jeho zákazy překladů francouzských románů. Tyto pochyby byly postupně mírněny, když na podzim

³⁷ BLOOM, Harold. A Manifesto for Antihetical Criticism, in *Agon: Towards a Theory of Revisionism*. Oxford: Oxford University Press, 1983. ISBN 019503354X. str. 93–96.

³⁸ MERHAUT, Luboš. Polemika: dialog a nerozumění, in *Česká literatura* 47, 1999, č. 5. str. 13

³⁹ MERHAUT, Luboš. Prostory a proměny polemiky in *Cesty polemiky: význam a proměny žánru v české literatuře na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 2021. ISBN 978-80-7671-020-7. str. 17.

2020 vyšel jeho poslední francouzský román *Slavnost bezvýznamnosti*⁴⁰ v překladu Anny Kareninové.

Lze však považovat diskusi vyvolanou na začátku léta 2020 biografií Jana Nováka za polemickou? V diskusi chybí jeden aspekt, který je pro polemiku považován za zásadní – totiž vedení dialogu. Do diskuse se zapojilo mnoho recenzentů, ale nedošlo k žádnému navázání dialogu. Respektive docházelo k ojedinělým navazováním polemických replik, které však zůstaly bez odpovědi. Například, když Ondřej Slačálek ve svém příspěvku pro *A2larm*⁴¹ kladl polemické otázky směřující přímo na Ondřeje Štindla, který svůj názor na biografii vyjádřil pro *Echo24*.⁴² O další pokus navázání polemického dialogu se pokusil Martin Šorm⁴³ svou polemikou na recenzi biografie Evy Klíčové.⁴⁴ Oba své příspěvky prezentovali na webu *H7O.cz*, který je alternativou k časopisu *Host*. Těchto pokusů o navázání dialogu bylo v diskusi učiněno víc a blíže se jim věnuji v kapitole Kritická recepce ohlasu biografie *Kundera: Český život a doba*.

Avšak podle mého názoru je pro polemiku více určující její osobní aspekt, bez kterého by nebyla polemikou. Osobní angažovanost recenzentů je v příspěvcích patrná především v počátcích diskuse. Rozjitřené pocity, které pravděpodobně stály za většinou příspěvků, jsou přítomny hlavně v první polovině první vlny, tedy v textech napsaných ještě před oficiálním vydáním biografie. V tomto období je také typické osočování recenzentů z toho, že reagují na biografii bez toho, aby ji přečetli. Taková polemika byla přítomná například v zpravodajsko-publicistickém podcastu *Studio N*,⁴⁵ který moderuje Filip Titlbach. Podobně se o diskusi na jejím začátku vyjádřila i Kateřina Svátková v příspěvku pro *iRozhlas.cz*.⁴⁶ V diskusi o biografii *Kundera: Český život a doba* se tak objevují spíše polemické monology. Popřípadě lze celkovou

⁴⁰ KUNDERA, Milan. Překlad KARENINOVÁ, Anna. *Slavnost bezvýznamnosti*. Brno: Atlantis, 2020. ISBN 978-80-7108-375-7.

⁴¹ SLAČÁLEK, Ondřej. *Zločinná Státní bezpečnost a její věrný spolupracovník Jan Novák*, in *A2larm* [online]. 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://a2larm.cz/2020/06/zlocinna-statni-bezpecnost-a-jeji-verny-spolupracovnik-jan-novak/>.

⁴² ŠTINDL, Ondřej. *Bude bitva o Kunderu*, in *Echo24.cz* [online]. 16. 6. 2020 [cit. 30. 3. 2023]. URL: <https://www.echo24.cz/a/SEUPS/bude-bitva-o-kunderu>.

⁴³ ŠORM, Martin. *Ne, Kundera nikde jinde není*, in *H7O* [online]. 27. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/ne-kundera-nikde-jinde-neni/>.

⁴⁴ KLÍČOVÁ, Eva. *Kundera je jinde*, in *H7O* [online]. 24. 8. 2020 [cit. 24. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/kundera-je-jinde/>.

⁴⁵ TITLBACH, Filip a ADAMOVIČ, Ivan. *Svržení pomníku Milana Kundery*, in *Studio N* [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://denikn.cz/386398/studio-n-svrzeni-pomniku-milana-kundery/>.

⁴⁶ SVÁTKOVÁ, Kateřina. *Propracovaný, čtivý, napínavý a zároveň štiplavý a kontroverzní. Vychází kniha o Milanu Kunderovi*, in *iRozhlas.cz* [online]. 17. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/roman-kniha-milan-kundera-jan-novak-vydani-kontroverze-recenze-2006171227-tzr>.

diskusi brát jako polemický dialog mezi dvěma tábory – obhájců Jana Nováka a jeho biografie a jeho kritiky.

2. Biografie, nebo životopisný román?

Biografie Jana Nováka *Kundera: Český život a doba* vyvolala v době svého vydání nemalý rozruch. Diskuse se vedla na mnohá témata o osobě Milana Kundery, která Jan Novák v biografii po dlouhé době opětovně přivedl. Vedle nich vyvolal neobvyklý styl biografie i otázky ohledně samotného psaní biografie v české literární tradici.

2.1 Biografie

Nejstarší definice biografie v českém prostředí pochází z *Riegrova slovníku naučného*, který vycházel v rozmezí let 1860-1874. Ten pod pojmem biografie odkazuje na český ekvivalent životopis. Definice životopisu vyšla v desátém svazku v roce 1873.⁴⁷ Autor pojmu je v. t., pravděpodobně se jedná o Vlasáka Ant. Norb. faráře na Hrádku. Definuje pojem jako vypsání něčího života.⁴⁸ Životopis nestojí pouze na vypravování vnějších okolností a příběhu člověka, nýbrž má ukazovat, jak tyto okolnosti působily na duševní vývin. Životopisec má být schopen podat živý obraz vnitřního člověka, a to nejen o smýšlení či povaze subjektu životopisu, ale i „*pohnátky jeho jednání, a pravou cenu jeho mravního postavení do náležitého světla.*“⁴⁹ Psaní životopisu pak spadá do odvětví dějepisectví, podle jehož pravidel se má i řídit. Životopisec buď tedy osobu svého zájmu důvěrně znal, nebo musí mít dostatek autentického materiálu.⁵⁰

Další definice pojmu biografie pochází z *Ottova slovníku naučného*, jenž vycházel v letech 1888-1909. Definice biografie vyšla ve čtvrtém svazku slovníku roku 1891.⁵¹ Autorem pojmu je Vojtěch Nováček – spisovatel. Vysvětluje biografii jako metodu popsání života, intelektuálního i mravního, některé osoby, jež si zasluhuje tuto pozornost svým postavením nebo působením. Životopisec má vycházet při psaní biografie z archivních materiálů, velmi často využívá i deníkových záznamů či korespondence.⁵² Biografie se má psát pravdivě, zároveň nestranně a nezaujatě. Životopisec musí být seznámen s dobou, ve které osobnost jeho zájmu působila; má znát všechny její styky a okolnosti, které měly vliv na její chování a činy.⁵³

⁴⁷ VLASÁK, Ant. Norbert. Životopis, in RIEGER, František Ladislav a MALÝ, Jakub. *Slovník naučný*. Svazek 10. Praha: I. L. Kober, 1873. str. 512.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ NOVÁČEK, Vojtěch J. Biografie, in *Ottův naučný slovník: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Svazek 4. Praha: J. Otto, 1891. str. 79.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

Podobně vysvětluje pojem biografie Jiřina Táborská ve *Slovníku literární teorie*, jenž v roce 1984 redigoval Štěpán Vlašín.⁵⁴ Základ biografie tvoří rekonstrukce života významné osobnosti na základě archivních materiálů, memoárů, deníkových záznamů a jiných podkladů. Autor biografie spojuje „*zachycení vnějšího životního průběhu a vnitřního vývoje osobnosti s pojednáním o jejích činech, úspěších a díle.*”⁵⁵

Z těchto slovníkových definic biografie je patrné, že pojetí biografie v českém prostředí bylo zakotveno a měnilo se minimálně. Definice se většinou shodují ve dvou prvcích. Autor biografie píše o životě někoho jiného. Oblíbené jsou biografie zaměřené na život umělce, politika, herce, zpěváka či spisovatele. Dále je to využívání osobní korespondence, často také deníkových záznamů, čímž se silně zasahuje do soukromí subjektu biografie.

Biografie je žánr, jenž se psal již v období starověké antiky. Za první biografie se považují Plútarchovy *Životopisy* nebo Tacitův *Život Julia Agricoly* z období 1.-2. století n. l.⁵⁶ Během středověku nabývá biografie podobu hagiografie neboli životopisů světců, „*vyznačující se mravní idealizací a patetickým stylem.*”⁵⁷ Rozvoj biografie spadá do 18. století, období osvícenství.⁵⁸ V období renesance je biografie modernizována kladením důrazu na individualitu osobnosti v centru zájmu. Tento přístup je následně podporován i rozvojem historické vědy.⁵⁹ Důležitou roli začala biografie mít v období vzrůstajícího odosobnění moderní civilizace, jejíž východisko bylo hledáno v autonomii člověka jako jedince. Biografie začala být vnímána jako klíč k dějinám, jako vzor pro současnost.⁶⁰ Biografie je žánr, jenž si u čtenářů udržuje svou oblíbenost do dnes.

⁵⁴ TÁBORSKÁ, Jiřina. Biografie, in VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984. str. 47.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ MOCNÁ, Dagmar a KUPCOVÁ, Helena. Biografický román, in MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. str. 63.

⁶⁰ Tamtéž.

2.2 Biografický román

Odnoží biografie je tzv. biografický román. Ten utváří vývojový portrét historické osobnosti na pomezí mezi literaturou faktu a beletrií. Jeho východiskem je právě biografie, se kterou sdílí i využívání dochovaných pramenů o osobnosti v centru zájmu.⁶¹ Odlišuje se tím, jak s danými prameny pracuje. Na rozdíl od biografie, která je vědecky zaměřená, využívá biografický román esteticky účinnějších postupů tvorby románové ve výstavbě díla. Výběrově využívá materiály a chybějící informace vyplňuje fabulací. Z románové tvorby má nejbližší k vývojovému románu, se kterým sdílí základní fabulační půdorys hrdinovy životní pouti.⁶² Jelikož se autor životopisného románu snaží zasadit vyprávění o subjektu jeho díla i do dobových souvislostí, lze ho považovat za specifický subžánr historického románu.⁶³

Protagonisty biografického románu jsou především umělci a vědci; v menším poměru politici či filosofové.⁶⁴ Protagonista bývá pojat jako kontroverzní osobnost, jenž se vymyká z konvencí dobové společnosti, ale který je současně charismatický a geniální, aby tím vynikl spor mezi jeho úsilím o vnitřní svobodu a společností, která se ho pokouší utlačit. Důraz je kladen na dramatické scény s osudovými rozhodnutími.⁶⁵ Členění textu odpovídá vývojovým etapám protagonistovy kariéry. V promluvách jsou využívány autentické výroky, převzaté většinou z dochované korespondence. Biografický román má uzavřený konec, jenž často končí předčasnou smrtí způsobenou nepochopením společnosti.

Biografický román je žánr se stabilní čtenářskou oblíbeností, ale literární kritikou je vnímán spíše s nedůvěrou, způsobenou tím, že mísí fakta s fabulací a snaží se vyhovět čtenářově touze po senzaci a tajnostech ze života subjektu. Především se jedná o díla stojící na rozhraní mezi populární a uměleckou literaturou. Tato díla se soustředí na protagonistův osobní, zejména milostný život. Taktéž se vyznačují dramaticky vypjatými ději.⁶⁶

Podle poměru mezi podloženými fakty a autorskou fabulací se rozlišují dva základní žánrové modely biografického románu. Prvním modelem je románová biografie s výraznými rysy románové fabulace, jejíž protagonista je nositelem hrdinského osudu. Součástí románové biografie je časté barvitě prokreslení doby, ve které protagonista žil, čímž se v řadě případů

⁶¹ Tamtéž, cit. str. 62.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž, cit. str. 63.

⁶⁶ Tamtéž.

stýká s románem historickým.⁶⁷ Druhým modelem je román-dokument, který spadá do oblasti literatury faktu a více se přibližuje životopisné monografii. Zároveň upřednostňování dokumentaristických postupů a práce s montáží faktů přibližuje román-dokument k publicistickému žánru reportáže.⁶⁸

Historický vývoj biografického románu je úzce spjat s vývojem biografie, neboť z ní vychází. Vznik biografického románu spadá do 20. let 20. století, kdy se stal odpovědí na soudobou potřebu stabilizovat válkou rozhozené hodnotové vzorce a nalézt duchovní a mravní vzorce nové.⁶⁹ Rozmach biografického románu byl ovlivněn i rozvojem bulvární žurnalistiky, jejíž specializací bylo odkrývání soukromí známých osobností. Bulvární žurnalistika dodala biografickému románu „*voyerskou dráždivost*”⁷⁰, která mu sice zvedla oblibu u masového čtenářstva, ale připravila jej o důvěru u literární kritiky.

Počátkem 30. let 20. století se biografický román stává čím dál víc módou a začíná ztrácet dokumentární základ. Místo na práci s prameny se autoři biografických románů více zaměřují na čtenářsky atraktivní stránky ze života známých osobností.⁷¹

V 2. polovině 20. století se biografický román psal jako poutavá a druhořadě poučná četba pro nejširší vrstvy společnosti. Význam biografického románu vzrostl v období okupace, kdy se stal čtenářsky vděčným únikem z reality. Při volbě protagonistů se tíhlo k těm, jejichž životní příběh přispíval k posílení národní hrdosti.⁷² V poválečném období, zvláště pak po únoru 1948, si biografický román udržoval odstup od podoby románu jakožto atraktivního čtení pro masy. Požadována začala být serióznost a střízlivost; pestrý děj nahrazovala kronikářská důkladnost. Žádoucí byl poučný a didaktický záměr. Důraz se kladl na výběr protagonisty, který musel být v souladu s marxistickým přehodnocováním kulturního dědictví. Upřednostňovány byly osobnosti z českého prostředí. V oblibě byly zvláště osobnosti z období národního obrození, jejichž životní osudy byly v souladu s ideologizujícím výkladem dějin líčeny jako programová cesta k lidu a k lidovým hodnotám.⁷³

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž, cit. str. 64

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž, cit. str. 65

⁷³ Tamtéž.

Tento přístup se začal měnit v 50. letech 20. století, kdy se do biografického románu začínají vracet dokumentární tendence, jenž ho opětovně sblíží s literaturou faktu. V 60. letech však vzrůstá obliba jiných románových žánrů a dochází k útlumu v oblíbě biografického románu. Znovuoživení zájmu přichází spolu se vzrůstající oblibou historického románu v období normalizace.⁷⁴

V 90. letech 20. století byl biografický román v čtenářské oblíbenosti nahrazen komerční memoárovou produkcí. Z čtenářské pozornosti byli postupně vytlačeni umělci a politici, již byli nahrazeni populárnějšími herci a zpěváky.⁷⁵

2.3 Otázka psaní biografie v diskusi o biografii Kundera: *Český život a doba*

Diskuse na téma psaní biografie byla natolik rozsáhlá a zajímavá, že jí literární obtýdeník A2 věnoval v září 2020 jedno celé číslo.⁷⁶ Článcům, ve kterých se autoři vyjadřují přímo k biografii Kundera: *Český život a doba*, věnuji více pozornosti v kapitole Kritická recepce ohlasu na biografii Kundera: *Český život a doba*. V této kapitole budu rozpracovávat články věnující se tématu biografie z obecné perspektivy.

Milena Bartlová se ve svém článku *Životy těch druhých*⁷⁷ zabývá oblíbeností biografického žánru u širokého čtenářstva. Pokládá si otázku, proč tomu tak je. Domnívám se, že je to vrozená lidská touha po odhalování nám skrytých tajemství. Pokud se jedná o veřejně známou osobnost, je tato touha v lidech obhajována vírou, že na zásah do soukromí dané osoby máme právo. U čtenářů je oblíbený celý biografický žánr – od více či méně voyeuristického nahlížení do soukromí až po pokusy o rekonstrukci vtažů mezi jedinečnou osobností a dobou, v níž žila a pomáhala ji spoluutvářet.⁷⁸

Dalším tématem, kterým se Milena Bartlová zabývá ve svém článku, je otázka, zda „*existuje v tak bytostně populárním žánru nějaké jiné kritérium než ohlas a čtenost?*“⁷⁹ Vyprávět životní příběh druhé osoby je velká morální zodpovědnost – ať už ji autor biografie připouští, nebo ne. Tuto morální zodpovědnost má nejen k osobnosti v centru biografie, ale i k čtenářům samotným.⁸⁰ Život je těžko uchopitelná jednotka, i když se jedná o život nás

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž, cit. str. 66.

⁷⁶ A2 16, 2020, č. 19. Praha: A2. ISSN 1803-6635.

⁷⁷ BARTLOVÁ, Milena. Životy těch druhých, in A2 16, 2020, č. 19. str. 2.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

samotných. Něco jiného je uchopit a pochopit život druhého – obzvláště pokud bylo jeho jednání ovlivněno jinou dobou a za podmínek, které je těžké si dodatečně představit.

Zároveň pokud píšete o osobě, která si své soukromí střeží natolik, že většinu materiálu o sobě skartuje, jak to udělal Milan Kundera; a pokud píšete neautorizovanou biografii, jak se rozhodl Jan Novák, nastává otázka, zda má autor biografie právo na zveřejňování intimních informací, které zjistil o osobnosti svého zájmu. Hlavně pokud sám zdroj informací vyvolává diskusi o práci s prameny, jak se to stalo při využití spisů StB jako jednoho z hlavních zdrojů informací o životě Milana Kundery pro Jana Nováka. Podle Mileny Bartlové by se autor, který usiluje o víc, než jen napsat „výsosnou bulvární senzacechtivost“,⁸¹ měl vyhnout zveřejňování příliš intimních informací, přestože je má podložené materiály.

Milena Bartlová usuzuje, že by pro psaní biografie mělo existovat neformální kritérium, i když jej nelze stanovit předpisem.⁸² Za možnost nabízí aplikovat měřítko správnosti a přiměřenosti při zacházení s informačními zdroji, podobně jako je to nastavené u historiografie. Tak by se oddělila biografie jako vědecký žánr od biografického románu, ve kterém může spisovatel udělat krok stranou a fabulovat tam, kde se literární vědec musí zastavit a mlčet.⁸³

Naopak Jan Kolář ve svém článku *Oplakávání nepochopitelných bytostí*⁸⁴ zastává názor, že biografie ve své různorodosti uniká všem žánrovým i stylistickým požadavkům a jediné, co před ni klade, je morální povaha a „vztah mezi biografií a osobou, jejíž život se pokouší zachytit, nelze v kategorii pravdivosti či věrnosti realitě adekvátně postihnout“.⁸⁵ Biografii nelze shrnout pod jednu generickou definici, protože v průběhu času se měnily funkce, jež měla plnit, stejně jako postupy, které byly využívány k jejímu psaní. Některé biografie byly napsané s úmyslem vyjevit osobnost zájmu v nejlepším světle, jiné byly sepsané s opačným úmyslem. Ať už však měly biografie vzbuzovat úctu a obdiv, nebo naopak odsouzení; ať už hledaly v soukromí lidí proto, aby zpochybnily jejich veřejný obraz, nebo ho naopak podepřely, jedno je spojuje – postoj, který k nim zaujímají čtenáři.

V nesamostatnosti, rozdílnosti a v nutnosti vracet se k lidským příběhům, které si autoři nevymysleli, ale na které narazili, vidí Jan Kolář sílu biografie.⁸⁶ Proto není potřeba klást před

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ KOLÁŘ, Jan. *Oplakávání nepochopených bytostí*, in *A2* 16, 2020, č. 19. str. 6–7.

⁸⁵ Tamtéž, cit. str. 6.

⁸⁶ Tamtéž.

ni žánrová či stylistická pravidla, ale naopak je podrobovat morálním soudům nakolik se přibližují pravdě. Ale i v jednoduchém přístupu je několik komplikací – tou hlavní je samotný přístup k realitě. Realita je subjektivní a proměnlivá, je těžké proměnit ji ve slova, protože jakmile se o to pokusíte, stane se nevěrohodnou.⁸⁷ Je to podobné, jako když se impresionisté snažili věrně zachytit odraz slunečního světla na vodní hladině, což je už z podstaty nestálosti nemožné. A se životem druhého člověka je to ještě složitější. Autor biografie i přes své snahy nepíše souvislý chronologický text, ale spíše určující momenty v životě člověka. Jan Kolář tuto snahu nazývá „*dát hlas mrtvým*“⁸⁸ a přibližuje ji na dílech Bohuslava Hrabala, které mají autobiografické prvky v portrétech jeho rodičů. V Hrabalově případě jde spíše o odkrývání stop, jež v jeho životě zanechali lidé, které si připomíná, než o snahu do detailů vykreslit jejich život. Příběh, který jimi vypráví, není situovaný v pevném čase, spíše připomínají vzpomínky, jež se odrážejí od zrcadel a ve kterých se odrážejí různé podoby dávno ztracených tváří. Slova tak selhávají jako pravdivá, ale dávají smysl jako nutková gesta, která naši pozornost obracejí k těm, kteří by neměli být zapomenuti.⁸⁹

Ale ani všechna slova nedokáží plně vystihnout vzpomínku na druhého člověka – pocity, které v nás vyvolávají; lásku, kterou jsme k němu cítili. Jan Kolář to připodobňuje k náhrobnímu kameni, který nedokáže přiblížit životní příběh osoby, jejíž jméno je do něho vytesáno. A proto vidí jako marnou snahu hledat smysl biografii v nejuplnějším a nejpresnějším vyličení životních peripetií osobnosti v centru zájmu. Protože tato snaha často skončí v předvídatelných banalitách.⁹⁰ Funkce biografie je podle Jana Kováře stejná jako náhrobních kamenů – „*slouží jako dočasný znak toho, že nepochopitelné bytosti, k nimž odkazují, kdysi v někom vyvolaly potřebu je oplakávat.*“⁹¹

2.4 Ohlasy na biografii Kundera: Český život a doba

Přístup, který Jan Novák zvolil pro biografii *Kundera: Český život a doba*, vyvolal velkou diskusi i rozepře. Recenzenti se dohadovali, zda se jedná o vědeckou monografii nebo spíše o biografický román a jaký přístup zvolit k jeho hodnocení. Do povědomí čtenářů se biografie Jana Nováka dostává prostřednictvím článku na webovém portále *Aktuálně.cz*, kde ji uvádějí

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž, cit. str. 7.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

jako životopisný román.⁹² I někteří další recenzenti, především z počátku diskuse, přistupují k biografii *Kundera: Český život a doba* spíše jako k biografickému románu. Postupně se však stále více vyčítá Janu Novákovi neopatrné zacházení s prameny, ke kterým nepřistupoval s vědeckou zdrženlivostí. Shodují se, že Jan Novák měl raději zvolit žánr biografického románu, ve kterém by vynechávání materiálu a autorovy dohady byly omluvitelné, ale jak poznamenal Radim Kopáč v rozhovoru *Pro a proti*,⁹³ Jan Novák napsal biografii, která by měla být tak vnímaná a hodnocená podle kritérií, jež jsou na biografie kladeny. Jan Novák měl psát biografii s nezaujatým postojem.

Podle Milana Uhdeho se přístupem, který Jan Novák zvolil, dostal „*lidsky na scetř*“.⁹⁴ Z podobného pohledu přistupuje k biografii Ondřej Konrád, který upozorňuje na to, že se tím nijak neubírá na „*vypravěčské brilanci*“,⁹⁵ kterou Jan Novák v biografii předvedl. Petr A. Bílek poznamenává ve svém příspěvku pro *Aktuálně.cz*, že už od prvních stránek je zřejmé že Jan Novák „*nerespektuje českou tradici, kde se biografie psaly pietně a výklad se empaticky vciťoval do zobrazované osoby*“.⁹⁶ A podle Ladislavy Chateau, se Jan Novák „*hrubě zpronevěřil roli biografu. Ten má především svoji postavu přiblížit v kontextu její doby, zhodnotit její dílo a získat pro ni čtenářské pochopení*“.⁹⁷

Přístup, který Jan Novák zvolil, si však našel i své zastánce. Podle Michala Bystrova biografie nikdy nemůže být objektivní a nezaujatá, tudíž by se Janu Novákovi jeho postoj vůči Milanu Kunderovi neměl vyčítat.⁹⁸ Josef Prokeš ve svém příspěvku vyjádřil víru, že biografie je „*natolik dobře a zajímavě, že bude nepochybně inspirovat milovníky M. K. k opětovnému*

⁹² Česká tisková kancelář. *Vyjde Novákova kniha o Kunderovi. Vznikala čtyři roky, nabídne mravní postoje*, in *Aktuálně.cz* [online]. 15. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: [https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne/r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/](https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne-r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/).

⁹³ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in *Pro a Proti* [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2020]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

⁹⁴ MACHALICKÁ, Jana a UHDE, Michal. *Kundera Novákovi unikal*, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 178, 1. 8., str. 11.

⁹⁵ KONRÁD, Ondřej. *Příliš jednostranný portrét Milana Kundery vyhlíží značně nespravedlivě*, in *iRozhlas.cz* [online]. 29. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/komentare/milan-kundera-jan-novak-zivotopis-kniha_2006291934_elev?fbclid=IwAR1qbwVLMIM4D96SIENx62dTKolzLBcyoaNtGZgfeuoYNeG8BDBKMjQvwJfg.

⁹⁶ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in *Aktuálně.cz* [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

⁹⁷ CHATEAU, Ladislava. *S pravdou to není nikdy tak jednoduché*, in *Tvar* 31, 2020, č. 15. 24. 9., str. 11.

⁹⁸ BYSTROV, Michal. *Divoké tance kolem Milana Kundery*, in *Deník.cz* [online]. 30. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/milan-kundera-nova-kniha-20200630.html.

*přečtení jeho děl. A ty čtenáře, kteří snad světoznámé opusy M. K. neznají, k jejich přečtení přiměje.*⁹⁹

Domnívám se, že biografie *Kundera: Český život a doba* leží na pomezí mezi vědeckou monografií a biografickým románem. Z formálního hlediska vypadá biografie jako vědecká monografie. Jan Novák nashromáždil velké množství rozličného materiálu, zpovídal známé i přátele Milana Kundery. Sama biografie čítá přes 1 800 poznámek pod čarou. Ovšem na základě práce s materiály a množství informací, které jsou dle mého úsudku k životu Milana Kundery irelevantní, by byl biografický román lepší variantou.

⁹⁹ PROKEŠ, Josef. Vivisekce slavného francouzského spisovatele z Brna, in *Tvar* 31, 2020, č. 15. 24. 9. str. 23.

3. Kritická recepcie ohlasu biografie *Kundera: Český život a doba*

Dlouhou dobu v literárně-kulturní oblasti nerozpoutalo nic takovou diskusi jako se to podařilo objemné biografii *Kundera: Český život a doba* od Jana Nováka, která vyšla před prázdninami v roce 2020. Diskuse začala dlouho před tím, než biografie dorazila na pulty knihkupectví. Určitá míra diskuse se očekávala ještě před jejím vydáním, protože Milan Kundera v české kultuře jitří pocity a zahajuje ostré debaty. Diskuse, kterou nakonec biografie vyvolala, předčila očekávání jak autora Jana Nováka, tak redaktorů nakladatelství Argo a Paseka, která se podílela na vydání objemné biografie, Petra Onufera a Michaela Špirita.

Důvodů, proč biografie vzbudila takovou diskusi, je mnoho. Od přístupu Jana Nováka k líčení života Milana Kundery; přes nepochybný postoj Jana Nováka k tzv. udavačské kauze z roku 2008 až po rozsah biografie a využití neobvyklých materiálů, jako jsou spisy StB. Nebo za to mohly na pohled mnohem méně nápadné důvody. Každého čtenáře, jenž vezme do ruky biografii *Kundera: Český život a doba*, udiví přinejmenším její rozsah. Jan Novák věnoval životu Milana Kundery téměř devět set stran, a to se jedná pouze o první polovinu jeho života, jelikož biografie končí odjezdem Milana Kundery do Francie v roce 1975. Podruhé se čtenář udiví po začtení do biografie. Hned v úvodu Jan Novák líčí, jak ho k napsání biografie o Milanu Kunderovi vedla náhoda v podobě nejedoucí tramvaje a zapadlého antikvariátu, kde objevil třetí vydání poemy *Poslední máj* z roku 1963.¹⁰⁰ Zda skutečně tato náhoda vedla Jana Nováka k napsání objemné biografie, nad kterou strávil čtyři roky, nebo zda se jedná o strategii ke zvýšení prodeje, si každý musí rozhodnout sám.

Dalším důvodem může být osobnost Milana Kundery, který má ke své rodné vlasti zvláštní vztah. Také česká společnost má rozjitřené vztahy mezi obdivovateli Milana Kundery a jeho kritiky. Přestože je Milan Kundera celosvětově uznávaný autor, jehož romány byly přeloženy do více než padesáti jazyků, vypadá to, jako by mu část české společnosti jeho slávu nepřála.¹⁰¹ A to se odráží na celkové diskusi o Novákově biografii. Domnívám se, že za podivnou atmosféru kolem osobnosti Milana Kundery může částečně jeho mystifikační biografie, kterou si vytvořil v osmdesátých letech minulého století. Na tuto lživou skutečnost se pokouší poukázat Jan Novák a snaží se dopátrat, kde leží pravda o Milanu Kunderovi. Zároveň na tom má podíl i to, že Milan Kundera zakázal opětovné vydávání svých děl z období

¹⁰⁰ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Argo, Paseka, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 9.

¹⁰¹ KOPÁČ, Radim. *Že tu Kundera nebyl? Opak je pravda, říká šéf knihovny, která získala cenný archiv známého autora*, in Lidovky.cz [online]. 09. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/ze-tu-kundera-nebyl-opak-je-pravda-rika-tomas-kubicek-do-brna-zamirily-preklady-del-i-publikace-o-au.A200809_115757_In_kultura_ele.

padesátých a šedesátých let, což mnozí kritikové berou jako jeho pokus o otočení se zády ke své komunistické minulosti. Podíl má i jeho neochota dovolit překlad svých francouzských děl do češtiny, což lidé považují za jeho odříznutí se od vlasti.

Jan Novák napsal biografii, která vyhovuje kritikům Milana Kundery, a naopak tento přístup je kritizován jeho obdivovateli. Nikdo nerozděluje českou společnost tak, jak to dokáže Milan Kundera.

Ve své práci se budu věnovat pouze krátkému úseku celkové diskuse v období jednoho roku od vydání Novákovy biografie. Podle České literární bibliografie Ústavu pro českou literaturu Akademie věd vyšlo v prvním roce diskuse více než sto dvacet příspěvků. Při čtení příspěvků jsem vyzorovala opakující se tendence recenzentů, podle kterých jsem se pokusila rozdělit diskusi do čtyř vln, kterým se budu věnovat v jednotlivých podkapitolách. Podkapitoly jsou rozděleny do dvou částí – v první se části chronologicky věnuji jednotlivým recenzím a v druhé části se věnuji pohledům recenzentů na samotnou diskusi a polemice, kterou recenzenti vedli jak s Janem Novákem, tak mezi sebou.

První tři vlny jsou časově ohraničené od června 2020 do prosince 2020, kdy byla diskuse nejvýraznější. Čtvrtá vlna shrnuje první polovinu roku 2021, tedy do vydání monografie *Český spor o Milana Kunderu*, jejímž editorem je Jiří P. Kříž. Ta je seskupením některých příspěvků v diskusi a poskytuje tak čtenáři jednotný pohled do úvodní diskuse.

Zabývám se příspěvky publikovanými na stránkách literárních periodik, novin a jejich webových alternativ, taktéž s televizními či rozhlasovými záznamy. Nezabývám se příspěvky publikovanými na sociálních sítích – pokud se k nim nevztahuje konkrétní polemika – a zároveň nezohledňuji názor masového čtenářstva.

3.1 Ještě jsem to nečetl, ale...

První vlna je časově zařazena od poloviny června do začátku července. První příspěvek do diskuse vyšel 15. 6. na webu *Aktuálně.cz*. Recenzenti mezi sebou začali diskutovat ještě před oficiálním publikováním biografie, která se na pulty knihkupectví dostala až o deset dní později, 25. 6. První vlnu chronologicky rozdělují na dvě části – před vydáním a po vydání biografie.

3.1.a Příspěvky první vlny před vydáním biografie

Příspěvek pro *Aktuálně.cz*¹⁰² uvede do diskuse první témata, jež se budou následně více či méně opakovat. Příspěvek byl zveřejněn již dva týdny před publikováním biografie. Jan Novák jistě odvedl na biografii kus „*mravenčí práce*“,¹⁰³ ale ani množství materiálu, vyzpovídání Kunderových známých a přátel převážnou většinu recenzentů nepřesvědčí. Nemluvil totiž s jedním důležitým člověkem – samotným Milanem Kunderou. Což bude jak vytýkáno, tak kvitováno.

V rozhovoru s Janem H. Vitvarem pro *Respekt*¹⁰⁴ Jan Novák poprvé odcitoval francouzskou frázi „*Pochopit znamená odpustit*“,¹⁰⁵ díky které našel pochopení složité osobnosti Milana Kundery v absolutistických nárocích jeho otce, klavíristy Ludvíka Kundery. Byl mu ochoten odpustit hodně, ale ne všechno. Například nedokázal odpustit Milanu Kunderovi udání agenta-chodce Miroslava Dvořáčka v roce 1950, o kterém Jan Novák nemá žádné pochybnosti.¹⁰⁶ Za přiznání viny považuje scénu v románu *Život je jinde*, kde autobiografická postava Jaromila jde udat třídního nepřítele. Jan Novák si při obhajobě svého postoje pomáhá citátem Marcela Prousta, že „*pravá povaha autora se objevuje v jeho dílech*“.¹⁰⁷ Scéna je „*živá jako blázen*“,¹⁰⁸ takže ji Milan Kundera musel prožít, aby ji napsal tak dobře. V následujícím článku Jan H. Vitvar vyzdvihuje snahu Jana Nováka srazit Milana Kunderu z piedestalu, na který ho literární věda postavila.¹⁰⁹

Petr Pospíchal vnímá rozhovor v *Respektu* jako důkaz toho, že ani Jan Novák ani Jan H. Vitvar nepochopili z českých dějin vůbec nic, a naopak k nim přistupují až slepě černobíle ve

¹⁰² Česká tisková kancelář. *Vyjde Novákova kniha o Kunderovi. Vznikala čtyři roky, nabídne mravní postoje*, in *Aktuálně.cz* [online]. 15. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne/r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/>.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15-21. 6., str. 52–55.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž, cit. str. 53.

¹⁰⁷ Tamtéž, cit. str. 54.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ VITVAR, Jan H. Nesnesitelné bytí Milana Kundery, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15.-21. 6., str. 56.

snaze rozdělit historické události na dobré a špatné.¹¹⁰ Cokoliv Milan Kundera učinil, se snaží Jan Novák popsat jako účelové a záludné. Když se například v emigraci Milan Kundera naučil anglicky, bylo to jen za účelem toho, aby lépe dohlížel na svůj kunderovský byznys, jak Jan Novák vnímá celkové dílo Milana Kundery.¹¹¹ Kdyby Jan Novák využil čtvrtinu toho, co o Milanu Kunderovi našel, a místo jeho neustálého usvědčování z různých podob nízkosti se pokusil s ním vést kritickou debatu, mohl, podle Petra Pospíchala, napsat dobrou knihu, která by kvalitně zpochybnila Kunderův názor na oddělitelnost života spisovatele od jeho díla. Takto si Jan Novák odnesl chorou představu toho, že nad Milanem Kunderou zvítězil, ale ve skutečnosti poskytl Milanu Kunderovi nejsilnější argument k sebespornějšímu tvrzení.¹¹²

Podle Adama Borziče si v české kultuře neumíme vážit našich světových velikánů.¹¹³ Dokazuje to na nedůvěře, jež v některých literárních kruzích panuje vůči Milanu Kunderovi. Domnívám se, že tato občas až otevřená nenávist vygradovala článkem Adama Hradilka a Petra Třešňáka v časopise *Respekt*.¹¹⁴ Ten vyšel na podzim roku 2008 a popisuje se v něm životní osud Miroslava Dvořáčka, který pro svůj sen stát se pilotem uprchl do zahraničí. Více se tzv. udavačské kauze budu věnovat v závěrečné kapitole své práce Český spor o Milana Kunderu. K opětovné gradaci dochází v diskusi vyvolané Novákovou biografií. Ve svém příspěvku Adam Borzič reaguje i na rozhovor s Janem Novákem v *Respektu* ze začátku diskuse. Souhlasí s Petrem Pospíchálem, že rozhovor do jisté míry působí nevěrohodně, až bulvárně.

Kateřina Svátková označila biografii ve své recenzi pro *iRozhlas.cz* jako „propracovanou, čtivou, napínavou a zároveň štiplavou a kontroverzní.“¹¹⁵ Biografii nazývá spíše životopisným románem, čímž ji obrazně shazuje, a poskytuje tak biografii možnost mírnějšího hodnocení. I přestože biografii celkově hodnotí kladně, uznává, že občas Jan Novák poněkud neobratně propojuje Kunderovo dílo a život¹¹⁶ a snad až příliš zdůrazňuje jeho sexuální aféry.

¹¹⁰ POSPÍCHAL, Petr. *Nesnesitelná lehkost bliti na Milana Kunderu*, in Denik Referendum [online]. 15. 6.2020 [cit. 9. 3.2023]. URL: <https://denikreferendum.cz/clanek/31330-nesnesitelná-lehkost-bliti-na-milana-kunderu>.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ BORZIČ, Adam. *Kundera a milovníci jednoznačnosti*, in Revue Prostor [online]. 16. 6. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://revueprostor.cz/kundera-a-milovnici-jednoznacnosti>.

¹¹⁴ TŘEŠŇÁK, Petr a HRADILEK, Adam. *Udání Milana Kundery*, in Respekt.cz [online]. 12. 10. 2008, [cit. 3. 5. 2023]. URL: <https://www.respekt.cz/tydenik/2008/42/udani-milana-kundery>.

¹¹⁵ SVÁTKOVÁ, Kateřina. *Propracovaný, čtivý, napínavý a zároveň štiplavý a kontroverzní. Vychází kniha o Milanu Kunderovi* in iRozhlas.cz [online]. 17. 6.2020 [cit. 17. 10.2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/roman-kniha-milan-kundera-jan-novak-vydani-kontroverze-recenze_2006171227_tzr.

¹¹⁶ Tamtéž.

V rozhovoru s Kateřinou Kadlecovou se Jan Novák přiznává, že poprvé četl romány Milan Kundery v překladu do anglického jazyka.¹¹⁷ Když je podruhé během práce na biografii četl v češtině, došel k přesvědčení, že nejlepší spisovatelé mají výhodu nejlepších překladatelů, a že překladatel Milana Kunderu dokázal „*nakopnout*“.¹¹⁸ V originále už se Milan Kundera nezdál Janu Novákovi tak dobrý. K tzv. udavačské kauze z roku 2008 se v rozhovoru vyjádřil, že nebylo jeho cílem najít nové důkazy o vině či nevině Milana Kundery, ale pouze shrnout všechno, co bylo vypátráno a zpracováno dříve.¹¹⁹ Avšak v biografii poctivě shrnul pouze jeden jasný pohled – důkazy o vině Milana Kundery, a neposkytl čtenáři také druhý pohled.

Kladně hodnotí biografii Petr Šafr, který oceňuje snahu Jana Nováka dobrat se pravdy a osvětlit stinné stránky života i díla Milana Kundery.¹²⁰ V tzv. udavačské kauze není podle Petra Šafra „*jakýchkoliv pochyb, že náš velký spisovatel se dopustil odporného činu*“.¹²¹ Šafr polemicky reaguje na příspěvek Petra Pospíchala v *Deníku Referendum* a ptá se, kde vzali obdivovatelé Milana Kundery víru v to, že jejich „*modla vykazuje nějakou obrovskou složitost a hloubku*“,¹²² která se bude přenášet na další generace. Nic takového v díle Milana Kundery Petr Šafr nevidí, čímž mu ovšem neupírá jeho literární talent.

S Danielou Drtinovou se Jan Novák rozpovídá o vylhané osobnosti Milana Kundery, kterou si vytvořil v rozhovorech v 80. a 90. letech minulého století.¹²³ Pro Jana Nováka je Milan Kundera především „*skvělý manipulátor a autor života*“,¹²⁴ přestože ho považuje i za vynikajícího spisovatele. Za Kunderův nejlepší román považuje *Život je jinde*, vůči celosvětově nejproslulejšímu románu *Žert* se vyjádřil spíše kriticky. K tzv. udavačské kauze z roku 2008 podle Jana Nováka není co dodat.¹²⁵ V biografii zpracoval, co již bylo dokázáno, a nové důkazy nehledal. Stačily ty, které již byly zveřejněny a on jen našel potvrzení celé kauzy ve scéně románu *Život je jinde*.¹²⁶ K neucelenosti biografie, neboť sepsal život Milana Kundery do

¹¹⁷ KADLECOVÁ, Kateřina a NOVÁK, Jan. Byl bych nerad, kdyby ho to ranilo: Jan Novák napsal devítisetstránkový neautorizovaný životopis Milana Kundery: přináší zcela nový pohled na slavného spisovatele, in *Reflex* 31, 2020, č. 25, 18. 6., str. 32–39.

¹¹⁸ Tamtéž cit. str. 33.

¹¹⁹ Tamtéž cit. str. 35.

¹²⁰ ŠAFR, Pavel. *Boj o Kunderu a problém národního kýče*, in Forum24.cz [online]. 18. 6.2020 [cit. 9. 3.2023]. URL: <https://www.forum24.cz/boj-o-kunderu-a-problem-narodniho-kyce/>.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ DRTINOVÁ, Daniela a NOVÁK, Jan. *Kundera byl manipulátor, lže o svém životě, má na svědomí udání lidí, říká autor knihy o spisovatelích*, in Hospodářské noviny [online]. 22. 6. 2020 [cit. 21. 2. 2023]. URL: <https://art.hn.cz/c1-66780730-kundera-byl-manipulator-lze-o-svem-zivote-ma-na-svedomi-udani-lidi-rika-autor-knihy-o-spisovatelovi>.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

odjezdu do Francie v roce 1975, se Jan Novák vyjádřil s přáním napsat další díl biografie. Počkat s vydáním biografie až Milan Kundera zemře, by připadalo Janu Novákovi „upírské“.¹²⁷

Ivan Adamovič s Janem Novákem oživuje debatu, nakolik souvisí dílo se životem autora.¹²⁸ Respektive nakolik může morální pochybení tvůrce ovlivnit kvalitu jeho výtvaru. Jan Novák se v této otázce opírá o filosofa Benedetto Croceho, že umění je mezičlánek vnímatelů díla a jeho tvůrců.¹²⁹ V jejich dílech se podle Jana Nováka zrcadlí etika autora, která naopak zrcadlí etiku společnosti kolem nich. Čtenář, který by tak odsoudil díla Milan Kundery, protože od spisovatele vyžaduje, aby byl morálním vzorem, „by nejvíce uškodil sám sobě“.¹³⁰ Jan Novák vnímá nejlepší díla Milan Kundery jako zašifrovanou zprávu o něm samotném. Odkazuje tím na scénu z románu *Život je jinde*, kterou považuje za usvědčující důkaz v tzv. udavačské kauze. Toto prozrazení viny před čtenářem, přestože ji v roce 2008 Milan Kundera popřel, považuje Jan Novák za vítězství Kundery-spisovatele nad Kunderou-občanem, neboť věděl, že je to skvělá scéna a již ji nedokázal škrtnout.¹³¹

Ladislav Nagy se ve svém příspěvku zaměřuje na postavení Milana Kundery v české společnosti, které se v roce před vydáním biografie změnilo.¹³² V listopadu 2019 totiž Milan Kundera získal zpět své české občanství. Po dlouhých čtyřiceti letech si tak česká kultura může plně přivlastnit Kunderovu celosvětovou slávu, protože je konečně, alespoň po formální stránce, doopravdy náš. A politický establishment se mu za jeho návrat odměňuje tím, že Novákovu biografii veřejně odsoudí český ambasador ve Francii, aniž ji čte.¹³³ Biografii lze podle Ladislava Nagye číst jako „závažnou výpověď o době, s níž jsme se dosud nevyrovnali“.¹³⁴ Ve společnosti totiž vyvolávají debaty obzvláště životní osudy lidí, jako je Milan Kundera, neboť přistoupil na hru s režimem a „hrál ji obratně a úspěšně, dokud toto vyjednávání nenarazilo na svůj limit a tím byla spisovatelova ambice“.¹³⁵

Ve zpravodajsko-publicistickém podcastu *Studio N* rozmlouval Filip Titlbach s Ivanem Adamovičem o komplikovaném vztahu Milana Kundery k Česku.¹³⁶ V roce 1975 odjížděl

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ ADAMOVIČ, Ivan a NOVÁK, Jan. Kundera byl vzor morálního relativismu, in *Deník N 2*, 2020, č. 121, 24. 6. str. 14–15.

¹²⁹ Tamtéž cit. str. 14.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž cit. str. 15.

¹³² NAGY, Ladislav. Bouře kolem mlčícího spisovatele, in *Deník N 2*, 2020, č. 121, 24. 6., str. 16.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ TITLBACH, Filip a ADAMOVIČ, Ivan. *Svržení pomníku Milana Kundery*, in *Studio N* [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://denikn.cz/386398/studio-n-svrzeni-pomniku-milana-kundery/>.

Milan Kundera do Francie s úmyslem se do tehdejšího Československa vrátit. To mu bylo znemožněno v roce 1979, po vydání *Knihy smíchu a zapomnění*, ve které nazval Gustava Husáka prezidentem zapomnění. Což byl pro tehdejší režim dostatečným důvodem, aby mu odebrali československé občanství. Z pochopitelných důvodů se cítil Milan Kundera zhrzený a je možné, že to byla i jedna z příčin, proč za sebou začal skartovat svou minulost.¹³⁷ Po roce 1989 se již nechtěl vracet ke své minulosti v Československu, a proto zůstal ve Francii. Jeden z velkých přínosů biografie vidí Ivan Adamovič v kapitole, kterou Jan Novák věnoval Miroslavu Dvořáčkovi, jenž hraje jednu z hlavních rolí v tzv. udavačské kauze z roku 2008. Čtenář se díky ní dozví více o soudu, který po udání v roce 1950 Miroslava Dvořáčka čekal, i co k tomu vedlo, což je téma, kterému se v roce 2008 věnovalo méně pozornosti.¹³⁸

V podcastu *Pro a proti* Českého rozhlasu Plus spolu diskutovali Jan H. Vitvar a Radim Kopáč s moderátorem Michaelem Rozsypalem.¹³⁹ Debatovali především o změně pohledu společnosti na Milana Kunderu. Jan H. Vitvar zastával názor, že biografie Jana Nováka změnila pohled nejen na Milana Kunderu, ale celkově i na období, které máme v české společnosti tendenci idealizovat. Janu Novákovi se podařilo demaskovat Milana Kunderu jako do dnešní doby věřícího komunistu.¹⁴⁰ Radim Kopáč odporuje tím, že je nutné rozlišovat mezi Kunderou-spisovatelem a Kunderou-člověkem. Co se týče Kundery-spisovatele, nezmění Novákova biografie nic a Milan Kundera bude i nadále považován za největšího spisovatele své doby. Ani pohled na Kunderu-člověka se v mnohém nezmění, přestože Jan Novák demaskoval vylhanou osobnost Milana Kundery.¹⁴¹ Radim Kopáč se vyjádřil i k údivu Jana Nováka ohledně toho, jak výborným manažerem je Milan Kundera pro svá díla. Prý to ani tak překvapivé není. Romány Milana Kundery byly přeloženy do padesáti jazyků a existuje více než dva tisíce překladů.¹⁴² Zároveň manželé Kunderovi nikdy neprodali svá autorská práva k románům, a proto má Milan Kundera takový vliv na své dílo. Ten měl i před tím v Československu, a ve Francii s tím jen pokračoval.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar* in Pro a Proti [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021]. URL:

<https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž.

3.1.b Příspěvky první vlny po oficiálním vydání biografie

Petr Fischer se ve svém příspěvku v deníku *Právo* blíže zabývá náhodným setkáním Jana Nováka s Milanem Kunderou.¹⁴³ Původně Jan Novák neplánoval kontaktovat Milana Kunderu – chtěl napsat svobodnou, neautorizovanou biografii. Později se přece jen pokusil o navázání kontaktu, ale jeho email i ofrankovaný dopis zůstaly bez odezvy. Žertem osudu se však Jan Novák s Milanem Kunderou potkal. Stalo se tak na rodinné dovolené, kdy Jan Novák potkal Milana Kunderu na jeho zdravotní procházce. Oslovit se ho však neodvážil. V rozhovorech toto rozhodnutí bude Jan Novák obhajovat s tím, že by musel Milanu Kunderovi položit řadu prokurátorských otázek.¹⁴⁴ Podle Petra Fischera tak Jan Novák spíše než biografii „vznesl obžalobu a rovnou soudí“,¹⁴⁵ a biografie tak není svobodná, nýbrž „svázaná morální povinností odvozenou z pocitu, že stojí (Jan Novák pozn.) na správné straně barikády [...]“.¹⁴⁶ Svobodná by biografie byla teprve tehdy, kdyby si Jan Novák uvědomil limity svého předporozumění, ale jeho černobílé vidění deformuje celý terén biografie.¹⁴⁷

Petr Fischer a Jan Novák spolu debatovali v pořadu ČT24 *Události, komentáře*.¹⁴⁸ Zajímavý střet názorů nastane, když Jan Novák podotkne, že má odlišné pojetí umění než Petr Fischer. Pro Jana Nováka je umění propojení dvou lidí, vnímatele díla a jeho tvůrce, mezi nimiž stojí dílo. Zajímá ho osobnost tvůrce, a podle něj se doposud napsané monografie o Milanu Kunderovi nedají číst, protože literární vědci nijak nerefletovali fakt, že si Milan Kundera v osmdesátých letech vymyslel alternativní biografii.¹⁴⁹ Pro Jana Nováka je ovšem důležitá pravda a fakta, a tak napsal svou biografii. Petr Fischer naopak podotkl, že by se měla zachovávat určitá oddělitelnost osoby autora od jeho díla. Nakonec román je prostor pro imaginaci, a pro jeho pochopení není důležité znát život jeho autora.¹⁵⁰

Na alternativní biografii Milana Kundery v osmdesátých letech reaguje v rozhovoru pro *DvTv* Petr Zídek.¹⁵¹ Ten se k tomuto tématu staví smířlivěji než Jan Novák. Upozorňuje, jak

¹⁴³ FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor, in *Právo*. Roč. 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16.

¹⁴⁴ DRTINOVÁ, Daniela a NOVÁK, Jan. *Kundera byl manipulátor, lže o svém životě, má na svědomí udání lidí, říká autor knihy o spisovatelích*, in *Hospodářské noviny* [online]. 22. 6. 2020 [cit. 21. 2. 2023]. URL: <https://art.hn.cz/c1-66780730-kundera-byl-manipulator-lze-o-svem-zivote-ma-na-svedomi-udani-lidi-rika-autor-knihy-o-spisovatelovi>.

¹⁴⁵ FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor, in *Právo*. Roč. 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ FISCHER, Petr a NOVÁK, Jan. *Události, komentáře*, in ČT24, 25. 6. 2020 [cit. 13. 3. 2022]. URL:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/3127544-udalosti-komentare-publicista-petr-fischer-a-autor-knihy-jan-novak>.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ VESELOVSKÝ, Martin a ZÍDEK, Petr. *Spor o Kunderu: Novák o něm píše jako prokurátor a manipuluje lidmi, kritizuje Zídek*, in *Aktuálně.cz* [online]. 26. 6. 2020 [cit. 23. 2. 2022]. URL:

důležité je si uvědomit, že Milan Kundera si alternativní biografii vytvořil v emigraci při rozhovorech s novináři. V prostředí i v jazyce, kterému zcela nerozuměl, a mohlo tak dojít k informačnímu šumu na obou stranách, tázaného i tazatele. Zároveň upozorňuje na to, že pro spisovatele je rozhovor svým způsobem jako životopis¹⁵² pro zaměstnavatele, tedy čtenáře, a je obvyklé, že v životopisu trochu zveličujeme. Avšak nazývat to lží je „silně přemrštěné“.¹⁵³ Milan Kundera se jistě kritizovat dá, ale přístup, který k jeho kritizování zvolil Jan Novák, se zdá Petru Zídkovi „za hranou férového přístupu“.¹⁵⁴ Za velký přínos biografie *Kundera: Český život a doba* označuje Petr Zídek texty, které se podařilo Janu Novákovi objevit pod jmény pokrývačů. Je tedy jasné, že spisy StB mohou být pro literární vědce velice užitečné, ale opětovně se do diskuse dostává téma toho, jak Jan Novák přistupoval k materiálům, jež měl k dispozici.

Podle Tomáše Weisse rozkopl Jan Novák dveře Kunderova chráněného území „pěkně po americkansku – bez servítků, s minimálními ohledy [...]“.¹⁵⁵ Avšak diskuze, která kolem biografie propukla, se vede pouze v malém kulturním okruhu, neboť povědomí o Milanu Kunderovi mezi většinou čtenářstva je velmi chabé.¹⁵⁶ Za což si může částečně sám Milan Kundera, který dříve nepovoloval překlady svých děl. Tento dluh vůči české literatuře se však splatí v září 2020, kdy vyjde překlad posledního francouzského románu *Slavnost bezvýznamnosti*.

Mezi kulturní tipy zařadil biografii *Kundera: Český život a doba* Jiří Štefl, který lákal čtenáře na lavinu různorodých reakcí a hádek, která se kolem biografie utvořila ještě před jejím vydáním.¹⁵⁷ Vyzdvihuje především to, že biografie je neautorizována Milanem Kunderou, neboť ten si velice pečlivě své soukromí střeží.

V rozhovoru s Marií Bordier pro *Lidové noviny* se Jan Novák rozpovídal především o tzv. udavačské kauze Milana Kundery.¹⁵⁸ Jan Novák v této kauze připomíná důkazy svědčící proti

<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/jan-novak-kundera-petr-zidek-dvtv/r~1c932ba6b78011eaa6f6ac1f6b220ee8/>.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ WEISS, Tomáš. *Jak Jan Novák rozkopl dveře Kunderova chráněného území*, in OKO Kosmasu [online]. 26. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<https://www.kosmas.cz/oko/aktuality/514836/jak-jan-novak-rozkopl-dvere-kunderova-chraneneho-uzemi/>>.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ ŠTEFL, Jiří. *Kulturní tipy: spor o Kunderu pokračuje, kapela Mig 21 zahájí letní sezónu a Netflix uvede film o Euroviz*, in iRozhlas.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.irozhlas.cz/kultura/kulturni-tipy-radiozurnal-patek_2006261614_jak>.

¹⁵⁸ BORDIER, Marie a NOVÁK, Jan. *Kunderovy mystifikace*, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 148, 26. 6., příl. Pátek, č. 26, str. 6-11

Milanu Kunderovi – totiž policejní zápis o události, vydanou přednášku náměstka ministra vnitra Jermána, ve které chválí „*studujícího M. K.*“¹⁵⁹ z příkladné spolupráce a tvrzení Ivy Militké, u níž si Miroslav Dvořáček ukryl kufr, že se jí její muž Miroslav Dlask přiznal, že o tom řekl svému příteli Milanu Kunderovi. Jan Novák také argumentuje tím, že na obhajobu Milana Kundery existuje jen jeho vlastní prohlášení, že nic takového neudělal.

Do úzkého intelektuálního kruhu zařadil debatu i Petr Fischer v podcastu *Vinohradská 12.*¹⁶⁰ Upozorňuje, že by se do debaty měl promítnout i pohled na to, jak, a zda vůbec, Milana Kunderu čte mladá generace, neboť ve společnosti je vidět, že se mladí o toto téma nezajímají.¹⁶¹ Jan Novák, podle Petra Fischera, četl romány Milana Kundery jako přesný popis toho, co se stalo v jeho životě. Dodává, že pokud budeme číst Kunderovy romány, ale i jakékoliv jiné, jako životopisy, romány přestanou dávat smysl. K tzv. udavačské kauze z roku 2008 se Petr Fischer vyjádřil jen ve stručnosti, když zmínil, že v dnešní rozhádané době vítězí jen jednoduché motivy.¹⁶² Milan Kundera k tomuto tématu mlčel již v roce 2008 a mlčí i dnes, protože k tomu není mnoho co říct. Jeho vyjádření by snad tenkrát něco změnilo, ale dnes má již každý svůj názor, který se po dvanácti letech od kauzy nezměnil.

Na stranu biografie Jana Nováka se postavil Josef Rauholf, jenž ji považuje za „*výtečně napsanou a vyargumentovanou*“.¹⁶³ Oceňuje Novákovu snahu zbořit doposud budovanou představu Milana Kundery a ukázat, kde je pravda. Janu Novákovi se podařilo skvěle pracovat s textem, což dokazují krátké kapitoly s výbornou pointou, jež Jan Novák završuje souborem řečnických otázek, které poskytují čtenáři jiný možný náhled.¹⁶⁴ Skvělé jsou i kapitoly psané kurzívou, které sice odbočují ze života Milana Kundery, ale dávají tak čtenáři poznat dobu i z jiného pohledu. Josef Rauholf se staví na stranu Jana Nováka i ve využití informací o sexuálních aférách Milana Kundery. Sex je pro dílo Milana Kundery téma velmi důležité a obzvlášť v jeho románech hraje významnou roli. Je proto pochopitelné, že se Jan Novák držel takového tématu i v životě Milana Kundery.¹⁶⁵

¹⁵⁹ Tamtéž, cit. str. 10.

¹⁶⁰ KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora?, in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ RAUVOLF, Josef. *Recenze: Kundera podle Nováka aneb Pravda je jinde?*, in Česká televize.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: <https://ct24.ceskatelivize.cz/kultura/3127550-recenze-kundera-podle-novaka-aneb-pravda-je-jinde>.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

Naopak Ondřej Slačálek označí Jana Nováka za věrného spolupracovníka Státní bezpečnosti,¹⁶⁶ a to především pro Novákovo využití přepisů odposlechů Milana Kundery. Janu Novákovi nevyčítá ani tak to, že se rozhodl spisy StB, ale spíše to, jak se získanými informacemi zacházel. Tím, k čemu Jan Novák využil informace získané ze spisů, se podle Ondřeje Slačálka napojil na zločin StB s cílem senzace a lepšího prodeje.¹⁶⁷ Avšak uznává, že svůj literární talent projevil Jan Novák především v životopisných odbočkách a překvapivě i v literárním sporu Jana Trefulky a Pavla Kohouta, za čímž spíše vidí pomoc editorů Michaela Špirita a Petra Onuferu.

Milan Kundera skartoval ze své minulosti maximum a k tomu, co zůstalo, dává jasné pokyny k upotřebení. Podle Radima Kopáče se tak Milan Kundera ke své minulosti místo sebereflexe postavil s „*urputným sebegumováním*“.¹⁶⁸ A z toho důvodu zaujímá Jan Novák vůči Milanu Kunderovi výchozí pozici v podezření. Hledá v životě Milana Kundery důkazy toho, že je v něm něco špatně. V podání Jana Nováka to nakonec vypadá tak, že Milan Kundera jako by vůbec nežil, ale neustále pracoval na ideální verzi svého života. S konečným výsledkem však není spokojen a snaží se ho neustále přepisovat,¹⁶⁹ což na rozdíl od jeho románů není tak jednoduché a ani konečné, protože se vždy najde někdo, jako je Jan Novák, kdo se pokusí vypátrat vymazané stránky, po nichž pokaždé zůstane stopa.

Z podobného pohledu se na biografii dívá i Petr Zídek,¹⁷⁰ podle kterého Jan Novák systematicky vykresluje Milana Kunderu jako padoucha. Pozornost proto Jan Novák věnuje financím Milana Kundery. Upozorňuje čtenáře, kolik měl v jakém období Milan Kundera na vkladové knížce a především v období sedmdesátých let, kdy byl zakázaný autor; vyčítá mu, že vydával svá díla pod pokrývači pouze pro peníze. Což Petr Zídek vnímá jako „*trapné a od Jana Nováka dost pokrytecké*“.¹⁷¹ K tomu, aby ukázal Milana Kunderu jako „*morálně*

¹⁶⁶ SLAČÁLEK, Ondřej. *Zločinná Státní bezpečnost a její věrný spolupracovník Jan Novák*, in A2larm [online]. 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://a2larm.cz/2020/06/zlocinna-statni-bezpecnost-a-jeji-verny-spolupracovnik-jan-novak/>.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ KOPÁČ, Radim. *Kundera aneb Bylo nebylo. Lačnění po senzacích rámuje spisovatele jako mnohonásobného devianta*, in Lidovky.cz [online]. 27. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: [¹⁶⁹ Tamtéž.](https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kundera-aneb-bylo-nebylo-lacneni-po-senzacich-ramuje-spisovatele-jako-mnohonasobneho-deviant.A200626_095437_In_kultura_jto>.</p></div><div data-bbox=)

¹⁷⁰ ZÍDEK, Petr. *Padouch Kundera*, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 149, 27.06., příl. Orientace, str. 16.

¹⁷¹ Tamtéž.

handicapovaného“¹⁷² využívá Jan Novák i kapitoly napsané kurzívou, k čemuž především měla posloužit kapitola věnovaná Janu Zahradníčkovi.¹⁷³

V pořadu *Dvacet minut* Radiožurnálu se Petr Dudek s Janem Novákem blíže věnovali neznámým dílům Milana Kundery, která se mu podařilo objevit.¹⁷⁴ Podařilo se mu to díky spisům StB, kde narazil na jméno bývalé studentky Milana Kundery, která pro něj měla vyříditi zakázku v Českém rozhlasu.¹⁷⁵ Když se za touto stopou Jan Novák vydal, objevil rozhlasové hry *Sbohem moje láska* a *Mahlerova symfonie*, které jsou do dnes v archivu Českého rozhlasu. Rozhlasové hry Jan Novák hodnotí jako podprůměrné. Jsou však instinktivně kunderovské, neboť se zabývají tématy pro dílo Milana Kundery typické – zradou a osudovostí. Dodává však, že pod vlastním jménem by je Milan Kundera pravděpodobně nevydal.¹⁷⁶ Poslze se v pořadu věnují i horoskopům, které Milan Kundera napsal do časopisu *Mladý svět*, a Jan Novák je vnímá jako zajímavou kapitolu díla Milana Kundery.¹⁷⁷ Zajímavé bylo také chování Milana Kundery k pokrývačům – nebylo příliš hezké. V rozhovoru Jan Novák reaguje i na příspěvek Ondřeje Slačálka, kde je označen za spolupracovníka StB. Jan Novák se obhajuje, že to dělal nerad, ale neměl jinou možnost, když Milan Kundera pečlivě sešrotoval část své minulosti. Navíc dodává, že kdyby nepracoval i se spisy StB, nenašel by utajená díla Milana Kundery.¹⁷⁸

Ondřej Konrád vnímá biografii Jana Nováka jako značně jednostrannou,¹⁷⁹ přestože mu neubírá brilantní vypravěčský talent, který čtenáře na prvních stovkách stránek zaujme a nepustí. Upozorňuje, že Jan Novák pro biografii vyzpovídal spíše lidi s odmítavým přístupem k Milanu Kunderovi. Jan Novák například nevyzpořoval bývalého Kunderova studenta Karla Steigerwalda, který s ním již desetiletí udržuje kontakt.¹⁸⁰ Jak správně podotýká ve svém příspěvku, absence druhého názoru často vedla kritiky k názoru, že Jan Novák zpovídal jen ty, jejichž výpovědi se mu hodily do celkového negativního pohledu.¹⁸¹ Také zjednodušená četba

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 327–342

¹⁷⁴ DUDEK, Petr a NOVÁK, Jan. *Kundera je výborný spisovatel, ale průměrný básník, říká autor jeho nejnovějšího životopisu Jan Novák*, in mujrozhlas.cz [online] 29.06.2020 [cit. 08.03.2023]. URL:

<https://www.mujirozhlas.cz/dvacet-minut-radiozurnal/u/kundera-je-vyborny-spisovatel-ale-prumerny-basnik-rika-autor-jeho>.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ KONRÁD, Ondřej. *Příliš jednostranný portrét Milana Kundery vyhlíží značně nespravedlivě*, in iRozhlas.cz [online]. 29. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/komentare/milan-kundera-jan-novak-zivotopis-kniha_2006291934_elev?fbclid=IwAR1qbwVLMIM4D96SIEIx62dTkolzLBcyoaNtGZgfeuoYNeG8BDKMjQvwJfg.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž.

děl Milana Kundery, kdy je Jan Novák považuje za věrný obraz reálného života, Ondřeje Konráda zaráží. Především proto, že Jan Novák je sám spisovatel,¹⁸² a měl by tak dobře vědět, že to, co spisovatel napíše v románu, nemusí odpovídat realitě, přestože se z ní častokráté inspiruje.

Michal Bystrov ve svém příspěvku pro *Brněnský deník* podotýká, že smysl Novákovy biografie není ve vyřešení tzv. udavačské kauzy, ani v dohadách, zda Jan Novák má Milana Kunderu rád či ne, ale naopak ve snaze pochopit „*proč Milan Kundera [...] systematicky upravuje svůj profesní i lidský obraz před sebou samým i před zbytkem světa*“.¹⁸³ Zároveň se zabývá diskusí kolem biografie, na které je vidět, že v dnešním zrychleném světě už nemáme čas si biografii opravdu přečíst. Na místo toho svůj názor utváříme po přečtení dvou nebo tří recenzí, které nám poví, co si máme myslet.¹⁸⁴

Jan Váňa vnímá Milana Kunderu jako součást české společnosti už spíše „*ze setrvačnosti*“,¹⁸⁵ ale mladší generace už o tomto světovém spisovateli mnoho neví. Kritici, kteří Milanu Kunderovi věnují svou pozornost, jsou často rozpolcení jeho osobností. Někteří ho považují za světového spisovatele a aspiranta na Nobelovu cenu za literaturu, kterou neprávem nedostal. Druzí ho naopak vnímají jako účelového mystifikátora a udavače.¹⁸⁶ Jan Novák naopak napsal biografii s jasně vyhraněným názorem. A přináší do diskuse i jinak polozapomenutou otázku vztahu spisovatele a jeho díla. Touto otázkou se Jan Váňa dále zabývá ve svém příspěvku a poskytuje možné odpovědi.

Se stejnou otázkou, tedy jaký je vztah spisovatele a jeho díla, přistupuje k biografii *Kundera: Český život a doba* ve svém příspěvku i Martin Lukáš.¹⁸⁷ Podle něj je stále obtížnější si vysvětlit nároky a předpoklady, jež jako společnost klademe na literární díla. Je to způsobeno především neschopností dohodnout se na jednotném přístupu literární vědy právě ke vztahu spisovatele a jeho díla.¹⁸⁸ A tak jednou za čas vždy přijde někdo nový s jinou teorií.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ BYSROV, Michal. *Divoké tance kolem Milana Kundery* in Deník.cz [online]. 30. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/milan-kundera-nova-kniha-20200630.html.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ VÁŇA, Jan. *Milan Kundera mezi pravdou románu a fikcí vlastního života*, in H7O [online]. 1. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<http://www.h7o.cz/milan-kundera-mezi-pravdou-romanu-a-fikci-vlastniho-zivota/>>.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ LUKÁŠ, Martin. Hledáte-li pravdu, in A2 16, 2020, č. 14, 1. 7., str. 7.

¹⁸⁸ Tamtéž.

Kateřina Kadlecov vyt Janu Novákovi, že se více zameruje na charakteristick vady Milana Kundery, než aby se zameril na jeho život v emigraci.¹⁸⁹ Nejpovedenj z celé biografie jsou kapitoly psan kurzívou, jež Jan Novák věnoval postavm z dějin, kter se urtm malm i velkm způsobem dotkly života Milana Kundery.

Jan Lukeš ve svém prspvku naopak vytk Janu Nováku a plinou snahu vlmat se do soukrom lid.¹⁹⁰ Pbliuje to na kapitole z biografie Bl místo.¹⁹¹ V t Jan Novák popisuje, jak posílal Kunderov první en Olze Haasov-Smrkov bl re, aby s nm o nm pohovořila. Olga Haasov-Smrkov, však odmítla o svém prvním muži hovořit. I přesto ji Jan Novák bl re posílal ještě několik týdnů.¹⁹²

Petr A. Bílek nazývá Jana Nováka „*amatérem a diletantem*“¹⁹³, kter si teprve během tyřlet práce doplňuje vzdělání v oblasti eskch dějin a literatury. Zahlcuje tenre informacemi, které sice on shledal pozoruhodnými, ovšem většině tenrstva jsou j znm. Dalším důvodem, jak se domnívá Petr A. Bílek, me být prn Jana Nováka přeložit biografii do dalších jazyků, jejichž budoucí čtenáři nebudou mít o esk literatuře takov povědomí.

¹⁸⁹ KADLECOVÁ, Kateřina. Kundera bez skrupulí: spisovatel Jan Novák odvedl spoustu práce na soudku se stelnm prachem, in *Reflex* 31, 2020, č. 27, 2. 7., str. 49.

¹⁹⁰ LUKEŠ, Jan. Novákova práce s prameny, in *Reflex* 31, 2020, č. 27, 2. 7., str. 52.

¹⁹¹ NOVÁK, Jan. *Kundera: esk život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 276–277.

¹⁹² Tamtéž, cit. str. 276.

¹⁹³ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec m chabou představu*, in Aktuálně.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

3.1.c Shrnutí první vlny

V první vlně biografie Jana Nováka strhla poprask;¹⁹⁴ vyvolala bouřlivou debatu s výbušným potenciálem;¹⁹⁵ spustila lavinu různorodých reakcí a hádek¹⁹⁶ plných vášní a kontroverze.¹⁹⁷ Podle jiných vyvolala jen humbuk;¹⁹⁸ celková diskuse je jen upocený výplod, ze kterého velkou událost udělala jen komerce inscenovaná kolem jejího vydání,¹⁹⁹ a Janu Novákovi se povedlo odvést dobrou práci na „*soudku se střelným prachem*“.²⁰⁰

Diskuse odstartovala již celé dva týdny před vydáním knihy, kdy mělo biografii předem pouze několik vybraných recenzentů. Nejprve se rozpoutala na sociálních sítích, ale brzy se přemístila na stránky literárních periodik i jejich webových alternativ; do televize či rozhlasu. Většina recenzentů diskusi shrnovala s tím, že se sice rychle rozmohla a vyjadřoval se skoro každý, ale pravděpodobně stejně rychle upadne do zapomnění, alespoň do doby, než se kolem Milana Kundery opět něco nestane.

Biografie *Kundera: Český život* a doba měla dobře udělanou předprodejní propagaci. Jana Nováka bylo všude plno. Každý s ním chtěl rozhovor, přestože byl v prvních měsících diskuse s rodinou v Berlíně. Svůj názor na biografii, po případě na rozhovory s Janem Novákem zkrátka musel vyjádřit každý. A to i přestože v době před oficiálním vydáním mělo biografii jen pár recenzentů. Uveřejněna byla jenom krátká ukázka z knihy na stránkách knihkupectví Kosmas.²⁰¹ Mezi některými recenzenty tak vzniklo přesvědčení, že ne všichni doopravdy biografii Jana Nováka přečetli. Na tuto skutečnost odkazuje i název podkapitoly, který jsem si vypůjčila z glosy uveřejněné v časopise *Reflex*.²⁰² Vyjádřil se tak například i Ivan Adamovič

¹⁹⁴ BYSTROV, Michal. *Divoké tance kolem Milana Kundery*, in Deník.cz [online]. 30. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/milan-kundera-nova-kniha-20200630.html.

¹⁹⁵ VÁŇA, Jan. *Milan Kundera mezi pravdou románu a fikcí vlastního života*, in H7O [online]. 1. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/milan-kundera-mezi-pravdou-romanu-a-fikci-vlastniho-zivota/>.

¹⁹⁶ ŠTEFL, Jiří. *Kulturní tipy: spor o Kunderu pokračuje, kapela Mig 21 zahájí letní sezónu a Netflix uvede film o Eurovíz*, in iRozhlas.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/kulturni-tipy-radiozurnal-patek_2006261614_jak.

¹⁹⁷ HORÁKOVÁ, Veronika. *Rozepsal jsem další kapitolu, prozradil kontroverzní Kunderův životopisec*, in iDnes.cz [online]. 2. 7. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/kundera-kniha-novak-brno-autorske-cteni.A200702_110343_brno-zpravy_vh.

¹⁹⁸ LÉKÓ, István. *Kunderova verze*, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 154, 3. 7., str. 10

¹⁹⁹ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in Aktuálně.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

²⁰⁰ KADLECOVÁ, Kateřina. *Kundera bez skrupulí: spisovatel Jan Novák odvedl spoustu práce na soudku se střelným prachem*, in *Reflex* 31, 2020, č. 27, 2. 7., str. 49.

²⁰¹ WEISS, Tomáš. *Jan Novák napsal biografii Milana Kundery, ta vyjde na konci června*, in OKO Kosmasu [online]. 16. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.kosmas.cz/oko/ukazky/505315/jan-novak-napsal-biografii-milana-kundery-ta-vyjde-na-konci-cervna/>.

²⁰² “Ještě jsem to nečetl, ale...”, in *Reflex* 31, 2020, č. 26., 25.06., str. 50.

v podcastu *Studio N*²⁰³ nebo Kateřina Svátková ve svém článku pro *iRozhlas.cz*,²⁰⁴ která dokonce dosavadní diskusi označila za nezajímavou, protože ta pravá nastane teprve, až si „*diskutující devět set stran skutečně přečtou*“.²⁰⁵

Podle Jany Machalické byl boj, který se okolo biografie strhl, více než co si může každý nakladatel přát.²⁰⁶ Obzvláště když většina čtenářstva teprve čeká na to, až se biografie dostane na pulty knihkupectví a svůj názor prozatímně zakládají na palbě recenzí, které se jim dostávají ze všech stran. Ovšem diskuse více než o Milanu Kunderovi nebo o kvalitách románu vypovídá o „*černobílém vidění společnosti*“²⁰⁷ a Jan Novák z ní vychází jako člověk, který Milana Kunderu naprosto nenávidí, přestože se to snaží všemožně v četných rozhovorech vyvrátit.

Recenzenti se ve svých příspěvcích také zaobírají otázkou, proč opětovně vygradovala kulturní válka²⁰⁸ o Milana Kunderu. Podle Petra Fischera je to proto, že ve společnosti nemáme vyjasněný vztah k životu a dílu Milana Kundery.²⁰⁹ Jak Jan Novák několikrát zmiňoval v biografii a posléze se to stalo jeho častým argumentem v rozhovorech – Milan Kundera je složitá osobnost se stejně složitým osudem. A v české společnosti nemáme ujasněný postoj ke spisovatelům, kteří dokázali přistoupit na hru s režimem, jak to učinil Milan Kundera.²¹⁰ Ten navíc později dosáhl celosvětového uznání i díky trochu přibarveném životním příběhu.

Podle Ivana Adamoviče²¹¹ je důvodem diskuse i samotný Jan Novák, který napsal i jiné biografie – *Co já vím? Autobiografie Miloše Formana* (1994), *Zatím dobrý* (2004, následně ve spolupráci s Jaromírem 99 přetvořena do komiksové podoby 2008) nebo *Zátopek... když nemůžeš, tak přidej!* (2016) a další. Předchozí biografie byly kritikou vnímané pozitivně, i když

²⁰³ TITLBACH, Filip a ADAMOVIČ, Ivan. *Svržení pomníku Milana Kundery*, in *Studio N* [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://denikn.cz/386398/studio-n-svrzeni-pomniku-milana-kundery/>.

²⁰⁴ SVÁTKOVÁ, Kateřina. *Propracovaný, čtivý, napínavý a zároveň štiplavý a kontroverzní. Vychází kniha o Milanu Kunderovi*, in *iRozhlas.cz* [online]. 17. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/roman-kniha-milan-kundera-jan-novak-vydani-kontroverze-recenze_2006171227_tzr.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ MACHALICKÁ, Jana. *Kundera není nekritizovatelný, ale takový zavilý hnojomet si nezasloužil*, in *Lidovky.cz* [online]. 23. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/nazory/machalicka-staronovy-boj-o-kunderu-v-nove-monografii-nebude-nouze-o-pikanterie.A200623_155410_In_nazory_cek.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in *Aktuálně.cz* [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

²⁰⁹ FISCHER, Petr a NOVÁK, Jan. *Události, komentáře*, in *ČT24*, 25. 6. 2020 [cit. 13. 3. 2022]. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3127544-udalosti-komentare-publicista-petr-fischer-a-autor-knihy-jan-novak>.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ TITLBACH, Filip a ADAMOVIČ, Ivan. *Svržení pomníku Milana Kundery*, in *Studio N* [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://denikn.cz/386398/studio-n-svrzeni-pomniku-milana-kundery/>.

takovou diskusí jako se to povedlo biografii *Kundera: Český život a doba* žádná z nich nevyvolala.

Každopádně biografie mohou vyvolávat diskuse, které mají velký rozsah a přitahují značnou pozornost.²¹² Životní osudy významných osobností, zvláště těch vyvolávajících kontroverzi, přitahují široké čtenářstvo. A Milan Kundera takovou osobností je. V jeho případě je takováto pozornost sporná, protože sám spisovatel si nepřeje, aby se čtenářský zájem zaměřoval na jeho život. Více si přeje, aby se četly jeho romány, protože to je důležité. O to více je to sporné v případě neautorizované biografie, kterou Jan Novák napsal bez souhlasu Milana Kundery.²¹³

Mnoho recenzentů ve svých příspěvcích odkazovalo na to, že Jan Novák není literární vědec ani historik, ale spisovatel. A podle toho i napsal biografii. Jak Jan Novák sám upozornil v rozhovoru s Danielou Drtinovou napsal biografii v tzv. upozaděné ich-formě, čímž se čtenář dozvídá jeho vlastní názor, ale zároveň mu nechává dostatek prostoru pro vytvoření názoru vlastního.²¹⁴ Používá k tomu například i mnoho řečnických otázek, kterými zakončuje většinu kapitol, a předkládá tak čtenáři svoje dohady, ke kterým však nenašel dostatek materiálu, jimiž by je podložil.

Většina recenzentů zastává názor, že kdyby se vzdal pokusu napsat vědeckou biografii, jak svoji práci sám prezentuje, a místo toho se zaměřil na biografický román, který je pro jeho spisovatelství bližší, udělal by mnohem lépe.²¹⁵ Navíc by se některé jeho dohady, kterých se v biografii dopustil a teď jsou mu vyčítány, mohly zařadit jako spisovatelova fabulace a nebylo by na ně tolik poukazováno, a snad by se případnému biografickému románu dostalo mnohem lepší odezvy. V tomto ohledu souhlasím s názorem Jana H. Vitvara,²¹⁶ i kdyby Jan Novák napsal biografický román, mnoho by se nezměnilo. Diskusi by vyvolal i biografický román, protože by se pořád jednalo o Milana Kunderu. Otázka, zda by se vedla diskuse ve stejném

²¹² Česká tisková kancelář. Životopisné knihy mohou vyvolat diskuse. in *Právo* 30, 2020, č. 151, 30. 6. str. 9

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ DRTINOVÁ, Daniela a NOVÁK, Jan. *Kundera byl manipulátor, lže o svém životě, má na svědomí udání lidí, říká autor knihy o spisovateli*, in *Hospodářské noviny* [online]. 22. 6. 2020 [cit. 21. 2. 2023]. URL: <https://art.hn.cz/c1-66780730-kundera-byl-manipulator-lze-o-svem-zivote-ma-na-svedomi-udani-lidi-rika-autor-knihy-o-spisovatelovi>.

²¹⁵ KOPÁČ, Radim. *Kundera aneb Bylo nebylo. Lačnění po senzácích rámuje spisovatele jako mnohonásobného devianta*, in *Lidovky.cz* [online]. 27. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kundera-aneb-bylo-nebylo-lacneni-po-senzacich-ramuje-spisovatele-jako-mnohonasobneho-deviant.A200626_095437_In_kultura_jto.

²¹⁶ ROZSYPAL, Michael a ČIHÁK, Ondřej. *Vitvar z Respektu o Novákově knize: Kundera zvrácené myšlenky komunismu věřil do posledních chvil*, in *iRozhlas.cz* [online]. 24. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/kundera-cesky-zivot-a-doba-jan-novak_2006241446_dok.

měřítka jako o biografii, má podobnou odpověď. Ale Jan Novák nakonec prezentuje svou práci jako vědeckou monografii, a literární kritika tak k ní postupně bude přistupovat.

Polemika se v první vlně diskuse vedla ve třech rovinách: s Janem Novákem, s přístupem, jakým napsal biografii, a polemika mezi recenzenty navzájem – přičemž tato rovina bude prostupovat všemi vlnami diskuse. První dvě roviny jsou častější spíš v první vlně a na začátku vlny druhé.

V první polovině první vlny je typická spíše polemika s Janem Novákem. Příkladem může být příspěvek Marcela Kabáta, který polemizuje právě s přístupem k interpretaci Kunderových děl, který Jan Novák zvolil.²¹⁷ Především se scénou z románu *Život je jinde*, kde postava Jaromila udává třídního nepřítele a na které staví Jan Novák své přesvědčení o vině Milana Kundery v tzv. udavačské kauze. Dle Jana Nováka je scéna napsaná tak živě a “z břicha”,²¹⁸ že Milan Kundera musel při psaní vycházet z vlastních zkušeností. Marcel Kabát polemizuje tím, že takových scén by se v dílech Milana Kundery dalo najít více a jako příklad uvádí scénu s ženou, která přikládá prs k ústům dítěte. Podle rovnice, kterou Jan Novák nastavil ke čtení románů Milana Kundery, je tedy jasné, že spisovatel někdy kojil, a tudíž i porodil potomka.²¹⁹

Podobně vedl polemiku s Janem Novákem i Petr A. Bílek. Ten se více zaměřil na citát Marcela Prousta, kterým Jan Novák odůvodňuje své autobiografické čtení děl Milana Kundery. Podle Petra A. Bílka nepochopil Jan Novák význam onoho citátu, neboť citát lze vysvětlit i tak, že “*spisovatelovo já není dostupné nikde jinde než v knihách, a že tedy nemáme čmuchtat v životech autorů*”.²²⁰

Důležitá je i polemika, kterou s Janem Novákem vedli čtenáři biografie. Možnost k této polemice měli například na Měsíci autorského čtení v Ostravě, kde se vedla vášnivá diskuse. Jeden z ostravských diváků v Divadle „12“ položil Janu Novákovi otázku, jak má věřit tomu,

²¹⁷ KABÁT, Marcel. *Spisovatelovo osudové tajemství. Že by někde existovalo Kunderovo potomstvo?*, in Lidovky.cz [online]. 30. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/kabat-spisovatelovo-osudove-tajemstvi-ze-by-nekde-existovalo-kunderovo-potomstvo.A200629_175922_In_kultura_rkj.

²¹⁸ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15–21. 6., str. 54.

²¹⁹ KABÁT, Marcel. *Spisovatelovo osudové tajemství. Že by někde existovalo Kunderovo potomstvo?*, in Lidovky.cz [online]. 30. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/kabat-spisovatelovo-osudove-tajemstvi-ze-by-nekde-existovalo-kunderovo-potomstvo.A200629_175922_In_kultura_rkj.

²²⁰ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in Aktuálně.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

co o Milanu Kunderovi píše v biografii. Často se mu to zdálo neuvěřitelné. Odpověď Jana Nováka byla jednoduchá: „*Věř tomu*“²²¹ a připomněl, že vyslechl mnoho přátel a známých Milana Kundery, prošel tisíce archivních dokumentů.

Především v první vlně se vedla polemika s Janem Novákem také prostřednictvím toho, jak recenzenti ve svých příspěvcích objemný titul nazývali. Jan Novák nenapsal biografii způsobem, na jaký jsme v české tradici zvyklí, a proto se především na začátku diskuse literární kritika nemohla shodnout, jak knihu nazývat. Ze začátku byla kritika spíše shovívavá a nazývala ji biografií s beletrickými prvky²²² či životopisný román,²²³ ale postupně začala být kritika jednotnější v přístupu, že se jedná o vědeckou biografii, a začala ji hodnotit podle kritérií, které se na biografii v českém prostředí kladou. Svůj vliv na této změně přístupu má rozhovor s Radimem Kopáčem a Janem H. Vitvarem v podcastu *Pro a proti*,²²⁴ ve kterém Radim Kopáč určil, že se má kniha brát jako biografie, protože tak byla zamýšlená.

Jan Novák často v rozhovorech upozorňuje, že biografie *Kundera: Český život a doba* je jeho prvním dílem s poznámkami pod čarou. V biografii je jich tisíc osm set. Podle mého názoru však ani takové množství poznámek pod čarou neudělá z biografie skutečnou vědeckou práci. V dnešní moderní době je román s poznámkami pod čarou jedním z oblíbených experimentů. Důkazem toho může být v populární literatuře například dílo Jaye Krisoffa *Nikdynoc*, v němž autorovy poznámky pod čarou hrají důležitou roli, ale vědeckou práci z něho rozhodně nedělají. S přihlédnutím ke kapitole Biografie nebo biografický román je zřejmé, že otázka zařazení díla na pomezí těchto dvou žánrů propojovala celou diskusi.

²²¹ MOTÝL, Jan. *Nechce se mi věřit tomu, co píšete o Milanu Kunderovi, zaznělo v Ostravě při diskusi s Janem Novákem*, in Ostravan.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<https://www.ostravan.cz/64062/nechce-se-mi-verit-tomu-co-pisete-o-milanu-kunderovi-zaznelo-v-ostrave-pri-diskusi-s-janem-novakem/>>.

²²² KOPÁČ, Radim. *Kundera aneb Bylo nebylo. Lačnění po senzacích rámuje spisovatele jako mnohonásobného devianta*, in Lidovky.cz [online]. 27. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <[²²³ Česká tisková kancelář. *Vyjde Novákova kniha o Kunderovi. Vznikala čtyři roky, nabídne mravní postoje*, in Aktuálně.cz \[online\]. 15. 6. 2020 \[cit. 17. 10. 2022\]. URL: \[https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne/r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/\]\(https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne-r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/\).](https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kundera-aneb-bylo-nebylo-lacneni-po-senzacich-ramuje-spisovatele-jako-mnohonasobneho-deviant.A200626_095437_In_kultura_jto>.</p></div><div data-bbox=)

²²⁴ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar* in Pro a proti [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

V první vlně diskuse nebylo mnoho recenzentů, kteří by spolu polemizovali. Kromě přímé reakce Petra Pospíchala²²⁵ na rozhovor Jana Nováka pro časopis *Respekt*,²²⁶ se jednalo o polemiku Ondřeje Slačálka,²²⁷ ve které mimo jiné nazývá Jana Nováka spolupracovníkem StB. Reaguje na Janem Novákem, často opakované „*Pochopit znamená odpustit*“, které mu umožnilo mnoho z činů Milana Kundery odpustit. Na což Ondřej Slačálek klade řečnickou otázku, kdo se o odpuštění Jana Nováka prosil.²²⁸

Polemicky reaguje i na tvrzení Jana H. Vitvara, že biografie *Kundera: Český život a doba* změní pohled nejen na Milana Kunderu, ať už je myšlen jeho život nebo dílo, ale i celkový pohled na období, ve kterém Milana Kundera žil.²²⁹ Vícekrát polemizuje ve svém příspěvku s Ondřejem Štindlem,²³⁰ který se o biografii vyjádřil, že je výborně napsaná a její kritikové požadují „*privilegium nedotknutelnosti*“²³¹ pro Milana Kunderu, k čemuž se Ondřej Slačálek jasně vyjadřuje, že to nechápe. Reaguje i na odpověď Jana Nováka v rozhovoru pro *DvTv*,²³² když byl konfrontován s kritikou Pavla Kosátika, že mu pravděpodobně vypálil rybník, čímž se podle Ondřeje Slačálka pokusil Jan Novák podsunout Pavlu Kosátikovi nízkou motivaci ke kritice. To je pro Jana Nováka typické a funguje to jako jeho perpetuum mobile,²³³ neboť pokaždé, když je Jan Novák konfrontován s nepříjemným dotazem, snaží se buď odpovědi odvést rozhovor jiným směrem, nebo naopak útočí na tázajícího.

V první vlně se nastolila témata, ke kterým se budou recenzenti ve svých příspěvcích opakovaně vracet. Ať už to bylo dříve zmíněné rozhodování, zda se více jedná o biografický

²²⁵ POSPÍCHAL, Petr. *Nesnesitelná lehkost blití na Milana Kunderu*, in Deník Referendum [online]. 15. 6. 2020 [cit. 9. 3. 2023]. URL: <https://denikreferendum.cz/clanek/31330-nesnesitelná-lehkost-bliti-na-milana-kunderu>.

²²⁶ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15-21.06., str. 52–55.

²²⁷ SLAČÁLEK, Ondřej. *Zločinná Státní bezpečnost a její věrný spolupracovník Jan Novák*, in A2larm [online]. 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://a2larm.cz/2020/06/zlocinna-statni-bezpecnost-a-jeji-verny-spolupracovnik-jan-novak/>.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in Pro a proti [podcast]. 24.06.2020 [cit. 22.02.2020]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

²³⁰ ŠTINDL, Ondřej. *Bude bitva o Kunderu*, in Echo24.cz [online]. 16. 6. 2020 [cit. 30. 3. 2023]. URL: <https://www.echo24.cz/a/SEUPS/bude-bitva-o-kunderu>.

²³¹ Tamtéž.

²³² DRTINOVÁ, Daniela a NOVÁK, Jan. *Kundera byl manipulátor, lže o svém životě, má na svědomí udání lidí, říká autor knihy o spisovateli*, in Hospodářské noviny [online]. 22. 6.2020 [cit. 21. 2.2023]. URL: <https://art.hn.cz/c1-66780730-kundera-byl-manipulator-lze-o-svem-zivote-ma-na-svedomi-udani-lidi-rika-autor-knihy-o-spisovatelovi>.

²³³ SLAČÁLEK, Ondřej. *Zločinná Státní bezpečnost a její věrný spolupracovník Jan Novák*, in A2larm [online]. 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://a2larm.cz/2020/06/zlocinna-statni-bezpecnost-a-jeji-verny-spolupracovnik-jan-novak/>.

román nebo biografii, či práce Jana Nováka s prameny, především se spisy StB. Zároveň vyvolala otázku, které se v diskusi, dle mého názoru, věnovala pouze okrajová pozornost. Otázku, zda biografie *Kundera: Český život a doba* změní pohled na Milana Kunderu nejen v malém literárním okruhu, ale především mezi mladou generací. K tomuto tématu se vyjadřovali například Petr Fischer v podcastu *Vinohradská 12*²³⁴ nebo Tomáš Weiss pro web *OKO Kosmasu*.²³⁵ Oba však spíše upozorňovali, že diskusi je potřeba zařadit do kontextu toho, že se odehrává právě pouze v tomto úzkém literárním okruhu.

„*Bouřlivou debatu*“²³⁶ ve svém příspěvku krátce shrnul Jan Váňa. Biografie svým „*výbušným potenciálem*“²³⁷ rozdělila recenzenty na dva tábory. Značná část debaty se podle Jana Váni točí kolem pravdivosti v souvislosti se životem autora a jeho literárního díla. Respektive zda lze v interpretaci děl autora využívat faktů z jeho života, a naopak zda si lze vykládat život autora na základě jeho knih.

Jako bod zakončení první vlny jsem vybrala příspěvek Petra Onufera na webových stránkách nakladatelství Argo.²³⁸ Tento bod jsem zvolila pro postavení, které Petr Onufer zaujímá vůči biografii, neboť je, spolu s Michelelem Špiritem, redaktorem biografie. Ve svém příspěvku se nejprve pokouší shrnout dosavadní diskusi, kterou rozděluje na příspěvky, které jsou vůči biografii pozitivní, a na ty, které jsou k ní kritické. Ohlasy jsou podle něj vyrovnané,²³⁹ čímž se pokusil podsunout ne tak úplně pravdivé tvrzení. Už od začátku diskuse byly ohlasy vůči biografii spíše kritické a v průběhu diskuse kritika přibývala.

Petr Onufer se pokouší svým příspěvkem některá témata z dosavadní diskuse uvést na pravou míru. Upozorňuje na fakt, že Jan Novák vzhledem k tomu, že není ani historik ani kritik, se nepokusil napsat literárněkritické nebo literárněhistorické pojednání o Milanu Kunderovi, nýbrž jako „*mistrný vypravěč*“²⁴⁰ odvyprávět jeho životní příběh. A svou biografii dokazuje, že Milana Kunderu trápilo, že neměl nad svým životem takovou kontrolu jako nad svým dílem, a

²³⁴ KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. *Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora?*, in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

²³⁵ WEISS, Tomáš. *Jan Novák napsal biografii Milana Kundery, ta vyjde na konci června*, in *OKO Kosmasu* [online]. 16. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.kosmas.cz/oko/ukazky/505315/jan-novak-napsal-biografii-milana-kundery-ta-vyjde-na-konci-cervna/>.

²³⁶ VÁŇA, Jan. *Milan Kundera mezi pravdou románu a fikcí vlastního života*, in *H7O* [online]. 1. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/milan-kundera-mezi-pravdou-romanu-a-fikci-vlastniho-zivota/>.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ ONUFER, Petr. *Nad Novákovým Kunderou a jeho ohlasy*, in *Argo.cz* [online]. 3. 7. 2020 [cit. 12. 3. 2023]. URL: <https://argo.cz/nad-novakovym-kunderou-a-jeho-ohlasy/>.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ Tamtéž.

dělal vše pro to, aby se na některé kapitoly jeho života zapomnělo.²⁴¹ Tímto způsobem netradičně zasahuje do diskuse o biografii a pokouší se vychýlit ručičku vah k pozitivnímu přístupu. Jak se Petr Onufer vyjádřil již dříve v diskusi, Janu Novákovi v biografii nešlo o to dostat Milana Kunderu na pranýř, nýbrž otevřít svobodnou a kritickou diskusi o jeho životě a díle.²⁴² Tento pokus nasměrovat diskusi opačným směrem, než doposud byla, se však nepodařil, protože diskuse byla nadále k Janu Novákovi kritická.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Česká tisková kancelář. *Vyjde Novákova kniha o Kunderovi. Vznikala čtyři roky, nabídne mravní postoje*, in Aktuálně.cz [online]. 15. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne/r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/>

3.2 Cena Franze Kafky a Slavnost bezvýznamnosti

Druhá vlna diskuse časově spadá do období od začátku července do poloviny září. Je ohraničená příspěvkem Pavla Šafra zveřejněným na webu *Forum 24* dne 4. července a dvěma událostmi z literárního prostředí, které se staly mimo diskusi o biografii – vyhlášení Milana Kundera laureátem Ceny Franze Kafky za rok 2020 a vydání českého překladu francouzského románu *Slavnost bezvýznamnosti*.

3.2.a Příspěvky druhé vlny

Pavel Šafra shrnuje ve svém příspěvku dosavadní debatu.²⁴³ Dodává, že v této „fascinující bojové vřavě“²⁴⁴ cítí potřebu zastat se Jana Nováka, neboť je nesmyslné před ním Milana Kunderu bránit. Pro veřejnost je důležité hledání pravdy a toho, jak se věci doopravdy mají. Souhlasí s Ondřejem Štindlem, že biografie je zajímavě napsaná – dobře se čte a má spád.²⁴⁵ Podle Pavla Šafra je zbytečné v diskusi zpochybňovat levicovou orientaci, kterou Milan Kundera dodnes zastává. Dokazují to jeho společenské styky ve Francii. Není na tom nic špatné, ale je důležité si uvědomit, že Milan Kundera většinu svého života byl aktivní účastník a podporovatel komunistického režimu u nás. V emigraci si však Milan Kundera nasadil masku bezmála disidenta, přestože u nás se od samizdatu stranil.²⁴⁶ Tento pohled na Milana Kunderu většinově převládá, ale je důležité si uvědomit, že je to z části jen vyfabulované Milanem Kunderou.

Podle Vladimíra Vokála²⁴⁷ žádná biografie není absolutně pravdivým zachycením lidského života. Obzvláště těžké to je u spisovatele, jako je Milan Kundera, který dlouhodobě usiluje o to, aby se o jeho životě mnoho nevědělo, a chce být hodnocen za svá díla, nikoliv za své činy. Avšak takovýto přístup prohlubuje čtenářovu zvědavost, na kterou vsadil Jan Novák, nehledě na přání Milana Kundery.²⁴⁸ Předkládá čtenáři jak významné události ze života, tak i ty zcela bezvýznamné. Podle Vladimíra Vokála se Jan Novák nesnažil o literárně-teoretické dílo, ale chtěl jen poskytnout další pohled na Milana Kunderu. Avšak ten, kdo má Milana Kunderu nastudovaného, se z biografie nic nového nedozví. Na jednu stranu Jan Novák

²⁴³ ŠAFR, Pavel. *Válka o Kunderu ukazuje, kdo kde stojí. Novákova kniha tala do živého*, in *Forum24* [online]. 4. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/valka-o-kunderu-dobre-ukazuje-kdo-kde-stoji-novakova-kniha-tala-do-ziveho/>.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ VOKÁL, Vladimír. *Proč Novák vidí Kunderu tak kriticky*, in *iDnes.cz* [online]. 7. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/recenze-kundera-jan-novak.A200706_144106_literatura_spm.

²⁴⁸ Tamtéž.

odsuzuje Milana Kunderu, až se mu někdy vysmívá, ale také ho v mnohém respektuje a uznává, přestože své uznání raději vkládá do úst známých či kolegů Milana Kundery.²⁴⁹

Polemicky vedl svůj příspěvek do diskuse Petr Fischer v časopisu *Reflex*.²⁵⁰ Poukazuje v něm, že Jan Novák spíše než o samotném Milanu Kunderovi napsal biografii o jeho karikatuře. Cituje z *Nesmrtelnosti* pohled Milana Kundery na jeho veřejný obraz: „*A nejhorší na tom je, že nejsi jeho pánem. Nejdříve se ho snažíš sám malovat, pak ho chceš alespoň ovlivňovat a kontrolovat, ale marně. Stačí jedna zlomyslná formule a jsi navždycky proměněn v truchlivě jednoduchou karikaturu.*“²⁵¹ Janu Novákovi chybí dobrá vůle pochopit a skutečně poznat Milana Kunderu, a proto se mu ho nepodařilo zachytit jinak než jako karikaturu.

Daniel Mukner²⁵² ve svém příspěvku reaguje především na rozhovor s Janem Novákem v *Respektu*,²⁵³ který sám o sobě vyvolal v diskusi kolem biografie značné kontroverze. Jan Novák v něm předkládá, podle Daniela Muknera, nepřesvědčivé a mimoběžné odpovědi s jasným cílem „rozmetat“²⁵⁴ obraz Milana Kundery. Reaguje na tendenci odsuzovat Jana Nováka i biografii na základě tohoto rozhovoru, ale po přečtení knihy je zarážející, že stejné zjednodušování a snaha Milana Kunderu očernit je „*hnacím motorem*“²⁵⁵ biografie. Jan Novák má podle Daniela Muknera tendenci neustále srovnávat Milana Kunderu s jinými spisovateli.²⁵⁶ Především na základě toho, že Milan Kundera v sedmdesátých letech, přestože byl v té době již zakázaným autorem, nadále vydával své práce pod jmény pokrývačů. Tyta díla podle Jana Nováka nedosahují takových kvalit, a proto je zřejmé, že je Milan Kundera psal pouze pro peníze, kterých však, jak neopomene Jan Novák utvrdit čtenáře, měl dostatek. Avšak jiní – lepší – spisovatelé, vydávali vlastním nákladem svá díla v samizdatu. Tím chce Jan Novák pravděpodobně docílit toho, aby Milan Kundera v kontrastu s jinými spisovateli vycházel hůře, jako zbabělec, který raději hrál hru s režimem, než aby se mu postavil. Potenciál biografie

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ FISCHER, Petr. Iluze pravdy o Kunderovi: novinář a filozof Petr Fischer polemizuje s knihou Jana Nováka Kundera: Český život a doba, in *Reflex* 31, 2020, č. 28., 09.07., str. 42–44.

²⁵¹ Tamtéž cit. str. 42.

²⁵² MUKNER, Daniel. *Předpojatost, naivní čtení, moralizování. Jan Novák vytáhl do boje proti Kunderovi s pochybným arzenálem*, in ČTart [online]. 10. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://art.ceskatelevize.cz/360/predpojatost-naivni-cteni-moralizovani-jan-novak-vytahl-do-boje-proti-kunderovi-s-pochybnym-arzenalem-YXsFS>.

²⁵³ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15–21. 6., str. 52–55.

²⁵⁴ MUKNER, Daniel. *Předpojatost, naivní čtení, moralizování. Jan Novák vytáhl do boje proti Kunderovi s pochybným arzenálem*, in ČTart [online]. 10. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://art.ceskatelevize.cz/360/predpojatost-naivni-cteni-moralizovani-jan-novak-vytahl-do-boje-proti-kunderovi-s-pochybnym-arzenalem-YXsFS>.

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ Tamtéž.

Kundera: Český život a doba vidí Daniel Mukner ve velkém množství nashromážděného materiálu, který může pomoci v dalším pokusu tentokrát o seriózní biografii.²⁵⁷

V rozhovoru s Pavlem Šafrem se Jan Novák podivuje nad „*hysterií a schizofrenií*“²⁵⁸ diskuse kolem biografie. Připomíná, že podává zprávu pouze o životě Milana Kundery jako spisovatel o spisovateli. Hystericky se podle Jana Nováka vyjadřují kritici především kvůli odhalení vylhané osobnosti Milana Kundery,²⁵⁹ kterou si vytvořil v osmdesátých letech minulého století ve Francii. Vytvořil si minulost, ve které byl bezmála disidentem, přestože ve skutečnosti se disidentů stranil a nechtěl s nimi být spojován. Dále se podle Jana Nováka nevěnuje dostatečná pozornost přínosům biografie, jako bylo objevení děl Milana Kundery ze sedmdesátých let, skrytých pod jmény pokrývačů.²⁶⁰ Jan Novák porovnává diskusi kolem biografie *Kundera: Český život a doba* s ohlasem na jeho dříve vydanou biografii *Zatím dobrý* (2004; 2018 komiksové vydání), věnující se osudu bratří Mašínových, která v době svého vydání taktéž vyvolala rozruch. Avšak s diskusí vyvolanou biografií o Milanu Kunderovi se nedá srovnávat. Podle Jana Nováka má však větší cenu ohlas od širokého čtenářstva. To, zda biografie skutečně uspěla, se dozví, až „*tenhle mediální rachot utichne*“.²⁶¹

Johana Hovorková oceňuje na biografii především vložené kapitoly psané kurzívou, ve kterých Jan Novák zdatně vykresluje dobu a přibližuje osudy lidí, kteří neměli takové štěstí jako Milan Kundera.²⁶² Nejsilněji zaujme čtenáře kapitola o Janu Zahradníčkovi,²⁶³ kterou Jan Novák zařadil právě pro kontrast se životem Milana Kundery. Johana Hovorková hodnotí biografii vcelku kladně, přestože je škoda, že Jan Novák upozadil některá zajímavá témata. Například se blíže nevěnoval horoskopům, jež Milan Kundera psal do *Mladého světa* nebo sporu, který vedl se svým otcem na stránkách *Hosta do domu*.²⁶⁴ Na závěr má Johana Hovorková jen jednu drobnou výtku Janu Novákovi – a to co se týče faktu, že při popisování

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ ŠAFR, Pavel. *Jan Novák: Kundera mluvil o Havlovi jako o duševně chorém člověku*, in Forum 24[online]. 13. 7. 2020 [cit. 25. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/jan-novak-kundera-mluvil-o-havlovi-jako-o-dusevne-chorem-cloveku/>

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² HOVORKOVÁ, Johana. *Hnojomet? Novákova kniha o Kunderovi je úplně jiná, než popisují její kritici*, in Forum24 [online]. 27. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/hnojomet-novakova-kniha-o-kunderovi-je-uplne-jina-nez-popisuji-jeji-kritici/>.

²⁶³ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 327–342.

²⁶⁴ HOVORKOVÁ, Johana. *Hnojomet? Novákova kniha o Kunderovi je úplně jiná, než popisují její kritici*, in Forum24 [online]. 27. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/hnojomet-novakova-kniha-o-kunderovi-je-uplne-jina-nez-popisuji-jeji-kritici/>.

sexuálních afér Milana Kundery v několika případech hovoří i o Kunderově manželce Věře Kunderové a neskončil pouze u anonymních milenek.

Karel Hvízďala se vyjadřuje k překvapení Jana Nováka nad poemou *Poslední máj*, jejíž třetí vydání z roku 1963 se mu údajnou náhodou dostalo do ruky a vedlo k napsání objemné biografie.²⁶⁵ Podle Jana Nováka tehdy „začínaly kvést sněženky před pražským jarem“,²⁶⁶ což je naopak podle Karla Hvízďaly pochopeno špatně. V roce 1961, kdy se *Poslední máj* dostal do edičního plánu, měl Milan Kundera svou kariéru spisovatele nejistou a kdyby nesouhlasil s jejím vydáním, vyřadil by se tím z kulturního provozu. V té době, bylo ke sněženkám pražského jara daleko. Milan Kundera patřil mezi hráče s režimem, proto je jeho rozhodnutí pochopitelné, ale neměl by se řadit mezi stalinisty.²⁶⁷

Jana Machalická vedla rozhovor o biografii s Michalem Uhdem, podle kterého se Jan Novák při psaní o Milanu Kunderovi dostal „*lidsky na scetí*“,²⁶⁸ především nekritickým využitím spisů StB a uveřejňováním intimních informací, které jsou k dílu Milana Kundery irelevantní.²⁶⁹ Milan Uhde zastává názor, že měl Jan Novák napsanou biografii dřív, než ve skutečnosti začal a v konečném důsledku popsal život Milana Kundery s jasným cílem, vytvořit z něj padoucha.²⁷⁰

Norbert Tomáš se ve svém příspěvku vyjadřuje k tzv. udavačské kauze z roku 2008.²⁷¹ Především v tom směru, že se v roce 2008 věnovala pozornost spíše samotnému udání, ale už ne tolik osudu Miroslava Dvořáčka.²⁷² Jan Novák věnoval osudu Miroslava Dvořáčka jednu z kapitol napsaných kurzívou pod názvem Pilot.²⁷³ Norbert Tomáš také uvažoval ve svém příspěvku nad tím, že očerňování Milana Kundery je podobné s osudem Jana Husa v Kostnici,²⁷⁴ neboť proti oběma se postavili jejich krajané. Naštěstí v případě Milana Kundery je hranice stavěna pouze slovy.

²⁶⁵ HVÍŽĎALA, Karel. *Novák o Kunderovi: neznalost kontextu a předzjednaná zaujatost*, in *Neviditelný pes* [online]. 30. 7. 2020. [cit. 18. 10. 2022]. URL: <https://neviditelnypes.lidovky.cz/kultura/kniha-novak-o-kunderovi.A200728_143113_p_kultura_wag>.

²⁶⁶ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 9.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ MACHALICKÁ, Jana a UHDE, Michal. Kundera Novákovi unikl, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 178, 1. 8., str. 11.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Tamtéž.

²⁷¹ TOMÁŠ, Norbert. Na Kunderu jako na Husa, in *Haló noviny* 30, 2020, č. 181, 5. 8., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 31, str. 2.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 147–161.

²⁷⁴ TOMÁŠ, Norbert. Na Kunderu jako na Husa, in *Haló noviny* 30, 2020, č. 181, 5. 8., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 31, str. 2.

Vladimír Just²⁷⁵ se ve svém příspěvku zaměřuje především na dramatickou tvorbu Milana Kundery, kterou Jan Novák považoval za méněcennou. Z tohoto přesvědčení se ho pokouší Vladimír Just vyvést, když připomíná, že například *Ptákovina* byla hitem sezóny 1968/1969 a v pražském Činoherním klubu ji od roku 2008 hrají dodnes.²⁷⁶ Nepopíratelný úspěch měli i *Majitelé klíčů*, hra která mimo jiné podle Jana Nováka dokazuje skrytou touhu Milana Kundery zavraždit svou první ženu.²⁷⁷ Vladimír Just naopak obviňuje Jan Nováka z neznalosti divadelních her Milana Kundery a polemicky dodává na obranu Milana Kundery, že více než dramata, která podle Jana Nováka „*drhnou nasucho*“;²⁷⁸ drhne samotná Novákova biografie.

Radim Kopáč referuje v diskusi o nové události, jež nakrátko přetne doposud opakované hlasy. Ve svém příspěvku vede rozhovor s ředitelem Moravské zemské knihovny v Brně Tomášem Kubíčkem. Ta začátkem srpna převzala knihovnu a archiv Milana Kundery. Knihovna se skládá z překladů děl Milana Kundery od 60. let minulého století a čítá přes tři tisíce vydání. Archiv doplňuje knihovnu o různé články a publikace, které Milanu Kunderovi zasílali jeho badatelé. To vše pomůže zkoumat recepci Kunderova díla a její proměny v čase.²⁷⁹ Tomáš Kubíček se vyjadřuje i k odmítání Milana Kundery, dát k překladu své francouzské romány. Podle Radima Kopáče je v tomto ohledu důležité si uvědomit, že Milan Kundera dbá na každé slovo svého románu a uvědomuje si, že překlad může pečlivě vystavěný vztah mezi slovy pozměnit, a tím změnit i vyznění věty nebo celého románu. A tak Milana Kunderu může přeložit jedině samotný Milan Kundera.²⁸⁰

Eva Klíčová ve svém příspěvku polemizuje s přístupem, který Jan Novák má v biografii k Milanu Kunderovi.²⁸¹ Jan Novák popisuje Milana Kunderu vždy jako literárně slabšího a neoriginálnějšího než ostatní, přičemž těm, kteří mohou umocnit nízkost Milana Kundery, jsou věnované zvláštní kapitoly psané kurzívou. Eva Klíčová vnímá biografii Jana Nováka jako „*kritiku kontrarevolučního realismu*“.²⁸² Podle Evy Klíčové byl Jan Novák zcela nekritický a „*jako dítě důvěřivý*“²⁸³ ke svým zdrojům, především spisům StB, a záměrně zamlčoval fakta,

²⁷⁵ JUST, Vladimír. „*Antikundera*“ aneb *Paparazzi monografistou*, in Aktuálně.cz [online]. 8. 8. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL: <https://blog.aktualne.cz/blogy/vladimir-just.php?itemid=37447>.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ KLÍČOVÁ, Eva. *Kundera je jinde*, in H7O [online]. 24. 8. 2020 [cit. 24. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/kundera-je-jinde/>.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Tamtéž.

kteřá by svědčila ve prospěch Milana Kundery.²⁸⁴ Manipuloval tak s ním stejně jako spisovatel manipuloval se svými postavami. Rozdíl však byl v tom, že Milan Kundera je opravdový člověk, a ne výmysl představitosti Jana Nováka, přestože tak občas v biografii působí.

Podle Jána Simkaniče se podařilo Janu Novákovi v biografii dobře vystihnout dobu, o které psal.²⁸⁵ Přesto má k autorovi výtku v tzv. udavačské kauze, kterou měl vypracovat podrobněji. V biografii chybělo celkové shrnutí a zaměřovala se více jen na názor Jan Nováka.²⁸⁶ Jenže tím například opomenul fakt, že v době udání Miroslava Dvořáčka měli studenti povinnost hlásit cizí osoby na kolejích, protože se vyšetřoval případ vraždy a bylo podezření, že se jeden z pachatelů může skrývat právě na studentských kolejích.²⁸⁷ Dále se Ján Simkanič věnuje ve svém příspěvku tomu, že Milan Kundera uměl hrát s režimem ve svůj prospěch. Což můžeme vyčíst jak z jeho děl, ale také z jeho dvojího vstupu do strany. Poprvé to jde brát jako neuvážlivost mladých let, ale podruhé to byl buď vykalkulovaný tah, nebo pevná víra.²⁸⁸ Ale není to nic v té době neobvyklého, v období komunismu se tak chovalo více lidí. Mělo by se o tom mluvit, ale ne za to Milana Kunderu odsuzovat.

Martin Šorm vnímá Milana Kunderu jako komunistického spisovatele, přestože se spisovatel snaží tuto skutečnost všemožně zamaskovat.²⁸⁹ Ale minulost nejde vymazat ani zakrýt, obzvlášť pokud byla tak strašlivá jako období komunismu v tehdejší Československu.²⁹⁰ V tomto ohledu připomíná Martin Šorm, že vláda KSČ naprosto znemožnila debatu o tom, co je a co není správně. Nemotivovala tak ke svobodnému, natož k solidárnímu rozhodnutí, naopak podporovala bezohledné posluhování v zájmu úspěchu. Avšak biografie Jana Nováka předkládá téma, zda pro nadčasové psaní opravdu stačí psát pouze „kompro na svou dobu [...], aniž by sarkastická slova byla doprovázena pečujícími slovy“.²⁹¹

Milan Kundera měl pravděpodobně smůlu, že se do jeho biografie pustil právě Jan Novák, který prozkoumal jeho život do hloubky a bez jakékoliv autocenzury. Alespoň tak se k biografii *Kundera: Český život a doba* staví ve svém příspěvku Petr Hanuška.²⁹² Biografie už před svým

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ SIMKANIČ, Ján. Kunderův život je příkladem odmítané české sebereflexe, in *Deník N* 2, 2020, č. 163, 24. 8., str. 10–12.

²⁸⁶ Tamtéž, cit. str. 10.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ Tamtéž cit. str. 11.

²⁸⁹ ŠORM, Martin. *Ne, Kundera nikde jinde není*, in H7O [online]. 27. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <<http://www.h7o.cz/ne-kundera-nikde-jinde-neni/>>.

²⁹⁰ Tamtéž.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² HANUŠKA, Petr. Dvě ohlédnutí za českou kulturní minulostí, in *Týnecké listy* 30, 2020, č. 9, září, str. 33.

vydáním rozdělovala společnost do dvou tradičních táborů na obdivovatele Milana Kundery a jeho kritiky. Jan Novák se v biografii pustil i do značně vyhraněných soudů a podrobného analyzování díla Milana Kundery pod mikroskopem jeho vlastního života. Ale ani přes ohromnou diskusi, kterou svou otázkou o vztahu díla a spisovatele biografie otevřela, nebyla nalezena správná odpověď.²⁹³

Ondřej Horák²⁹⁴ připomíná, že Jan Novák je autorem několika biografii, které byly doposud ke svým protagonistům psané kladně.²⁹⁵ Milan Kundera vychází z pera Jana Nováka jako první padouch.²⁹⁶ Ondřej Horák se nepodivuje nad rozsahem diskuse ani nad tím, jak moc je kritická vůči biografii. Milan Kundera má v české kultuře své zastánce, kteří by podobnou diskusi rozvířili, i kdyby biografie vyšla pozitivní, protože by v jejich očích nebyla dost pozitivní.²⁹⁷ Především se však ve svém příspěvku Ondřej Horák vyjadřuje k překladu posledního francouzského románu Milana Kundery,²⁹⁸ díky kterému se přerušilo téměř třicetileté mlčení Milana Kundery v české literatuře.

3.2.b Souhrn druhé vlny

Obvyklou okurkovou sezónu v literárně-kulturní oblasti naplnila neobvykle rozsáhlá diskuse vyvolaná biografii *Kundera: Český život a doba*. Rozhovorů s Janem Novákem už bylo dost a ke slovu se dostaly příspěvky recenzentů. V první vlně byly příspěvky psané s rozjitřenými pocity, kterým odpovídalo jejich ladění. Příspěvky z druhé vlny jsou již psané s více chladnou hlavou, ale stále si udržely stejnou kritičnost vůči biografii.

Pavel Šafr se pokusil ve svém příspěvku shrnout dosavadní „největší kulturní aféru“.²⁹⁹ Nejprve vyzdvihuje kladné recenze a namátkově vybírá příspěvky Josefa Rauvolfa, Jana H. Vitvara a Ondřeje Štindla. Diskuse se mu jeví jako spíše kritická vůči biografii a cítí potřebu naklonit ručičku vah k prospěchu Jana Nováka. Je to zajímavý pohled, neboť příspěvek Pavla Šafra vyšel o den později než příspěvek Petra Onufera,³⁰⁰ který shledává ohlasy na biografii

²⁹³ Tamtéž.

²⁹⁴ HORÁK, Ondřej. Nemáte-li Kunderu, postačí Stalin, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 220, 19. 9., příl. Orientace, str. 21.

²⁹⁵ *Co já vím? Autobiografie Miloše Formana* (1994), *Zatím dobrý* (2004, následně ve spolupráci s Jaromírem 99 přetvořena do komiksové podoby 2008) nebo *Zátopek... když nemůžeš, tak přidej!* (2016) a další.

²⁹⁶ HORÁK, Ondřej. Nemáte-li Kunderu, postačí Stalin, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 220, 19. 9., příl. Orientace, str. 21.

²⁹⁷ Tamtéž.

²⁹⁸ Tamtéž.

²⁹⁹ ŠAFR, Pavel. *Válka o Kunderu ukazuje, kdo kde stojí. Novákova kniha tala do živého*, in: Forum24 [online]. 4. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/valka-o-kunderu-dobre-ukazuje-kdo-kde-stoji-novakova-kniha-tala-do-ziveho/>.

³⁰⁰ ONUFER, Petr. *Nad Novákovým Kunderou a jeho ohlasy*, in: Argo.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 12. 3. 2023]. URL: <https://argo.cz/nad-novakovym-kunderou-a-jeho-ohlasy/>.

vyrovnané. Dokazuje to tedy, že se Petr Onufer ze své pozice redaktora biografie pokusil netradičně zasáhnout do diskuse a změnit její směr. Což se mu však nepovedlo.

Negativní recenze k biografii rozděluje Pavel Šafr na tři skupiny. Tou první jsou intelektuálové, kteří Milana Kunderu jednoduše obdivují, mezi ně zahrnuje Pavla Kosatíka a Petra Fischera. Druhou skupinou jsou zaměstnanci Andreje Babiše z Lidových novin, kteří se Milana Kunderu zastávají. Mezi těmi Pavel Šafr jmenuje Janu Machalickou, Petra Zídka a Istvána Lékó. A poslední skupina jsou publicisté z vyhraněně levicově orientovaných webů, mezi nimiž byli jmenovaní Petr Pospíchal z *Deníku Referendum* a Ondřej Slačálek z *A2larmu*. Shrnutí debaty uzavírá Pavel Šafr svou obranou Jana Nováka, které jsem se věnovala výše.

Na shrnutí Pavla Šafra odkazuje ve svém příspěvku Johana Hovorková,³⁰¹ která doplňuje, že se diskuse vede povrchně. Recenzenti stále dokola vyčítají Janu Novákovi tytéž věci – zaměřují se na kapitoly o sexualitě Milana Kunderu a jeho sexuálních aférách; vytýkají Janu Nováku jeho nekritickou práci se spisy a přepisy odposlechů StB a nakonec se rozčilují, že Jan Novák vynesl na povrch opětovně tzv. udavačskou kauzu z roku 2008, přestože nepřinesl žádný nový důkaz.³⁰² Naopak podle Johany Hovorkové se v biografii Jan Novák pokouší popisovat nepříjemné věci týkající se života Milana Kunderu, ke kterým se spisovatel dlouhodobě odmítá vyjadřovat. Zároveň se Jan Novák pokouší korigovat vylhanou osobnost Milana Kunderu v emigraci tím, že poukazuje na jeho doslovné autoplagiátorství, či popisováním paniky, kterou prožíval v srpnu 1968. Nic z toho, jak podotýká Johana Hovorková, není pomlouvání, ale podložená fakta.³⁰³

K celkové debatě se vyjádřila i Eva Soukeníková v pořadu *Dvě minuty*.³⁰⁴ Ta rozděluje recenzenty na čtyři skupiny. Do první skupiny, tedy četli-líbilo, zařazuje recenzenty z týdeníku *Respekt*, kterým se biografie líbila především svým kritickým a odsuzujícím pohledem na Milana Kunderu, jež s ní sdílí.³⁰⁵ Druhá skupina četli-nelíbilo je početnější a recenzenti v této skupině mají k biografii nepřekonatelné výhrady, které se pokouší vyjádřit ve svých příspěvcích. Třetí skupinu, tedy nečetli-nelíbilo, předurčuje podle Evy Soukeníkové svým

³⁰¹ HOVORKOVÁ, Johana. *Hnojomet? Novákova kniha o Kunderovi je úplně jiná, než popisují její kritici*, in Forum24 [online]. 27. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/hnojomet-novakova-kniha-o-kunderovi-je-uplne-jina-nez-popisuji-jeji-kritici/>.

³⁰² Tamtéž.

³⁰³ Tamtéž.

³⁰⁴ SOUKENÍKOVÁ, Eva. *Kvadratura Kunderu*, in *Dvě minuty* [online]. 14. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kvadratura-kunderu-112383>.

³⁰⁵ Tamtéž.

vyjádřením Andrej Babiš, který biografii hodnotil ve svém pořadu *Čau lidi*.³⁰⁶ Více se budu tomuto příspěvku věnovat později v kapitole. A poslední skupina, nečetli-líbilo zahrnuje ty, kteří biografii sice nečetli, ale Andrej Babiš jim nebude říkat, co si myslet, takže se jim biografie bude líbit, i kdyby se jim po přečtení nelíbila.

K poslední skupině, kterou jmenovala Eva Soukeníková – ti, kteří biografii nečetli, ale přesto na ni měli jasný názor – se vyjádřil i Aleš Uhlíř.³⁰⁷ Podle něj biografie vyvolala „značný rozruch“³⁰⁸ a pochvalných ohlasů je poskrovnu, čím uznává, že kritika je k Janu Nováku spíše odmítavá. Podobnou diskusi vyvolalo v české literatuře více publikací a všechny měly podobný konec, jaký předurčuje i diskusi vyvolané biografií *Kundera: Český život a doba*. Diskuse se sice rychle a často vášnivě rozpoutají, ale stejně rychle i ustanou a za pár let zcela upadnou v zapomnění.³⁰⁹

Sdílím s Alešem Uhlířem podobný názor. Diskuse o biografii Jana Nováka vzplanula rychle již několik dní před jejím oficiálním publikováním. Když se konečně dostala na pulty v knihkupectví, měla veliký úspěch a prodávala se po paletách, což dokazuje její dotisk po dvou týdnech od vydání.³¹⁰ Diskuse byla hlavně v začátcích neobvykle vášnivá, a tím vzbudila zájem i u širokého čtenářstva. Tak se biografie dostala do rukou těm, kteří obdivují Milana Kunderu a chtěli si přečíst něco nového o jeho životě, i těm, kterým se líbily předchozí biografie napsané Janem Novákem, ale i těm, kteří se jen chtěli ujistit ve své nelibosti vůči spisovateli. Zkrátka si v biografii *Kundera: Český život a doba* našel něco každý, ale již po prázdninách se diskuse ustálila a biografie již nevzbuzovala takové „hysterické vášně“,³¹¹ jako tomu bylo před jejím vydáním.

K předčasným recenzím na biografii *Kundera: Český život a doba* se Aleš Knapp,³¹² který ji porovnával s podobným případem z roku 1995, kdy Marcel Reich-Ranicki uveřejnil několik dní před vydáním zdrcující recenzi knihy Güntera Grasse. Tím porušil tzv. čekací lhůtu,

³⁰⁶ BABIŠ, Andrej. *Já a Kundera. A Bakala. A mějte se rádi*, in *Čau lidi* [online]. 12. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/275828800159008/>.

³⁰⁷ UHLÍŘ, Aleš. *Český život a doba: na okraj (nejen) knihy o Milanu Kunderovi*, in *Neviditelný pes* [online]. 9. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://neviditelnypes.lidovky.cz/kultura/glosa-cesky-zivot-a-doba.A200707_230706_p_kultura_wag>.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ Tamtéž.

³¹⁰ SPÁČILOVÁ, Mirka. *Novákův Kundera má už po dvou týdnech dotisk, autor píše pokračování*, in *iDnes.cz* [online]. 10. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.idnes.cz/kultura/literatura/jan-novak-milan-kundera.A200710_133236_literatura_spm>.

³¹¹ VICENÍKOVÁ, Dora. *Čtu Kunderu!*, in *Reflex* 31, 2020, č. 29, 16. 7., str. 56

³¹² KNAPP, Aleš. *Předčasná prezentace bichle o Kunderovi: V tomto případě nešlo o knihu*, in *Novinky.cz* [online]. 24. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-glosa-predcasna-prezentace-bichle-o-kunderovi-v-tomto-pripade-neslo-o-knihu-40334196>>.

v literární kritice to znamená, že recenzenti by se neměli vyjadřovat ke knize dříve, než si ji bude moci čtenář pořídit v knihkupectví. V tomto případě, jak píše Aleš Knapp ve svém příspěvku, se jednalo o knihu, o literaturu. Zatímco předčasná prezentace biografie Jana Nováka měla spíše rozdmýchat opakovaně debatu o tzv. udavačské kauze z roku 2008, neboť biografie byla prezentovaná jako „*publikace, jejímž cílem je rozcupovat Milana Kunderu*“.³¹³ V tomto případě podle Aleše Knappa nešlo ani o knihu, natož o literaturu, ale pouze o Kunderovy hříchy, jichž se dopustil.

Podle obhájců Jana Nováka rozdělil odmítající recenzenty Vladimír Just³¹⁴ do pěti skupin, a to a) neomarxisté, historičtí revizionisté a ultra-levičáci; b) zaměstnanci Andreje Babiše; c) studenti akademika Ržounka; d) hlídači nekritizovatelné osobnosti Milana Kundery a za e) citlivé duše z intelektuální obce. Na začátku svého příspěvku pro *Aktuálně.cz* Vladimír Just popírá, že by patřil do kterékoliv z této skupiny, a přesto všechno považuje biografii Jana Nováka za „*píárově nabubřelý paskvil*“.³¹⁵ Je tedy možné, jak naznačoval dříve zmíněný Aleš Knapp a co také naznačují první recenze, ještě před vydáním biografie, že diskuse nevyvolala samotná biografie, ale jednoduše fakt, že Jan Novák se v rozhovorech vyjadřoval odmítavě k Milanu Kunderovi?

Polemiku vedl s Janem Novákem ve svém příspěvku Vladimír Vokál.³¹⁶ Již dříve bylo několikrát Janu Novákovi vytýkáno, že se až příliš zaměřuje na finanční stránku života Milana Kundery. Především, když mu vyčítá jeho psaní pod pokrývači v sedmdesátých letech minulého století, když byl Milan Kundera zakázán. Jan Novák má, stejně jako i v jiných ohledech, naprosto jasno – spisovatel psal v této době pro peníze. V tomto momentě pokládá Vladimír Vokál řečnickou otázku. Pokud Jan Novák tak moc vyčítá Milanu Kunderovi práci za honorář, napsal biografii o jeho životě bez nároku na honorář?³¹⁷

Podobnou polemiku vedl i Vladimír Železný,³¹⁸ který se ve své glose vyjadřoval především k tomu, jak Jan Novák přiznává Milanu Kunderovi velikost coby spisovateli, ale odsuzuje ho jako člověka.³¹⁹ Ale i přesto, že Jan Novák přiznává Milanu Kunderovi, že je

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ JUST, Vladimír. „*Antikundera*“ aneb *Paparazzi monografistou*, in *Aktuálně.cz* [online]. 8. 8. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL: <https://blog.aktualne.cz/blogy/vladimir-just.php?itemid=37447>.

³¹⁵ Tamtéž.

³¹⁶ VOKÁL, Vladimír. *Proč Novák vidí Kunderu tak kriticky*, in *iDnes.cz* [online]. 7. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/recenze-kundera-jan-novak.A200706_144106_literatura_spm.

³¹⁷ Tamtéž.

³¹⁸ ŽELEZNÝ, Vladimír. Jak se píše o vynikajícím spisovateli, in *Haló noviny* 30, 2020, č.187, 12. 8., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 32, str. 4.

³¹⁹ Tamtéž.

vynikající spisovatel, musí jedním dechem taky dodat, že sám sebe vykrádá, aniž by to přiznal, a i ta skutečně dobrá díla podle Jana Nováka drhnou a nejsou psaná uvěřitelně.

K biografii *Kundera: Český život a doba* se ve svém pořadu *Čau lidi* krátce vyjádřil i Andrej Babiš.³²⁰ Věnoval se tomu, že se s Milanem Kunderou setkal osobně v Paříži, a že to byl on, kdo zařídil vrácení jeho českého občanství na konci roku 2019. Svoje vyjádření zakončil tím, že Češi neumí přát úspěch svým velikánům.³²¹ Svým příspěvkem do diskuse vyvolal poměrně obsáhlou polemiku.

Na vyjádření Andreje Babiše reagoval například Jan Jandourek na *Forum 24*.³²² Vyčítá mu, že knihu s největší pravděpodobností ani nepřečetl. Vždyť ve svém vyjádření více než o biografii mluvil o tom, jak byl se spisovatelem na obědě. Podobně laděnou polemikou reaguje na Andreje Babiše i Johana Hovorková, která jej nazývá „nevzdělaným buranem“.³²³ Polemika s výrokem Andreje Babiše se vedla vcelku stejným směrem, a to zpochybněním toho, že biografii Jana Nováka skutečně četl. Eva Soukeníková³²⁴ například ve svém příspěvku ironicky nadhodila, že pokud Andreji Babišovi stačí k ustanovení názoru pobýt v obýváku Milana Kundery, měla by vrátit svůj filologický diplom.³²⁵

Další polemický okruh se vytvořil kolem příspěvku Karla Hvížd'aly,³²⁶ na který reagoval jako první Petr Pazdera Payne.³²⁷ Ve svém příspěvku Karel Hvížd'ala obhajoval rozhodnutí Milana Kundery znovu vydat poemu *Poslední máj*, protože kdyby to neudělal mohl, by se tak vyřadit z literárního provozu. Zároveň bylo podle Karla Hvížd'aly v pořádku, že Milan Kundera taktizoval a hrál hru s režimem. Obviňuje Jana Nováka z neznalosti kontextu doby, ve které Milan Kundera žil a psal. Petr Pazdera Payne naopak polemizuje s Karlem Hvížd'alou, že to, co on nazývá neznalostí kontextu, je spíše „obhajoba morálních selhání“.³²⁸

³²⁰ BABIŠ, Andrej. *Já a Kundera. A Bakala. A mějte se rádi*, in *Čau lidi* [online]. 12. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/275828800159008/>.

³²¹ Tamtéž.

³²² JANDOUREK, Jan. *Andrej Babiš: No a ta knížka o Kunderovi není dobrá a měli bysme se mít rádi všichni*, in *Forum 24* [online]. 13. 7. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/andrej-babis-no-a-ta-knizka-o-kunderovi-neni-dobra-a-meli-bysme-se-mit-radi-vsichni/>.

³²³ HOVORKOVÁ, Johana. *Jak si Andrej s Monikou doma četli knihu o Kunderovi*, in *Forum 24* [online]. 14. 7. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/jak-si-andrej-s-monikou-doma-cetli-knihu-o-kunderovi/>.

³²⁴ SOUKENÍKOVÁ, Eva. *Kvadratura Kundery*, in *Dvě minuty* [online]. 14. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kvadratura-kundery-112383>.

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ HVÍŽD'ALA, Karel. *Novák o Kunderovi: neznalost kontextu a předzjednaná zaujatost*, in *Neviditelný pes* [online]. 30. 7. 2020. [cit. 18. 10. 2022]. URL: <https://neviditelnypes.lidovky.cz/kultura/kniha-novak-o-kunderovi.A200728_143113_p_kultura_wag>.

³²⁷ PAYNE, Petr Pazdera. *Ad Hvížd'ala ad Novák ad Kundera*, in *Aktuálně.cz* [online]. 4. 8. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://blog.aktualne.cz/blogy/petr-pazdera-payne.php?itemid=37421>.

³²⁸ Tamtéž.

Na příspěvek Karla Hvižd'aly reagovala i Terezie Pokorná,³²⁹ která reagovala i na polemický příspěvek Petra Pazdery Payna. Terezie Pokorná se ve svém příspěvku věnuje spíše „*rétorickým piruetám*“,³³⁰ které použil Karel Hvižd'ala k obhajobě chování Milana Kundery v období komunismu. K jeho obhajobě vyjmenoval několik věhlasných osobností, které se ve stejné době chovaly stejně nebo hůře než Milan Kundera. Tuto metodu, podle Terezie Pokorné, používají „*vývojově velmi nezralé bytosti*“³³¹ – totiž děti na pískovišti, které prstíkem ukazují na jiné dítě.

Polemicky reagoval Martin Šorm³³² na příspěvek Evy Klíčové. Jeho polemika směřovala především na označení biografie Evou Klíčovou za „*kritiku kontrarevolučního realismu*“.³³³ Podle Martina Šorma odsuzuje Eva Klíčová biografii Jana Nováka, na základě toho, že byla napsaná z antikomunistické pozice, což považuje za rámec pro kritiku nefunkční. Biografie má mnoho nedostatků, počínaje jejím neúměrným rozsahem a neopatrným zacházením s prameny. Ale argumenty proti biografii by se měly hledat jinde.³³⁴

K obvyklé polemice ohledně diskuse na téma, zda Jan Novák napsal vědeckou biografii nebo zda měl raději zvolit méně rozsáhlý biografický román, vydal čtrnáctideník A2 celé jedno číslo nazvané *Biografická literatura*,³³⁵ ve kterém byla většina článků zaměřena na biografii jako žánr. Poznámkově se k diskusi okolo biografie Jana Nováka vyjádřil v editoriale³³⁶ Karel Kouba, který nazval Jana Nováka bijcem komunistů a podotýká, že biografie byla opakovaně odsuzována pro svou nevkusnost. Číslem se autoři pokusili zaměřit diskusi více právě na žánrové vymezení biografie Jana Nováka, ale neměli velký úspěch. Číslo vyšlo na začátku září, kdy už byla kritika více méně shodná v pojetí knihy coby vědecké biografie. Články, které se věnovaly obecněji žánru biografii, jsem více rozpracovala v kapitole Biografie nebo biografický román.

³²⁹ POKORNÁ, Terezie. *Hvižd'ala o Novákově Kunderovi: další příspěvek k celoživotnímu mistrovství*, in Bubínek Revolveru [online]. 10. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <<https://www.bubinekrevolveru.cz/hvizdala-o-novakove-kunderovi-dalsi-prispevek-k-celozivotnimu-mistrovstvi>>.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ Tamtéž.

³³² ŠORM, Martin. *Ne, Kundera nikde jinde není*, in H7O [online]. 27. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <<http://www.h7o.cz/ne-kundera-nikde-jinde-neni/>>.

³³³ KLÍČOVÁ, Eva. *Kundera je jinde*, in H7O [online]. 24. 8. 2020 [cit. 24. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/kundera-je-jinde/>.

³³⁴ ŠORM, Martin. *Ne, Kundera nikde jinde není*, in H7O [online]. 27. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <<http://www.h7o.cz/ne-kundera-nikde-jinde-neni/>>.

³³⁵ A2: Biografická literatura. Praha: A2, 2020, č. 19. ISSN 1803-6635.

³³⁶ KOUBA, Karel. Editorial, in A2 16, 2020, č. 19, 9. 9., str.2.

Jako zakončení druhé vlny jsem vybrala dvě události, které se sice v recenzích na biografii *Kundera: Český život a doba* budou reflektovat až ke konci roku 2020, ale osobně je považuji za důležité, především ve vztahu Milana Kundery k české kultuře. Na začátku září vyšel v českém překladu Kunderův poslední francouzský román *Slavnost bezvýznamnosti*,³³⁷ v překladu Anny Kareniny, kterou si Milan Kundera pro překlad vybral osobně. Zaplnilo se tak jedno prázdné místo v české literatuře, které spisovatel dlouho odmítal zaplnit. Byl to jeden z mnoha malých projevů přízně, které se české kultuře od Milana Kundery dostalo. V srpnu získala Moravská zemská knihovna v Brně archiv Milana Kundery z Paříže, který obsahuje sbírku různých vydání jeho románu v překladech a zároveň obsahuje i články a dokumenty, které mu posílali jeho badatelé.

V polovině září 2020 se Milan Kundera stal laureátem Ceny Franze Kafky.³³⁸ Stal se tak dvacátým laureátem této ceny, kterou Společnost Franze Kafky uděluje od roku 2001. O jejím udělení rozhoduje mezinárodní porota. Ta se rozhodla pro Milana Kunderu na základě jeho celoživotní tvorby, která přináší přínos nejen české kultuře, ale nepřehlédnutelný je přínos Milana Kundery do evropské kultury, do níž se zapsal překlady svých děl do více než padesáti světových jazyků.³³⁹ Milan Kundera se tam přiřadil k řadě významných nositelů Ceny Franze Kafky. V minulých letech Pierre Michon (2019), Ivan Wermich (2018), Margaret Atwoodová (2017) nebo Claudio Magris (2016).

³³⁷ KUNDERA, Milan. překlad KARENINOVÁ, Anna. *Slavnost bezvýznamnosti*. Brno: Atlantis, 2020. ISBN 978-80-7108-375-7.

³³⁸ Česká tisková kancelář. *Cenu Franze Kafky letos získá Kundera. Porota tak ocení autorův přínos české i evropské literatuře*, in iRozhlas [online]. 20. 9. 2020 [cit. 29. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/milan-kundera-cena-franze-kafky-literatura-oceneni-spisovatel-zert-kultura_2009201800_gak.

³³⁹ Tamtéž.

3.3 Rok Milana Kundery

Třetí vlna diskuse se časově řadí od poloviny září do konce prosince 2020. Ohraničená je příspěvkem Ladislavy Chateau, která reflektovala tzv. udavačskou kauzu, a vyhlášením Knihy roku *Lidových novin*. Během roku se stalo několik událostí kolem Milana Kundery. Proto někteří recenzenti, kteří reflektovali ve svých příspěvcích diskusi na biografii Jana Nováka, nazývali rok 2020 rokem Milana Kundery.

3.3.a Příspěvky třetí vlny

Podle Ladislavy Chateau³⁴⁰ se Jan Novák v tzv. udavačské kauze staví do role žalobce. Popisuje Milana Kunderu tak, aby se ho čtenář „bál potkat v lese“,³⁴¹ ale záměrně přehlíží dobový kontext, což bylo vytýkáno Janu Novákovi i jinými recenzenty. K vylhané osobnosti Milana Kundery se Ladislava Chateau vyjádřila tak, že Milan Kundera v emigraci zvolil jedinou možnou cestu: „nelhat a neříkat všechno“.³⁴² Vadilo jí, jak Jan Novák využíval soukromé a intimní informace o životě Milana Kundery. Souhlasila s názorem Milana Uhdeho,³⁴³ že se tím Jan Novák dostal lidsky na scestí. Vyjadřuje i svoje podivení nad tím, jak se mohla biografie dostat do rukou čtenářů v takovéto podobě, když „mezi autorem a čtenářem je přece nakladatel a ten nese hlavní odpovědnost za to, co do veřejného prostoru pustí“.³⁴⁴

Josef Prokeš³⁴⁵ vnímá biografii *Kundera: Český život a doba* jako komplexní a vše puntičkářsky dokládající. Janu Novákovi se biografii podařilo napsat s takovou elegancí, že každého fanouška Milana Kundery donutí si jeho díla přečíst znovu, a ty, kteří se s Milanem Kunderou na stránkách jeho děl nepotkali, inspiruje k jejich přečtení.³⁴⁶ Jan Novák boří autobiografickou mytologii, již si Milan Kundera kolem svého života vystavěl, a usvědčuje ho tak z autorské mystifikace.

Jan Novák podle Milana Blahynky postrádá českou schopnost humoru a sebeironie, která je pro Milana Kunderu vlastní.³⁴⁷ Proto se Janu Novákovi nepodařilo pochopit v díle Milana Kundery ty pasáže, které si dělají z něho samotného legraci. Přestože Jan Novák několikrát čtenáře upozorní, že Milan Kundera rád mystifikoval své přátelé i známé, jako by na tento fakt

³⁴⁰ CHATEAU, Ladislava. S pravdou to není nikdy tak jednoduché, in *Tvar* 31, 2020, č. 15. 24. 9., str. 11.

³⁴¹ Tamtéž.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ MACHALICKÁ, Jana a UHDE, Michal. Kundera Novákovi unikal, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 178, 1. 8., str. 11.

³⁴⁴ CHATEAU, Ladislava. S pravdou to není nikdy tak jednoduché, in *Tvar* 31, 2020, č. 15. 24. 9., str. 11.

³⁴⁵ PROKEŠ, Josef. Vivisekce slavného francouzského spisovatele z Brna, in *Tvar* 31, 2020, č. 15. 24. 9. str. 23.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ BLAHYNKA, Milan. Klíč k četbě knihy o Milan Kunderovi, in *Noviny Obce spisovatelů*. 2020, č. 2, říjen, příl., str. I-II.

sám zapomínal, když přistupuje k jeho dílu jedna ku jedné s jeho životem.³⁴⁸ Zároveň podle Milana Blahynky přistupuje Jan Novák až příliš nekriticky ke vzpomínkám přátel a známých. Většina z vyzpovídáných osob znala Milana Kunderu v pubertě, a i přes veškeré nejlepší snahy je lidská mysl vrtkavá a snadno dokáže tu si něco domyslet a tam něco přikrášlit.³⁴⁹

Vojtěch Němec³⁵⁰ ve svém příspěvku reaguje na pozdní křest biografie, který se uskutečnil až v září kvůli pandemické situaci, ale zároveň i proto, že během prvních měsíců od vydání biografie byl Jan Novák se svou rodinou v Berlíně. Křest Jan Novák zahájil autorským čtením, pro které si vybral pasáž, ve které popisoval Milana Kunderu jako kunktátora.³⁵¹ Podle Vojtěcha Němce na otázky od čtenářů, zda není příliš zaujatý vůči Milanu Kunderovi, odpovídal Jan Novák vyhýbavě. Na jedné straně se tvářil, že mu nevádí přiznat Milanu Kunderovi kvality coby skvělého spisovatele, jedním dechem však své tvrzení vyvrací s tím že „romanopisec je především manažerem svého díla“.³⁵²

K přístupu, který Jan Novák zvolil v interpretaci Kunderových románů se ve svém příspěvku vyjádřil Milan Blahynka.³⁵³ Ten zastává názor, že ani román s jasnými autobiografickými prvky nelze číst jako pravdu o autorově životě. A zároveň to není ani „přísežná autorova výpověď“³⁵⁴ o jeho činech, kterou by Jan Novák mohl využít u soudu, jenž s Milanem Kunderou začal. Přesvědčivosti biografie podle Milana Blahynky neprospívá ani to, když čtenář zjistí, jak málo záleží Janu Novákovi na přesnosti, což dokazuje na trojí verzi zatčení Julia Fučíka.³⁵⁵ Milan Kundera je v podání Jana Nováka intelektuálně vyhraněný spisovatel, který píše pouze na základě přesně vypočítaného kalkulu, co mu přinese největší prospěch. Navíc soustavně mystifikuje své okolí, a to Jan Novák vnímá jako „totální proľhanost“³⁵⁶ ale jako by na to sám účelově zapomíná, když bezmezně věří vzpomínkám přátel Milana Kundery.

³⁴⁸ Tamtéž, cit. str. I.

³⁴⁹ Tamtéž, cit. str. II.

³⁵⁰ NĚMEC, Vojtěch. Stržení modly: závist, nebo pokrytectví?, in *Tvar* 31, 2020, č. 17, 22. 10., str. 14.

³⁵¹ Tamtéž; kunktátor – označení pro člověka, který je váhavý či nerozhodný. V biografii *Kundera: Český život a doba* je takto Milan Kundera označován často. Jan Novák také využívá označení vahab – chronicky nerozhodný člověk, jak popsal Milana Kunderu v rozhovorech jeho dávný přítel Ivo Pondělničec

³⁵² Tamtéž.

³⁵³ BLAHYNKA, Milan. Otazník na otazník aneb Kniha o Kunderovi, in *Haló noviny* 30, 2020, č. 268, 18. 11., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 45., str. 1, 3.

³⁵⁴ Tamtéž, cit. str. 3.

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Tamtéž.

Petr Šámal oceňuje snaha Jana Nováka jít proti intencím, které vytyčil Milan Kundera kolem svého života, ale odmítá způsob, jakým Jan Novák vedl svou biografii.³⁵⁷ Podle Petra Šámala je v českém prostředí neautorizovaná biografie neobvyklá, což do značné míry vyvolalo diskusi. Za přínosné oceňuje Petr Šámal pozornost, jakou věnoval Jan Novák publicistice Milana Kundery v padesátých a šedesátých letech minulého století, ale zároveň Janu Novákovi vyčítá, že se na texty dívá z pohledu dnešního čtenáře, což nestačí k postihnutí doby, tak jak se o to Jan Novák snažil.³⁵⁸ Jako největší přínos Novákovy biografie Petr Šámal oceňuje objevení textů, které Milan Kundera publikoval v sedmdesátých letech pod jmény pokrývačů.

Adéla Petruželková³⁵⁹ se ve svém příspěvku zaměřovala na Novákovu interpretaci románů Milana Kundery. Během debaty v knihovně Václava Havla se Jan Novák vyjádřil, že jako spisovatel ví, jak se píše, a to opodstatňuje jeho přístup k dílu Milana Kundery.³⁶⁰ V životě Milana Kundery se dají dohledat jednotlivé motivy z jeho knih, a tak je jasné, že musel své romány psát na základě toho, co prožil.³⁶¹

3.3.b Shrnutí třetí vlny

Někteří recenzenti označovali rok 2020 rokem Milana Kundery, přestože osobně bych to upřesnila na půlrok Milana Kundery. Od června, kdy vypukla diskuse o biografii *Kundera: Český život a doba*, až do prosince se kolem Milana Kundery stalo tolik událostí, že by to na jeden rok vystačilo.

V červnu vyšla biografie Jana Nováka, která odstartovala diskusi o Milanu Kunderovi na plné obrátky, a díky tomu se v kultuře věnovala pozornost i ostatním událostem. Tolik pozornosti se Milanu Kunderovi dostalo naposledy v roce 2008, když vypukla tzv. udavačská kauza.³⁶² Tentokrát je však diskuse pro Milana Kunderu příznivější než před dvanácti lety. V srpnu Moravská zemská knihovna v Brně převzala Kunderovu knihovnu a archiv z Paříže a již v září se začaly převážet. Díky tomu mohla vyjít kompletní bibliografie překladů děl Milana Kundery, kterých bylo okolo tří tisíců. Září bylo na události kolem Milana Kundery bohaté. Po třiceti letech vyšel překlad posledního francouzského románu Milana Kundery *Slavnosti bezvýznamnosti*, jehož překladatelkou byla Anna Karenina. Milan Kundera se stal 20. laureátem

³⁵⁷ ŠÁMAL, Petr. Jaký Pondělíček, takový Kundera, in *Česká literatura* 68, 2020, č. 5., prosinec, str. 604–610

³⁵⁸ Tamtéž.

³⁵⁹ PETRUŽELKOVÁ, Adéla. Na okraj Nováka Kundery, in *Souvislosti* 31, 2020, č. 4, 31.12., str. 212–213.

³⁶⁰ Tamtéž cit. str. 212.

³⁶¹ Tamtéž.

³⁶² KOPÁČ, Radim. *Kundera pod obojí. Čím širší náhled na slavného spisovatele, tím lépe*, in Lidovky.cz [online]. 7. 11. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/kundera-pod-oboji-cim-sirsi-nahled-na-slavneho-spisovatele-tim-lepe.A201106_134333_In_kultura_jto>.

Ceny Franze Kafky. A také vyšla druhá biografie o Milanu Kunderovi, tentokrát z pera francouzského životopisce Jeana-Dominique Bierre. Té se nepodařilo vzbudit takový ohlas jako biografii Jana Nováka, ale více pozornosti jí budou recenzenti věnovat na začátku roku 2021. V prosinci se ohlásil dokumentární film o Milanu Kunderovi *Od Žertu k bezvýznamnosti*, jehož režisérem je Miroslav Šmidmajer.

Konec roku patří rozjímání nad uplynulým rokem a hledání dobrých chvil a vzpomínek. Mnohá periodika vydávají přehledy těch nejlepších knih, samozřejmě na základě mínění jejich redaktorů, nebo jimi oslovených osobností. Jednou z největších událostí prosince je vždy anketa *Lidových novin* Kniha roku, která v prosinci 2020 překvapila mnohé z kritiků i čtenářů.³⁶³ Předpokládalo se, že se biografie *Kundera: Český život a doba* umístí na předních příčkách i to, že bude bojovat o pozornost s nejnovějším přeloženým románem Milana Kundery *Slavnost bezvýznamnosti*. Konečný výsledek nakonec všechny překvapil. Na prvním místě ankety se totiž neumístil ani Jan Novák, ani Milan Kundera, ale obsadila ho jiná autorka životopisné knihy. Dana Horáková se svou knihou *O Pavlovi* získala jednadvacet vítězných hlasů.³⁶⁴ Jan Novák i Milan Kundera se se shodným počtem sedmnácti hlasů umístili na druhém místě. Výsledek celé diskuse byl nerozhodný – nikdo nevyhrál ani neprohrál. Diskuse bude v klidnějším tempu probíhat ještě v prvních měsících následujícího roku, ale postupně bude upadat, až utichne docela. Zřejmě až do doby, než Jan Novák dopíše slibovaný druhý díl o životě Milana Kundery po roce 1975, v emigraci ve Francii.

O výsledcích ankety vedla Marie Bordier rozhovor s Janem Novákem.³⁶⁵ Ten uvedl, že i přes spíše kritickou diskusi, nebo snad právě pro ni, by biografii napsal úplně stejně. Pouze by v ní více argumentoval a zaměřil se i na témata, která nezpracoval tak důkladně. Zaměřil by se především na tzv. udavačskou kauzu, což mu předtím připadalo zbytečné, ale při zpětném pohledu vidí, že by to za tu práci stálo. Podle Jana Nováka se diskuse hodně zklidnila po odmítavém vyjádření Andreje Babiše.³⁶⁶

Vojtěch Novotný se zaměřil na seskupení sto devadesáti tří respondentů, kteří hlasovali v anketě Kniha roku *Lidových novin*.³⁶⁷ Podle jeho výsledků hlasovali pro biografii Jana Nováka především lidi jdoucí s davem, neboť i jejich další hlasy patřily populárním dílům roku

³⁶³ LANCZ, David. Dáma na vrcholu a dvakrát Kundera, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 1.

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ BORDIER, Marie a NOVÁK, Jan. Napsal bych to úplně stejně, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 15

³⁶⁶ Tamtéž.

³⁶⁷ NOVOTNÝ, Vojtěch. Volba intelektuálů, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., příl. Orientace, str. 24

2020. Naopak pro román Milana Kundery byli spíše muži, jejichž další hlasy patřily dílům s menším ohlasem.³⁶⁸

Žádná jiná kniha v roce 2020 nevzbudila takovou diskusi jako biografie *Kundera: Český život a doba*, píše ve svém komentáři k výsledkům ankety Kniha roku *Lidových novin* Petr Kamberský.³⁶⁹ Biografie rozpoutala v diskusi mnohé otázky, počínaje tou o vztahu mezi autorem a dílem, přes relevanci spisů StB a jejich využití ve vědecké monografii, až k otázkám vztahu Milana Kundery k jeho rodné vlasti a jeho krajanů k němu. Petr Kamberský se ve vnímání biografie vrací na začátek diskuse a přistupuje k ní jako k románu napsanému o životě Milana Kundery. Tím je možné vnímat biografii jako nejhlubší poklonu spisovateli, který zastává román jako umělecké dílo. Z tohoto pohledu se podle Petra Kamberského nemohlo Milanu Kunderovi dostat větší pocty, než že jiný spisovatel o něm napíše takto obsáhlý román.³⁷⁰ Petr Kamberský ukončuje komentář s tím, že historickou pravdu je v biografii zbytečné hledat, ale jako román s krajně osobitými interpretacemi děl Milana Kundery je to zajímavé čtení.³⁷¹

Časopis *Reflex* zařadil biografii *Kundera: Český život a doba* do seznamu děl s nejhoršími sexuálními scénami.³⁷² Jednalo se konkrétně o milostnou scénu v jídelně, jež zahrnovala Milana Kunderu, jeho ženu a nejlepšího přítele Iva Pondělníčka. Zřejmě Jan Novák nebyl při psaní milostných scén tak dobrý jako Milan Kundera, který tomuto tématu věnoval značnou část svého díla.

Lidové noviny nebyly jediné periodikum, které svým čtenářům nabídlo přehledku nejlepších knih, jež v uplynulém roce 2020 jejich redaktoři či jiné známé osobnosti přečetli. Komplexně se těmto seznamům věnoval Petr Nagy ve svém příspěvku.³⁷³ Jak již bylo výše zmíněno anketu Kniha roku *Lidových novin* vyhrála biografie Dany Horákové *O Pavlovi* a biografie Jana Nováka a román Milana Kundery získaly společné druhé místo. Zmíněné tituly se často objevovaly i v seznamech jiných periodik. Například spolu s titulem *Slepé skvrny*

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ KAMBERSKÝ, Petr. O románu, o Kunderovi, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 10

³⁷⁰ Tamtéž.

³⁷¹ Tamtéž.

³⁷² KADLECOVÁ, Kateřina a EDER, Kryštof. Klouže to jak dobře promazaná lyže: bad sex in fiction adward Reflex 2020, in *Reflex* 31, 2020, č. 51–52, 17. 12., str. 88–92.

³⁷³ NAGY, Petr. *Klidně a předvídatelně. Bilance v pandemickém roce*, in H7O.cz [online]. 22. 12. 2020 [cit. 27. 1. 2023]. URL: <http://www.h7o.cz/klidne-a-predvidatelne-bilance-v-pandemickem-roce/>.

obsadily první čtyři příčky v anketě uspořádané serverem *Aktuálně.cz*,³⁷⁴ v níž hlasovali jeho redaktori, spolupracovníci, a dokonce i laureáti Magnesie Litery a další významné osobnosti českého společenského života. Podobné knihy se objevují ve dvoudílném seznamu *Deníku N*³⁷⁵ nebo v knižních tipech *Respektu*.³⁷⁷ Ale například v seznamu serveru *iLiteratura.cz*³⁷⁸ se biografie Jana Nováka nezmiňuje, protože se redaktori více zaměřili na díla, kterým nebyla věnovaná mediální pozornost. Stejného názoru byl například Michal Kašpárek z *A2larmu*,³⁷⁹ podle kterého kvůli přehnané pozornosti medií zaměřené na biografii Jana Nováka, unikly pozornosti čtenářů jiné skvělé knihy, které si to nezasloužily.

³⁷⁴ Aktuálně.cz [online]. 19. 12. 2020 [cit. 27. 1. 2023]. URL:

<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/knizni-anketa-aktualne-cz-2020/r~76bc9b0c30c611eba25cac1f6b220ee8/>.

³⁷⁵ *Naše knihy roku. Redakce Deníku N vybírá tituly, které nás v poslední době zaujaly (díl 1.)*, in Deník N [online]. 24. 11. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://denikn.cz/500424/nase-knihy-roku-redakce-deniku-n-vybira-tituly-ktere-nas-v-posledni-dobe-zaujaly-dil-1/>.

³⁷⁶ *Naše knihy roku. Redakce Deníku N vybírá tituly, které nás v poslední době zaujaly (díl 2.)*, in Deník N [online]. 27. 11. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://denikn.cz/503629/nase-knihy-roku-redakce-deniku-n-vybira-tituly-ktere-nas-v-posledni-dobe-zaujaly-dil-2/>.

³⁷⁷ *Knihy roku 2020*, in *Respekt* 31, 2020, č. 50, 7.–13. 12., str. 66–74.

³⁷⁸ *Ty nejlepší v roce 2020*, in *iLiteratura.cz* [online]. 29. 11. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/43707-nejlepsi-knihy-roku-2020>.

³⁷⁹ *Nebinární Afrika, severoirský terorismus a křehký básnický debut. Nejlepší literatura roku 2020*, in *A2larm.cz* [online]. 21. 12. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://a2larm.cz/2020/12/nebinarni-afrika-severoisky-terorismus-a-krehky-basnicky-debut-nejlepsi-literatura-roku-2020/>.

3.4 Rok 2021

Čtvrté vlna časově spadá do první poloviny roku 2021, ve kterém recenzí na biografii Jana Nováka ubývá a diskuse pomalu utichá. První recenze v roce 2021 se více než k biografii vztahují k výsledkům ankety Kniha roku *Lidových novin*. V březnu vyjdou knižně glosy Milana Blahynky zaměřené na přístup Jana Nováka, který zvolil při psaní biografie. A k ročnímu výročí od jejího vydání v červnu vyjde antologie Jiřího P. Kříže *Český spor o Milana Kunderu*.

3.4.a Příspěvky čtvrté vlny

V lednu Petr Fischer porovnává ve svém příspěvku³⁸⁰ dvě biografie o životě Milana Kundery, které v minulém roce vyšly – *Kundera: Český život a doba* od Jana Nováka a *Milan Kundera: Život spisovatele*³⁸¹ od Jeana-Dominiqua Brierre, která vyšla pár měsíců po biografii Jana Nováka pod záštitou stejného nakladatelství Argo. Přestože popisují život stejného spisovatele, jsou od sebe velmi odlišné. Ať už v přístupu, k životu Milana Kundery, který autoři zvolili, tak v rozsahu knih. Jean-Dominique Brierre je k Milanu Kunderovi mnohem příznivější v porovnání s Janem Kunderou. Svou práci zaměřuje více na dílo Milana Kundery a cituje interpretace badatelů i zahraniční kritiky.³⁸² Jan Novák naopak interpretuje romány Milana Kundery sám až s jakýmsi nárokem na pravdu a nedokáže oddělit život spisovatele od jeho románů.³⁸³

Někteří recenzenti opětovně vydávají své příspěvky. Tak to učinil například Vladimír Železný. Poprvé vstupuje do diskuse 12. srpna 2020 článkem v *Haló noviny*.³⁸⁴ Stejný článek, jen v lehce upravené verzi, opětovně publikuje 20. ledna 2021 taktéž v *Haló noviny*.³⁸⁵ V příspěvku se Vladimír Železný zaměřuje na to, jak se Jan Novák vyjadřuje o Milanu Kunderovi. Jan Novák sám sebe označuje za velkého obdivovatele Kunderových románů, ale jedním dechem dokáže pochválit spisovatelův literární talent a zároveň o něm říct, že jeho psaní drhne a nedosahuje kvalit jiných spisovatelů.³⁸⁶

³⁸⁰ FISCHER, Petr. Člověk myslí, Bůh se směje, in *Lidové noviny* 34, 2021, č. 7., 9. 1., příl. Orientace, str. 11-12

³⁸¹ BRIERRE, Jean-Dominique. Překlad: ŠAVLÍKOVÁ, Lucie. *Milan Kundera: život spisovatele*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3327-1.

³⁸² FISCHER, Petr. Člověk myslí, Bůh se směje, in *Lidové noviny* 34, 2021, č. 7., 9. 1., příl. Orientace, str. 11-12

³⁸³ Tamtéž.

³⁸⁴ ŽELEZNÝ, Vladimír. Jak se píše o vynikajícím spisovateli, in *Haló noviny* 30, 2020, č.187, 12. 8., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 32, str. 4.

³⁸⁵ ŽELEZNÝ, Vladimír. Ani nit nenechat nepoplivanou, in *Haló noviny* 31, 2021, č. 16, 20. 1., příl. Literatura – Umění – Kultura 8., č. 3, str. 4.

³⁸⁶ Tamtéž.

Znovu vydává svůj příspěvek i Milan Blahynka. Poprvé vyšel 18. listopadu 2020 v *Haló noviny*.³⁸⁷ Podruhé příspěvek vydává 8. února 2021³⁸⁸ jako dodatek k vydání své knihy *Glosy k losu člověka v době prokurátorů: O Člověka Kunderu*.³⁸⁹ Ve svém příspěvku se vyjadřuje k interpretacím Jana Nováka románů Milana Kundery. Podle Milana Blahynky ani román s jasně autobiografickými prvky nelze číst jako pravdu o autorově životě.³⁹⁰ K opětovnému vydání příspěvku připojuje Milan Blahynka krátký komentář, ve kterém se zastává poemy *Poslední máj* coby mistrně mystifikační hry Milana Kundery s tehdejšími režimem.³⁹¹

Lukáš Malý oceňuje, že se Jan Novák v biografii věnoval publikační činnosti Milana Kundery v padesátých letech minulého století, protože většina badatelů se zaměřuje pouze na část spisovatelova díla, kterou on sám považuje za platnou.³⁹² Vyjadřuje se i k příběhu, který podle Jana Nováka stojí za napsáním biografie o Milanu Kunderovi, ve kterém hrají hlavní roli nejedoucí tramvaj, zapadlý antikvariát a třetí vydání poemy *Poslední máj* z roku 1963. Podle Lukáše Malého více než tato náhoda vedla k napsání biografie touha dokázat jaký je Milan Kundera zdatný manipulátor.³⁹³

3.4.b Shrnutí čtvrté vlny

I v poslední vlně diskuse docházelo k polemikám mezi recenzenty. Tomáš Norbert³⁹⁴ ve své příspěvku polemizuje s komentářem Petra Kamberského³⁹⁵ k výsledkům ankety *Knihy roku Lidových novin 2020*. Petr Kamberský se v komentáři zmiňuje, že hlasování v anketě se neúčastní redaktori *Lidových novin*, aby nemohl být výsledek ankety zmanipulovaný. Tomáš Norbert polemicky odpovídá, že se sice redaktori neúčastní, ale zvou do ankety své blízké a přátele, a tím manipulují výsledky tak jako tak. Zároveň Tomáš Norbert upozorňuje na jeden malý detail v komentáři Petra Kamberského, a sice na pořadí titulů na druhém místě.

³⁸⁷ BLAHYNKA, Milan. Otazník na otazník aneb Kniha o Kunderovi, in *Haló noviny* 30, 2020, č. 268, 18. 11., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 45., str. 1, 3.

³⁸⁸ BLAHYNKA, Milan. *Otazník na otazník aneb Kniha o Kunderovi* in Literarni.cz [online]. 8. 2. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: https://www.literarni.cz/rubriky/recenze/otaznik-na-otaznik-aneb-kniha-o-kunderovi_12351.html#.YWbQDxpBxPZ.

³⁸⁹ BLAHYNKA, Milan. *Glosy k losu člověka v době prokurátorů: o člověka Kunderu*. Olomouc: David Voda, 2020. ISBN 978-80-905921-5-5.

³⁹⁰ BLAHYNKA, Milan. *Otazník na otazník aneb Kniha o Kunderovi*, in Literarni.cz [online]. 8. 2. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: https://www.literarni.cz/rubriky/recenze/otaznik-na-otaznik-aneb-kniha-o-kunderovi_12351.html#.YWbQDxpBxPZ.

³⁹¹ Tamtéž.

³⁹² MALÝ, Lukáš. *Životopis jako kompro*, in iLiteratura [online]. 24. 3. 2023 [cit. 6. 4. 2023]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/44165-novak-jan-kundera>.

³⁹³ Tamtéž.

³⁹⁴ NORBERT, Tomáš. Krasobruslení na tenkém ledě, in *Haló noviny* 31, 2021, č. 46, 24. 2., příl. Literatura – Umění – Kultura 8, č. 8, str. 2.

³⁹⁵ KAMBERSKÝ, Petr. O románu, o Kunderovi, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 10.

V oficiálním vyhlášení ankety je jako první uveden Jan Novák a teprve poté Milan Kundera. Naopak v komentáři Petra Kamberského je pořadí uvedeno obráceně – tedy nejprve zmiňuje Milana Kunderu a až poté Jana Nováka. Pořadí, v jakém jsou uvedeni v anketě, jako by naznačovalo, že biografie Jana Nováka obsadila druhé místo a román Milana Kundery až místo třetí, třebaže obě díla měla stejný počet hlasů.³⁹⁶ Jde o způsob, jak získat kontrolu nad tím, kdo v diskusi zvítězil, přestože by se dala shrnout jako bezúspěšně nerozhodná.

Marek Lollok se ve svém příspěvku zamýšlí nad knihami vydanými v roce 2020, jelikož ten nebyl pouze ve znamení diskuse o biografii Jana Nováka.³⁹⁷ Naopak tato diskuse během prázdnin odvedla myšlenky od jinak, v té době, stále aktuální pandemické situace. Přestože byla knihkupectví značnou část roku 2020 zavřená a vydání některých knih se muselo odložit i o několik měsíců, nakladatelé se stále snažili zásobovat čtenáře novými knihami, ve kterých by se na chvíli ztratili. A rok 2020 ukázal, že tato moc knih ještě stále mnohé čtenáře láká. I žánr biografie si našel během pandemie své čtenáře. Snad proto, že bylo pro čtenáře jednodušší ztratit se v životě někoho jiného, ale zároveň zůstat dostatečně při zemi, aby mohli bojovat s každodenní realitou.³⁹⁸ Biografie *Kundera: Český život a doba* nebyla jediná diskutovaná biografie roku 2020. Značné pozornosti se dostalo i vítězi ankety Kniha roku *Lidových novin* od Dany Horákové *O Pavlovi*.³⁹⁹

Celkové diskusi o biografii Jana Nováka se ve svém příspěvku věnoval Marek Vajchr,⁴⁰⁰ který přistupuje k diskusi komplexně. Věnuje pozornost především přístupu Milana Kundery ke křivdám a vypůjčuje si citát z románu *Život je jinde*: „*Nikdo neodčiní křivdy, jež se staly, ale všechny křivdy budou zapomenuty*“. S tímto tvrzení Marek Vajchr tak docela nesouhlasí; zastává názor, že i když to občas trvá a stojí to hodně sil, podaří se, že některé křivdy do propadliště dějin nezmizí, protože je důležité je odhalit a pojmenovat, aby se z nich mohla společnost poučit a zahojit se.⁴⁰¹ V pojetí Milana Kundery se totiž křivdy jednoduše stávají a není proto třeba rozlišovat mezi těmi, které někdo jiný spáchal na nás a těmi, které jsme na sobě spáchali sami. Tato schopnost nerozlišovat je u Milana Kundery viditelná v osmdesátých letech minulého století, kdy si v emigraci vytvořil zcela vymyšlený životní příběh, ve kterém se vylíčil

³⁹⁶ Tamtéž.

³⁹⁷ LOLLOK, Marek. Zřídka odvaha k bájení: česká próza roku 2020, in A2 17, 2021, č. 3, 03. 02., str. 6.

³⁹⁸ Tamtéž.

³⁹⁹ Tamtéž.

⁴⁰⁰ VAJCHR, Marek. *Bezpředsudečná četba*, in Bubínek Revolveru [online]. 21. 1. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: <https://www.bubinekrevolveru.cz/bezpredsudecna-cetba>.

⁴⁰¹ Tamtéž.

jako oběť stalinistické perzekuce.⁴⁰² A tuto mystifikaci se Jan Novák pokusil rozbourat; ukázat všem, že se jednalo o lživý příběh a pravda leží někde jinde. Tomuto tématu se, dle Marka Vajchra, v diskusi věnovala jen okrajová pozornost.

⁴⁰² Tamtéž.

4. Důležité příspěvky v diskusi o biografii *Kundera: Český život a doba*

Jak jsem již uváděla v předchozí kapitole, v prvním roce diskuse vyvolané biografií Jana Nováka bylo podle České literární bibliografie ÚČL AV napsáno více než sto dvacet příspěvků.

Při četba jednotlivých příspěvků jsem si uvědomila, že někteří recenzenti měli na směr diskuse větší vliv než jiní přispěvatelé. V této kapitole se věnuji sedmi recenzentům, kterým se to podařilo. U recenzentů, kteří do diskuse zasáhli více příspěvky, vybírám jeden, který ovlivnil směr diskuse nejvíce.

Při výběru jednotlivých recenzentů jsem se řídila především ohlasem, který jejich příspěvky vyvolaly v rámci diskuse. Konkrétní důvody, proč jsem vybrala jednotlivé příspěvky, uvádím níže v kapitole. Přestože jsem se při sestavování tohoto seznamu snažila být objektivní, pořád se jedná o výběr jednoho člověka, a proto bude pochopitelně do určité míry subjektivní. Bibliografický seznam jednotlivých vybraných příspěvků je součástí přílohy III.

4.1 Jan H. Vitvar

Jan H. Vitvar zasáhl do diskuse celkem čtyřikrát a byl v ní přítomen jako první. Poprvé do diskuse vstoupil na jejím počátku 15. června prvním rozhovorem⁴⁰³ s Janem Novákem a recenzí⁴⁰⁴ uveřejněnou v 25. čísle časopisu *Respekt*. Podruhé do diskuse vstoupil 24. června, když byl hostem v podcastu *Pro a proti*,⁴⁰⁵ který moderoval Michael Rozsypal, a druhým hostem byl Radim Kopáč. Z podcastu poté Ondřej Čihák ve stejný den uveřejnil krátký výtah na stránkách *iRozhlas.cz*.⁴⁰⁶ Poté Jan H. Vitvar zasáhl do diskuse až 14. června 2021 článkem do 24. čísla *Respektu*.⁴⁰⁷

Jan H. Vitvar již od začátku patřil mezi obhájce biografie Jana Nováka. Oceňoval především snahu Jana Nováka srazit Milana Kunderu z piedestalu, na který ho literární věda postavila.⁴⁰⁸ Podle něj změnila Novákova biografie nejen pohled na slavného spisovatele, ale i

⁴⁰³ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15–21. 6., str. 52–55.

⁴⁰⁴ VITVAR, Jan H. Nesnesitelné bytí Milana Kundery, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15.–21. 6., str. 56.

⁴⁰⁵ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in *Pro a proti*[podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

⁴⁰⁶ ROZSYPAL, Michael a ČIHÁK, Ondřej. *Vitvar z Respektu o Novákově knize: Kundera zvrácené myšlenky komunismu věřil do posledních chvíli*, in *iRozhlas.cz* [online]. 24. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/kundera-cesky-zivot-a-doba-jan-novak_2006241446_dok.

⁴⁰⁷ VITVAR, Jan H. Až bude někdo v budoucnosti z výsledků cen Magnesia Litera..., in *Respekt* 32, č. 24, 14.–20. 6., str. 64–65.

⁴⁰⁸ VITVAR, Jan H. Nesnesitelné bytí Milana Kundery, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15.–21. 6., str. 56.

na dobu, ve které žil a tvořil.⁴⁰⁹ Nejvýrazněji do diskuse zasáhl rozhovorem s Janem Novákem,⁴¹⁰ který byl uveřejněn jedenáct dní před oficiálním vydáním biografie. Jan Novák v rozhovoru poprvé prezentoval svůj postoj vůči Milanu Kunderovi, který nebyl a není kladný. Jasně v něm vytyčil svůj názor nejen na tzv. udavačskou kauzu z roku 2008, ale také k samotnému dílu Milana Kundery, které Jan Novák vnímá spíše jako dobře fungující byznys.⁴¹¹

Na rozhovor později reagovalo mnoho recenzentů, kteří k němu většinou přistupovali kriticky. Reagoval na něj například Petr Pospíchal z *Deníku Referendum*, Ondřej Slačálek z *A2larmu* nebo Adam Borzič z *Revue Prostor*. Naopak jako přínosný ho vnímali Pavel Šafr a Johana Hovorková ve *Forum 24*.

4.2 Petr Fischer

Petr Fischer do diskuse vstoupil hned na jejím začátku, během června a července 2020, a poté až v lednu 2021. Celkově zasáhl do debaty pětkrát. Poprvé vstoupil do debaty článkem v 147. čísle novin *Právo*⁴¹² 25. června 2020 a ve stejný den byl hostem pořadu *Udalosti, komentáře*,⁴¹³ kde debatoval s autorem Janem Novákem. Den poté byl publikován podcast *Vinohradská 12*,⁴¹⁴ do kterého byl pozván a moderovala ho Lenka Kabrhelová. Další článek vyšel Petru Fischerovi 9. července v 28. čísle časopisu *Reflex*,⁴¹⁵ po kterém již do diskuse tolik nezasahoval. Do diskuse opět vstoupil až v 9. ledna 2021 publikováním článku v 7. čísle *Lidových novin*.⁴¹⁶

Podle mého názoru jsou důležité dva vstupy Petra Fischera do diskuse. Prvním je článek v časopise *Právo*,⁴¹⁷ ve kterém byl vůči biografii *Kundera: Český život a doba* spíše kritický a Jana Nováka v něm nazývá Kunderovým prokurátorem, který nenapsal biografii, ale vznesl

⁴⁰⁹ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in Pro a proti[podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

⁴¹⁰ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15–21. 6., str. 52–55.

⁴¹¹ Tamtéž.

⁴¹² FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor, in *Právo*. Roč. 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16.

⁴¹³ FISCHER, Petr a NOVÁK, Jan: *Udalosti, komentáře*, in ČT24, 25. 6. 2020 [cit. 13. 3. 2022]. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3127544-udalosti-komentare-publicista-petr-fischer-a-autor-knihy-jan-novak>.

⁴¹⁴ KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. *Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora?*, in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

⁴¹⁵ FISCHER, Petr. Iluze pravdy o Kunderovi: novinář a filozof Petr Fischer polemizuje s knihou Jana Nováka *Kundera: Český život a doba*, in *Reflex* 31, 2020, č. 28., 9. 7., s 42–44.

⁴¹⁶ FISCHER, Petr. Člověk myslí, Bůh se směje, in: *Lidové noviny* 34, 2021, č. 7., 9. 1., příl. Orientace, str. 11–12.

⁴¹⁷ FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor, in *Právo* 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16.

obžalobu a rovnou soudí.⁴¹⁸ Tím výrazně ovlivnil směr kritiky vůči Janu Novákovi, protože jeho příměr k prokurátorovi se bude většinově opakovat.

Druhým je poté podcast *Vinohradská 12*,⁴¹⁹ který měl na směr diskuse menší vliv než předchozí článek, ale Petr Fischer v něm zmiňuje, podle mého názoru, jedno důležité téma, kterému se v celkové diskusi věnovala jen okrajová pozornost. Petr Fischer se v podcastu zabývá mimo jiné i otázkou postavení Milana Kundery v české společnosti. Celkovou diskusi na Novákovu biografii zařazuje do úzkého intelektuálního kruhu,⁴²⁰ který nemá příliš vliv na vnímání Milana Kundery širokou společností, protože zájem o jeho romány se postupně vytrácí.

4.3 Petr A. Bílek

Petr A. Bílek vstupuje do diskuse pouze jednou, článkem pro *Aktuálně.cz*⁴²¹ dne 3. července, výrazně však ovlivní směr diskuse. Ve svém článku Jana Nováka nazve diletantem a amatérem s chabou představou o literatuře.⁴²² Do této doby bylo k Janu Novákovi přistupováno jako ke spisovateli, který píše biografii o jiném spisovateli a kritika se více zaměřovala na upozorňování, že by bylo lepší, kdyby místo vědecké monografie napsal biografický román.

Podle Petra A. Bílka při psaní biografie Jan Novák nerespektoval českou tradici a inspiroval se více západními standardy.⁴²³ V tom není zásadní problém, naopak je to pochopitelné, protože Jan Novák prožil většinu svého života v Americe, kam se svými rodiči po roce 1968 emigroval. Avšak i peprné, silně kritické, a někdy až skandalizující biografie v anglofonním prostředí píšící literární vědci a Jan Novák literární vědec není – v tom je ten problém.⁴²⁴

⁴¹⁸ Tamtéž.

⁴¹⁹ KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. *Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora?*, in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

⁴²⁰ Tamtéž.

⁴²¹ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in *Aktuálně.cz* [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

⁴²² Tamtéž.

⁴²³ Tamtéž.

⁴²⁴ Tamtéž.

4.4 Petr Onufer

Také Petr Onufer vstoupil do diskuse pouze jednou, a to ve stejný den jako Petr A. Bílek – 3. července, kdy na webových stránkách Arga uveřejnil článek *Nad Novákovým Kunderou a jeho ohlasy*.⁴²⁵ Vstup Petra Onuferu do diskuse vyvolal značné kontroverze, neboť se na biografii podílel jako její odpovědný redaktor a není obvyklé, aby redaktoři zasahovali do diskuse. Petr Onufer se pokusil svým příspěvkem změnit vyznění celkové diskuse tvrzením, že je diskuse vyrovnaná⁴²⁶ mezi kritiky biografie a jejími zastánci, přestože to byl značně zveličený fakt. Diskuse byla od začátku k biografii spíše kritická a postupně kritických příspěvků přibývalo a kladných recenzí bylo málo. Snaha změnit směr diskuse se tedy Petru Onuferovi moc nevydařila a ručičky vah zůstaly ve prospěch jeho kritiky.

4.5 Pavel Šafr

Pavel Šafr vstoupil do diskuse celkem třikrát během první a druhé vlny. K biografii Jana Nováka se vyjadřoval pouze na webové stránce *Forum 24*. Poprvé vstoupil do diskuse 18. června 2020,⁴²⁷ následně se pak vyjadřoval k celkové diskusi 4. července⁴²⁸ a poté 13. července⁴²⁹ uveřejnil rozhovor s Janem Novákem.

Podle mě nejdůležitější článek Petr Šafr uveřejnil 4. července,⁴³⁰ a proto ho zmiňuji až na pátém místě, i když chronologicky vstoupil do diskuse ještě před Petrem Fischerem. Pavel Šafr se v článku pokouší shrnout dosavadní diskusi. Oproti Petru Onuferovi přesněji podotýká, že celková diskuse je vůči biografii *Kundera: Český život a doba* více kritická, což v něm vyvolává nutkavou potřebu bránit Jana Nováka.⁴³¹

⁴²⁵ ONUFER, Petr. *Nad Novákovým Kunderou a jeho ohlasy*, in Argo.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 12. 3. 2023]. URL: <https://argo.cz/nad-novakovym-kunderou-a-jeho-ohlasy/>.

⁴²⁶ Tamtéž.

⁴²⁷ ŠAFR, Pavel. *Boj o Kunderu a problém národního kýče*, in Forum24.cz [online]. 18. 6. 2020 [cit. 9. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/boj-o-kunderu-a-problem-narodniho-kyce/>.

⁴²⁸ ŠAFR, Pavel. *Válka o Kunderu ukazuje, kdo kde stojí. Novákova kniha tala do živého*, in Forum24 [online]. 4. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/valka-o-kunderu-dobre-ukazuje-kdo-kde-stoji-novakova-kniha-tala-do-ziveho/>.

⁴²⁹ ŠAFR, Pavel. *Jan Novák: Kundera mluvil o Havlovi jako o duševně chorém člověku*, in Forum 24 [online]. 13. 7. 2020 [cit. 25. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/jan-novak-kundera-mluvil-o-havlovi-jako-o-dusevne-chorem-cloveku/>.

⁴³⁰ ŠAFR, Pavel. *Válka o Kunderu ukazuje, kdo kde stojí. Novákova kniha tala do živého*, in Forum24 [online]. 4. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/valka-o-kunderu-dobre-ukazuje-kdo-kde-stoji-novakova-kniha-tala-do-ziveho/>.

⁴³¹ Tamtéž.

4.6 Petr Šámal

Petr Šámal vstoupil do diskuse jednou ve třetí vlně v prosinci roku 2020 v časopise *Česká literatura*.⁴³² Ve svém článku shrnuje dosavadní nejvýraznější témata diskuse. Jako jeden z mála postihuje i fakt, že v krátkém období během roku 2020 vyšly dvě biografie o Milanu Kunderovi, které si nemohly být méně podobné.⁴³³ Biografie Jana Nováka vyvolala rozsáhlou diskusi, zatímco biografie francouzského spisovatele Jean-Dominique Brierra takový zájem u čtenářů nevyvolala.

Petr Šámal se pokusil hlavně upozornit na to, v čem byla biografie Jana Nováka přínosná. A to především tím, jakou pozornost věnoval publicistice Milana Kundery v padesátých a šedesátých let, kam spadají díla, která již autor zakázal opětovně vydat.⁴³⁴ Za největší přínos pokládá Petr Šámal objevení textů, které Milan Kundera vydal pod jmény pokrývačů.⁴³⁵ To se Janu Novákovi podařilo díky studování spisů StB, jejichž využití většinová kritika spíše odsuzovala. Domnívám se však, že kdyby jich Jan Novák nevyužil, zůstala by objevená díla i nadále utajena. Takže využití spisů StB v budoucnosti by mohlo literární vědě otevřít mnohé nové informace. Je však také pravda, že Jan Novák zacházel s informacemi ve spisech neopatrně.

4.7 Marek Vajchr

Marek Vachr do diskuse vstoupil až k jejímu konci 21. ledna 2021 a svůj článek uveřejnil v *Bubínku Revolveru Revue*.⁴³⁶

Vzhledem k tomu, že Marek Vajchr vstupuje do diskuse až k jejímu konci, moc její směr nemohl ovlivnit. Čtenáři však poskytují souhrnný a komplexní přehled témat, kterým se recenzenti v celkové diskusi věnovali. V článku se věnuje rozsahu biografie, které by prospěla redukce, jelikož některé argumenty Jana Nováka zanikají pod přemírou faktů, kterými zahlcuje čtenáře.⁴³⁷ Vyjadřuje se i ke článku Petra A. Bílka, kde je Jan Novák odsouzen jako bezvýznamný diletant. Většinová kritika pak začala k Janu Novákovi přistupovat z této perspektivy, což je, podle Marka Vajchra, usvědčuje ze stejné předpojatosti, kterou vyčítají Janu Novákovi vůči Milanu Kunderovi.⁴³⁸

⁴³² ŠÁMAL, Petr. Jaký Pondělňiček, takový Kundera, in *Česká literatura* 68, 2020, č. 5., prosinec, s. 604–610.

⁴³³ Tamtéž.

⁴³⁴ Tamtéž.

⁴³⁵ Tamtéž.

⁴³⁶ VAJCHR, Marek. *Bezpredsudečná četba* in *Bubínek Revolveru* [online]. 21. 1. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: <https://www.bubinekrevolveru.cz/bezpredsudecna-cetba>.

⁴³⁷ Tamtéž.

⁴³⁸ Tamtéž.

Následně se věnuje tématům, kterým byla v dosavadní diskusi věnována okrajová pozornost, ale s odstupem času by mohla být lépe zpracovaná. Za jedno z klíčových témat, kterému nebyla v diskusi věnována dostatečná pozornost, považuje Marek Vajchr mystifikaci, kterou kolem sebe vytvořil Milan Kundera. Tu se v biografii snaží Jan Novák odhalit a ukázat, kde leží skutečná pravda.⁴³⁹ Recenzenti se k tomuto tématu vyjadřovali buď kriticky a nařkli Jana Nováka z předpojatosti, kvůli které ho nelze brát vážně. Nebo mystifikační biografii využili jako dvojsečnou zbraň jak proti Milanu Kunderovi, tak proti jeho obhájcům.⁴⁴⁰

⁴³⁹ Tamtéž.

⁴⁴⁰ Tamtéž.

Závěr: Český spor o Milana Kunderu

Nejrozsáhlejší diskusi biografie *Kundera: Český život a doba* vyvolala během prvního roku, tedy v období od června 2020 do června 2021. Diskuse pomalu doznívala ještě ke konci roku 2021. Během roku 2022 přibývaly příspěvky sporadicky, až nakonec diskuse utichla. Poslední příspěvek, který uvádí Česká literární bibliografie ÚČL AV, vyšel 9. 6. 2022. Domnívám se však, že diskusi ani po třech letech a zdánlivém klidu nelze označit za ukončenou. Milan Kundera je spisovatel vyvolávající v české společnosti kontroverze. Rozličné názory obou táborů na přijetí osobnosti Milana Kundery budou vyvolávat nové a nové diskuse. Biografie Jana Nováka bude součástí této neustále se obnovující debaty. Zároveň Jan Novák, podle svých slov, pracuje na druhém díle biografie, ve kterém se zaměří na život Milana Kundery v emigraci ve Francii a jeho celosvětový úspěch. Diskuse tak může opětovně vypuknout.

Pro svou práci jsem vybrala za závěrečný bod vydání antologie *Český spor o Milana Kunderu*,⁴⁴¹ kterou edičně připravil Jiří P. Kříž. Antologie vyšla k ročnímu výročí vydání biografie *Kundera: Český život a doba* a Jiří P. Kříž v ní předkládá komplexní pohled na dosavadní diskusi.

Antologie je rozdělena do tří částí a obsahuje texty čtyřiceti autorů, jež poskytují čtenáři mnoho úhlů pohledu na diskusi vyvolanou biografií Jana Nováka. Hlavní téma, kterému se v rámci diskuse antologie věnuje, je obvinění Milana Kundery z udání Miroslava Dvořáčka v roce 1950. Toto obvinění bylo vzneseno v roce 2008 prostřednictvím článku v týdeníku *Respekt*. Článek vyvolal v roce 2008 velkou debatu. Rozčílil obhájce Milana Kundery, kteří jej považovali za snahu zneuctít odkaz, který se spisovateli ještě za jeho života podařilo vybudovat. Samotný Milan Kundera se k obvinění vyjádřil jako o nepravdivém a považoval ho za útok na svoji osobu. V antologii se objevují převážně kritické texty k Janu Novákovi čemuž odpovídá i následná diskuse, jelikož se Jan Novák k tzv. udavačské kauze z roku 2008 vyjádřil, že nemá pochybnosti o vině Milana Kundery.

Tzv. udavačská kauza

Tzv. udavačskou kauzu rozpoutal článek publikovaný v říjnu 2008 v týdeníku *Respekt*. Článek vyšel jak v tištěném čísle, tak i v online podobě na webu *Respekt.cz*,⁴⁴² s nímž pracuji.

⁴⁴¹ KŘÍŽ, Jiří P., ed. *Český spor o Milana Kunderu*. Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-540-5.

⁴⁴² TŘEŠŇÁK, Petr a HRADILEK, Adam. *Udání Milana Kundery*, in *Respekt.cz* [online]. 12. 10. 2008, [cit. 3. 5. 2023]. URL: <https://www.respekt.cz/tydenik/2008/42/udani-milana-kundery>.

Na článku spolupracovali redaktor Petr Třešňák a pracovník Ústavu pro studium totalitních režimů Adam Hradilek.

V článku obviní Milana Kunderu z udání Miroslava Dvořáčka v březnu 1950, přestože nepředkládají průkazné důkazy o tom, že se to tak skutečně stalo. Článek nejprve popisuje události v životě Miroslava Dvořáčka, které vedly k jeho útěku z tehdejšího Československa a přidání se do tajných služeb. Důkazy svědčící proti Milanu Kunderovi byly v článku uveřejněny dva – policejní zápis a svědectví Ivy Militké.⁴⁴³

Určující pro Miroslava Dvořáčka byl jeho sen stát se pilotem. Se svým přítelem Miroslavem Juppou se dostali na Leteckou vojenskou akademii, ale jejich ročník byl krátce nato rozpuštěn kvůli čistkám v armádě. Miroslav Dvořáček s Miroslavem Juppou se rozhodli utéct přes hranice do západního Německa. Dostali se do uprchlického tábora Leopoldkasarne v Mnichově a oba se rozhodli prodělat výslech u americké armádní kontrarozvědky CIC. Po výslechu byli pozváni do nedaleké vily v Ulmu, kde se setkali s Františkem Moravcem – válečným hrdinou a velitelem zvláštních služeb. Ten jim nabídl práci jako kurýrům, kteří budou plnit v Československu úkoly, jež napomohou obnovení demokracie.⁴⁴⁴

Miroslav Dvořáček tajně prošel do Československa dvakrát, přičemž důležitá pro jeho následný osud byla jeho druhá cesta v roce 1950. Krátce po příjezdu do Prahy nabyl Miroslav Dvořáček pocit, že je sledován. Proto jezdil tramvajemi po Praze, dokud náhodou nenarazil na starou přítelkyni Ivu Militkou. Požádal ji, zda si smí u ní na koleji nechat kufr; ta svolila. Později se s tím svěřila svému příteli Miroslavu Dlaskovi, který se naopak svěřil Milanu Kunderovi. Ten měl Miroslava Dvořáčka udat na policii, což vedlo k jeho zatčení a následnému odsouzení k 22 letům těžkého žaláře.⁴⁴⁵

Toto je pouze stručné shrnutí příběhu Miroslava Dvořáčka. Podrobněji se jeho osudu věnuje Jan Novák v kapitole Pilot.⁴⁴⁶ V biografii se zabývá následnou diskusí po vydání článku, ale více se zaměřuje na kritiku Milana Kundery. Nepochybuje totiž o vině Milana Kundery, a proto předkládá důkazy toto tvrzení dokládající. O dvou z nich jsem se zmiňovala již dříve – policejní zápis a svědectví Ivy Militké. Třetí důkaz je vydaná přednáška náměstka ministra vnitra Jermána, ve které chválí „studujícího M. K.“⁴⁴⁷ z příkladné spolupráce. Jan Novák

⁴⁴³ Tamtéž.

⁴⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁴⁶ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 147–161.

⁴⁴⁷ BORDIER, Marie a NOVÁK, Jan. Kunderovy mystifikace, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 148, 26. 6., příl. Pátek, č. 26, str. 10.

předkládá čtenáři i „nový důkaz“ v podobě živě napsané scény v Kunderově románu *Život je jinde*, kde postava Jaromila jde udat třídního nepřítele. Podle Jana Nováka je scéna „živá jako blázen“,⁴⁴⁸ takže ji Milan Kundera musel napsat podle skutečných událostí. V rozhovorech po vydání biografie byl Jan Novák často konfrontován, že se tématu nevěnoval více. Většinou odpovídal, že cílem biografie nebylo nalézt nové důkazy, ale pouze souhrnně zpracovat to, co bylo objeveno dříve.⁴⁴⁹ O vině Milana Kundery neměl pochybnosti.

Jan Novák byl v tomhle ohledu kritizován především za zjednodušené čtení románů Milana Kundery. Svůj interpretační přístup obhajoval citátem Marcela Prousta, že „pravá povaha autora se objevuje v jeho dílech“.⁴⁵⁰ Na to reagoval ve svém příspěvku Petr A. Bílek, který vysvětluje stejný Proustův citát zcela jiným pohledem. Podle něj tím Marcel Proust míní, že „spisovatelovo já není dostupné nikde jinde než v knihách [...]“,⁴⁵¹ a proto není zapotřebí hledat odpovědi v životech autorů. Podobný postoj vyjádřil v podcastu *Vinohradská 12* Petr Fischer.⁴⁵² Romány by se neměly číst za účelem hledání toho, kdy se do psaní promítl autorův život. Pokud se totiž budou romány číst tímto způsobem, přestanou mít smysl.⁴⁵³

Domnívám se, že považovat za přiznání viny scénu v románu jenom proto, že ji považujete za barvitě napsanou až živou, je přinejmenším diskutabilní. Spisovatelé často berou inspiraci ze svého života. Kde jinde by ji měli brát, než z toho, co prožili, četli, viděli nebo slyšeli? A ani obhajoba Jana Nováka, že spisovatelovo já se objevuje v jeho dílech, není – podle mě – dostačující důvod k takovému interpretačnímu přístupu.

Jiný pohled na tzv. udavačskou kauzu podává kniha *Český spor o Milana Kunderu*.⁴⁵⁴ V první části knihy jsou uveřejněny články z prvního období diskuse – tedy z roku 2008. Je v ní například i policejní záznam z 14. března 1950, tedy ze dne, kdy byl Miroslav Dvořáček udán. Tento policejní záznam chybí v obrazové příloze biografie Jana Nováka. Z policejního záznamu totiž vyplývá, že Milan Kundera udal Miroslava Dvořáčka, jako osobu, která si na

⁴⁴⁸ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15-21. 6., str. 53.

⁴⁴⁹ viz rozhovory Jana Nováka s Kateřinou Kadlecovou – *Reflex*; Danielou Drtinovou – *DvTv*; Marií Bordier – *Lidové noviny* a další.

⁴⁵⁰ VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15-21. 6., str. 54.

⁴⁵¹ BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in Aktuálně.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

⁴⁵² KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. *Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora?*, in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlaz.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

⁴⁵³ Tamtéž.

⁴⁵⁴ KRÍŽ, Jiří P., ed. *Český spor o Milana Kunderu*. Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-540-5.

koleji nechala svůj kufr. Až na základě prohlášení Ivy Militké, že Miroslav Dvořáček sběhnul z vojny a ilegálně odešel do Německa, byl zatčen.⁴⁵⁵

V druhé a třetí části se poté objevují příspěvky vyjadřující se jak k tzv. udavačské kauze, tak i k biografii Jana Nováka. Jiří P. Kříž sestavil antologii hlasů, které v diskusi, považoval za podstatné. Přičemž se při výběru příspěvků vyhýbal „'piárovému' klanění“ přátel Jana Nováka i zpravodajským notickám a glosám bez názoru.⁴⁵⁶ Do diskuse však svým názorem přispěl skoro každý. Většinová kritika obhajovala Milana Kunderu či se pokoušela dokázat jeho nevinu. Ti, kteří naopak kritizovali Milana Kunderu, zastávali nepochybný postoj Jana Nováka. Některé příspěvky vyvolaly značnou polemickou diskusi, které se věnuji ve čtvrté kapitole Kritická recepcie ohlasu biografie *Kundera: Český život a doba*.

V doslovu knihy se k tzv. udavačské kauze vyjadřuje i Jiří P. Kříž. Upozorňuje na skutečnost, že v době udání Miroslava Dvořáčka byla uvalena oznamovací povinnost v souvislosti s vyšetřováním vraždy a v okolí kolejí se pátralo po podezřelém. Studenti z kolejní samosprávy, mezi které patřil i Milan Kundera, měli za povinnost ohlašovat jiné osoby než studenty na kolejích, a to včetně rodinných příslušníků⁴⁵⁷. Dále argumentuje Jiří P. Kříž tím, že slovo udal v policejním záznamu bylo využito spíše ve smyslu oznámil či vypověděl, než „napráskal“.⁴⁵⁸

O tzv. udavačské kauze jsem se dozvěděla až při čtení biografie *Kundera: Český život a doba*. Domnívám se, že pravdu o celé záležitosti zná pouze Milan Kundera. Jan Novák v biografii předložil důkazy dokazující vinu Milana Kundery a jeho případnou nevinou se blíže nezabýval. Jiří P. Kříž se pokusil v rámci diskuse o Novákově biografii poskytnout i druhý pohled. Přesto chybí práce, která by poskytovala komplexní souhrn diskuse v roce 2008. Původně jsem zamýšlela se o takový souhrn pokusit ve své práci, ale toto téma by bylo na samostatnou práci a cílem mé práce byla zcela jiná diskuse.

Biografie, nebo biografický román?

Jan Novák napsal biografii *Kundera: Český život a doba* na české poměry netradičním způsobem a vyvolal tak řadu otázek ohledně biografického žánru. Převážně na počátku diskuse se recenzenti nemohli shodnout, jak objemnou monografii pojmout. Do diskuse vstoupila kniha

⁴⁵⁵ Policejní záznam 14. března 1950, in *Český spor o Milana Kunderu*. Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-540-5. str. 29.

⁴⁵⁶ KŘÍŽ, Jiří P.: Co s minulostí – po česku, in KŘÍŽ, Jiří P., ed. *Český spor o Milana Kunderu* Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-540-5. str. 251.

⁴⁵⁷ Tamtéž, cit. str. 247.

⁴⁵⁸ Tamtéž, cit. str. 248

článkem, kde ji označili jako „životopisný román“⁴⁵⁹ a až do rozhovoru s Radimem Kopáčem v podcastu *Pro a proti* k biografii kritika přistupovala rozděleně. Většina ji označovala jako „literární biografii“⁴⁶⁰ „románově psanou biografii“⁴⁶¹ nebo „biografii s beletrickými prvky“.⁴⁶² Ti, kteří se nemohli rozhodnout, se vyhýbali přímému označení a zařazovali ji na „pomezí mezi biografií a biografickým románem“.⁴⁶³ Jiní se vyjadřovali, že lepší by bylo, kdyby Jan Novák napsal „tři set stránkový román“.⁴⁶⁴

Zajímavá debata na toto téma proběhla mezi Radimem Kopáčem a Janem H. Vitvarem v podcastu *Pro a proti*⁴⁶⁵ Českého rozhlasu Plus. Radim Kopáč v něm argumentuje, že biografie by měla zaujímat vůči subjektu zájmu nezaujatý postoj, ale biografie Jana Nováka je vůči Milanu Kunderovi zaujatá. Podle něj Jan Novák není literární vědec, ale spisovatel. Měl raději napsat biografický román, ve kterém by podobný postoj nevadil. Jan H. Vitvar naopak oponuje tím, že i kdyby se na každý titul biografie nalepila nálepka ROMÁN, diskuse by se vedla stejná. S tím Radim Kopáč souhlasí – Jan Novák napsal biografii, a tak by měla být i kritikou vnímána.

Je důležité podotknout, že obhájci Jana Nováka, vnímali knihu jako biografii již od začátku. Označovali ji jako „kritickou biografii“⁴⁶⁶ nebo „neautorizovanou biografii“.⁴⁶⁷ V podstatě to, co její kritici Janu Novákovi vyčítali, považovali jeho obhájci za její pozitiva.

⁴⁵⁹ Česká tisková kancelář. *Vyjde Novákova kniha o Kunderovi. Vznikala čtyři roky, nabídne mravní postoje*, in Aktuálně.cz [online]. 15. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne/r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/>.

⁴⁶⁰ FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor, in *Právo*. Roč. 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16.

⁴⁶¹ ŠTEFL, Jiří. *Kulturní tipy: spor o Kunderu pokračuje, kapela Mig 21 zahájí letní sezónu a Netflix uvede film o Euroviz*, in iRozhlas.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/kulturni-tipy-radiozurnal-patek_2006261614_jak.

⁴⁶² KOPÁČ, Radim. *Kundera aneb Bylo nebylo. Lačnění po senzaci rámuje spisovatele jako mnohonásobného devianta*, in Lidovky.cz [online]. 27. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kundera-aneb-bylo-nebylo-lacneni-po-senzacich-ramuje-spisovatele-jako-mnohonasobneho-deviant.A200626_095437_in_kultura_jto.

⁴⁶³ TITLBACH, Filip a ADAMOVIČ, Ivan. *Svržení pomníku Milana Kundery*, in Studio N [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://denikn.cz/386398/studio-n-svrzeni-pomniku-milana-kundery/>.

⁴⁶⁴ KOPÁČ, Radim. *Kundera aneb Bylo nebylo. Lačnění po senzaci rámuje spisovatele jako mnohonásobného devianta*, in Lidovky.cz [online]. 27. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kundera-aneb-bylo-nebylo-lacneni-po-senzacich-ramuje-spisovatele-jako-mnohonasobneho-deviant.A200626_095437_in_kultura_jto.

⁴⁶⁵ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in *Pro a proti* [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

⁴⁶⁶ ŠAFR, Pavel. *Boj o Kunderu a problém národního kýče*, in Forum24.cz [online]. 18. 6. 2020 [cit. 9. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/boj-o-kunderu-a-problem-narodniho-kyce/>.

⁴⁶⁷ WEISS, Tomáš. *Jan Novák napsal biografii Milana Kundery, ta vyjde na konci června*, in OKO Kosmasu [online]. 16. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.kosmas.cz/oko/ukazky/505315/jan-novak-napsal-biografii-milana-kundery-ta-vyjde-na-konci-cervna/>.

Postupně se kritika začala shodovat na jednotném přístupu – totiž, že se jedná o biografii, a stále více byla hodnocena podle kritérií, které jsou v české tradici na biografii kladena.

V druhé a třetí vlně je kniha označována souhrnně již jako biografie a kritický přístup k ní jako k románové biografii se objevuje spíše ojediněle. Naopak je tomu ve čtvrté vlně ke konci roku 2020. Především v komentářích k vyhlášení Knihy roku *Lidových novin*, se často objevuje návrat k přístupu, že se jedná o románovou biografii. Využil ho hlavně Petr Kamberský,⁴⁶⁸ podle něhož, pokud budeme vnímat biografii spíše jako román, uvidíme v ní hlubokou poklonu, kterou Jan Novák složil Milanu Kunderovi. S tímto tvrzením později v lednu 2021 nesouhlasil Tomáš Norbert,⁴⁶⁹ podle kterého forma neurčuje hodnotu díla.

Domnívám se, že by zvolení biografického románu bylo pro přístup Jana Nováka lepší variantou než devítisetstránková biografie. Neupírám Janu Novákovi ohromný kus práce, který na biografii strávil. Osobně si však myslím, že kdyby zvolil méně konfrontační přístup, byla by biografie vnímána jako cenný příspěvek do diskuse o Milanu Kunderovi. Protože však Jan Novák zvolil přístup vykreslující Milana Kunderu jako lháře, průměrného spisovatele a především viníka za zničený život Miroslava Dvořáčka, kritika k němu přistoupila z podobně jednostranného hlediska. V biografii je mnoho informací a dobře vystavených argumentů. Janu Novákovi se nedá upřít jeho vypravěčský talent. Ale bohužel v objemu stránek a v množství irelevantních detailů života Milana Kundery se argumenty Jana Nováka ztrácejí.

Čte mladá generace Milana Kunderu?

Diskuse se zabývala mnoha důležitými tématy ohledně biografie, Janu Novákovi i Milanu Kunderovi, ale zapomněla zahrnout jeden důležitý detail. Mladou generaci a její vztah k jednomu z nejznámějších spisovatelů. Jaký je vztah mladé české generace k Milanu Kunderovi? Čtou jeho romány? Vědí, kdo je Milan Kundera? Tyto a další otázky bylo, podle mého názoru důležité si položit.

Tomuto tématu se ve stručnosti věnoval například Petr Fischer v podcastu *Vinohradská 12*, kdy diskusi vyvolanou Novákovou biografii zařadil do úzkého intelektuálního okruhu.⁴⁷⁰ Podle něj je důležité zjistit, zda vůbec mladá generace romány Milana Kundery čte. Ve společnosti je totiž vidět, že se o diskusi mladí zajímali spíše ojediněle. Podobný názor zastával

⁴⁶⁸ KAMBERSKÝ, Petr. O románu, o Kunderovi, in: *Lidové noviny*. Roč. 33, 2020, č. 289, 12.12., str. 10.

⁴⁶⁹ NORBERT, Tomáš. Krasobruslení na tenkém ledě, in *Haló noviny* 31, 2021, č. 46, 24. 2., příl. Literatura – Umění – Kultura 8, č. 8, str. 2.

⁴⁷⁰ KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. Případ Kundera. *Máme kromě díla soudit i autora?*, in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlaz.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

ve své příspěvku i Tomáš Weiss,⁴⁷¹ který taktéž zařazuje diskusi do malého okruhu lidí. Podle Jana Váni je Milan Kundera součástí české společnosti už jen „ze setrvačnosti“.⁴⁷²

Domnívám se, že je to tím, že generace narozená po sametové revoluci už nemá takové spojení s jeho romány, jako měla generace pražského jara. A dnešní mladá generace, tedy narozená po roce 2000 a později, má k tématům Kunderových románů ještě dále než ostatní. Vycházím přitom z osobních zkušeností. Moji prarodiče a rodiče četli romány Milana Kundery, protože reflektovaly dobu, kterou prožívali. Naopak moji sourozenci narozeni po sametové revoluci v letech 1990 a 1994 sice četli jeho romány, ale už jim nebyly tak blízké jako mým rodičům. Nerozuměli jim, protože se narodili do již svobodného státu. Já jsem se narodila na přelomu tisíciletí. Do svobodného státu a společnosti, která se rychle stala digitální. K románům Milana Kundery jsem se dostala jako dvacetiletá studentka literatury. A přestože se mi romány po příběhové stránce líbily, tematicky mi již byly velice vzdálené.

Myslím, že téma, zda mladá generace ještě čte romány Milana Kundery a zda jim rozumí, by bylo zajímavé zpracovat. Ráda bych se tomuto tématu věnovala v rámci svého budoucího studia.

Změnila však biografie Jana Nováka celkový pohled na Milana Kunderu? Obhájci biografie zastávají názor, že ano. Například podle Jana H. Vitvara změnila biografie pohled nejen na spisovatele, ale i na dobu, ve které žil a tvořil, kterou máme tendenci idealizovat.⁴⁷³ Taktéž vyzdvihává v biografii pokus Jana Nováka o svržení Milana Kundery z piedestalu, na který ho literární věda postavila.⁴⁷⁴ Pavel Šafr na biografii oceňuje především snahu odhalit vylhanou osobnost Milana Kundery, kterou si spisovatel vytvořil v osmdesátých letech v zahraničních rozhovorech. Podle Jana Nováka si Milan Kundera ve Francii vymyslel téměř až disidentskou minulost, přestože v Československu se od disentu stranil a odmítal s ním být spojován.⁴⁷⁵

⁴⁷¹ WEISS, Tomáš. *Jak Jan Novák rozkopř dveře Kunderova chráněného území*, in OKO Kosmasu [online]. 26. 6.2020 [cit. 17. 10.2022]. URL: <<https://www.kosmas.cz/oko/aktuality/514836/jak-jan-novak-rozkopl-dvere-kunderova-chraneneho-uzemi/>>.

⁴⁷² VÁŇA, Jan. *Milan Kundera mezi pravdou románů a fikcí vlastního života*, in H7O [online]. 01.07.2020 [cit. 17.10.2022]. URL: <<http://www.h7o.cz/milan-kundera-mezi-pravdou-romanu-a-fikci-vlastniho-zivota/>>.

⁴⁷³ ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. Vitvar a KOPÁČ, Radim. *Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in Pro a proti[podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021]. URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>.

⁴⁷⁴ VITVAR, Jan H. Nesnesitelné bytí Milana Kundery, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15.-21. 6., str. 56.

⁴⁷⁵ ŠAFR, Pavel. *Jan Novák: Kundera mluvil o Havlovi jako o duševně chorém člověku*, in Forum 24[online]. 13. 7. 2020 [cit. 25. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/jan-novak-kundera-mluvil-o-havlovi-jako-o-dusevne-chorem-cloveku/>.

Většinová kritika však naopak zastává názor, že ten, kdo má romány Milana Kundery načtené, se nic nového nedozví. Vnímají ji spíše jako pokus o vykreslení Milana Kundery coby padoucha a manipulátora. Za přínos biografie považují zpracování publikační činnosti Milana Kundery v padesátých a šedesátých letech, kterou spisovatel již nedovoluje opětovně vydávat. Taktéž objevení dosud utajených děl Milana Kundery ze sedmdesátých let, které spisovatel vydal pod jmény pokrývačů, je považováno za velký přínos biografie. Jednalo se o jména Petera Ševčoviče, který měl pokrýt televizní hru *Simultánka s Al'jochinem* a třídílnou sérii *Kamarátka pre nás dvoch* uvedené v roce 1975 Slovenskou televizí a Natálie Ivančové-Vadlejchové-Borodino, která pod svým dívčím jménem Saša Ivančová pokryla pravděpodobně nezrealizované rozhlasové hry *Sbohem, má láska* a *Mahlerova symfonie*. Rozhlasové hry se například objevily v archivu Českého rozhlasu.

Celková diskuse však, dle mého názoru, nezměnila pohled na život spisovatele ani na jeho dílo. V literárním okruhu, kde se diskuse odehrávala, zůstali kritici Milana Kundery jeho kritiky i nadále a obráceně. Jan Novák se sice v biografii pokusil konfrontovat Milana Kunderu s jeho minulostí, ale nedosáhl kýženého efektu. Částečně za to mohl fakt, že biografie byla neautorizovaná. I když někteří recenzenti, a to převážně z řad obhájců Milana Kundery, tento fakt kvitovali. Nejvíce však za to mohl popis náhodného setkání Jana Nováka s Milanem Kunderou, které je popisováno na konci biografie. Někteří kritici biografie vnímali rozhodnutí Jana Nováka nakonec spisovatele neoslovit, jako zbabělost, která dokazuje, že měl biografii napsanou ještě dříve, než ji skutečně začal psát.⁴⁷⁶

Jan Novák chtěl poskytnout čtenáři co nejvíce informací, až nedokázal rozlišit, které z nich jsou opravdu stěžejní. Více prostoru věnoval irelevantním informacím a méně se věnoval informacím, na kterých mohl stavět konfrontaci Milana Kundery – například alternativní biografii v osmdesátých letech. Těmto tématům se věnoval až zpětně v rozhovorech, ale to už nemělo takový efekt. Sám Jan Novák přiznal, že kdyby měl biografii napsat znovu, více by argumentoval v oblastech, které se mu nezdály tak důležité.⁴⁷⁷

Domnívám se, že Jan Novák mířil svou biografii spíše na čtenáře z mladé generace, kteří Milana Kunderu znali jen z hodin literatury. Odpovídá tomu například styl biografie, kdy jsou kapitoly krátké, v rozsahu jen několika stran. Avšak podle mého názoru se se skutečnou cílovou

⁴⁷⁶ VESELOVSKÝ, Martin a ZÍDEK, Petr. *Spor o Kunderu: Novák o něm píše jako prokurátor a manipuluje lidmi, kritizuje Zidek*, in Aktuálně.cz [online]. 26. 6.2020 [cit. 23. 2.2022]. URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/jan-novak-kundera-petr-zidek>.

⁴⁷⁷ BORDIER, Marie a NOVÁK, Jan. Napsal bych to úplně stejně, in: *Lidové noviny*. Roč. 33, 2020, č. 289, 12.12., str. 15

skupinou biografie minul. Biografii si přečetli členové literární obce, kteří se o Milana Kunderu zajímají dlouhodobě. Popřípadě si ji koupili lidé, kteří znali dílo Milana Kundery ze svého mládí, a ovlivnila je propracovaná propaganda před vydáním biografie. Domnívám se však, že mladou generaci debata o Milanu Kunderovi zajímá spíše ojediněle. Milan Kundera je tématy svých románů mladé generaci vzdálený. Nemluvě o tom, že klasická beletrie je mezi mladými čtena stále méně, protože ti, kteří čtou, dávají přednost spíše dílům ze žánru fantastiky či sci-fi.

Jak jsem se zmiňovala dříve, téma vztahu mezi mladou generací a romány Milana Kundery je velice zajímavé téma, kterému bych se ráda dále věnovala.

Příloha I – Chronologický soupis příspěvků

Při sepisování chronologického soupisu recenzí z období od června 2020 do června 2021 jsem vycházela ze seznamu České literární bibliografie ÚČL AV. Ta uvádí v tomto časovém období více než sto dvacet příspěvků. Při četbě příspěvků jsem častokrát narazila na zmínky o dalších, které nebyli uvedeni v seznamu Akademie věd. V soupisu jsou zahrnuty jak příspěvky uveřejněné v tištěných periodikách, tak i příspěvky uveřejněné na webových stránkách, podcasty, televizní rozhovory či rozhlasové pořady.

Soupis je řazen chronologicky podle data uveřejnění příspěvků a pro lepší orientaci je rozdělen podle měsíců, ve kterých byly příspěvky uveřejněny. Za každým bibliografickým údajem je v hranaté závorce uveden i žánr příspěvku, protože se nejednalo pouze o recenze, ale diskuse zahrnovala i jiné publicistické žánry. Soupis je dále rozdělen na sekci A, která zahrnuje příspěvky vydané v roce 2020, a sekci B, která zahrnuje příspěvky vydané v roce 2021. Přirozeně si nečiním nárok na úplnost soupisu, neboť diskuse byla rozsáhlá a odehrávala se například i na sociálních sítích, které do soupisu nezahrnuji.

Sekce A – Příspěvky vydané v roce 2020

Červen

Česká tisková kancelář. *Vyjde Novákova kniha o Kunderovi. Vznikala čtyři roky, nabídne mravní postoje*, in *Aktuálně.cz* [online]. 15. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL:

<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/vyjde-novakova-kniha-o-kunderovi-vznikala-ctyri-roky-nabidne/r~a5a5e8a0af3a11eaa6f6ac1f6b220ee8/>. [zpráva].

VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15–21. 6., str. 52–55. [rozhovor].

VITVAR, Jan H. Nesnesitelné bytí Milana Kundery, in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15.–21. 6., str. 56. [recenze].

POSPÍCHAL, Petr. *Nesnesitelná lehkost blití na Milana Kunderu*, in *Deník Referendum* [online]. 15. 6. 2020 [cit. 9. 3. 2023]. URL: <https://denikreferendum.cz/clanek/31330-nesnesitelnna-lehkost-bliti-na-milana-kunderu>. [polemika].

WEISS, Tomáš. *Jan Novák napsal biografii Milana Kundery, ta vyjde na konci června*, in *OKO Kosmasu* [online]. 16. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL:

<https://www.kosmas.cz/oko/ukazky/505315/jan-novak-napsal-biografii-milana-kundery-ta-vyjde-na-konci-cervna/>. [ukázka].

BORZIČ, Adam. *Kundera a milovníci jednoznačnosti*, in Revue Prostor [online]. 16. 6. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://revueprostor.cz/kundera-a-milovnici-jednoznacnosti>. [recenze].

ŠTINDL, Ondřej. *Bude bitva o Kunderu*, in Echo24.cz [online]. 16. 6. 2020 [cit. 30. 3. 2023]. URL: <https://www.echo24.cz/a/SEUPS/bude-bitva-o-kunderu>. [recenze].

SVÁTKOVÁ, Kateřina. *Propracovaný, čtivý, napínavý a zároveň štiplavý a kontroverzní. Vychází kniha o Milanu Kunderovi*, in iRozhlas.cz [online]. 17. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/roman-kniha-milan-kundera-jan-novak-vydani-kontroverze-recenze-2006171227_tzr>. [článek].

KADLECOVÁ, Kateřina a NOVÁK, Jan. *Byl bych nerad, kdyby ho to ranilo: Jan Novák napsal devítisetstránkový neautorizovaný životopis Milana Kundery: přináší zcela nový pohled na slavného spisovatele*, in *Reflex* 31, 2020, č. 25, 18. 6., str. 32–39. [rozhovor].

ŠAFR, Pavel. *Boj o Kunderu a problém národního kýče*, in Forum24.cz [online]. 18. 6. 2020 [cit. 9. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/boj-o-kunderu-a-problem-narodniho-kyce/>. [recenze].

DRTINOVÁ, Daniela a NOVÁK, Jan. *Kundera byl manipulátor, lže o svém životě, má na svědomí udání lidí, říká autor knihy o spisovatelích*, in Hospodářské noviny [online]. 22. 6. 2020 [cit. 21. 2. 2023]. URL: <https://art.hn.cz/c1-66780730-kundera-byl-manipulator-lze-o-svem-zivote-ma-na-svedomi-udani-lidi-rika-autor-knihy-o-spisovatelovi>. [rozhovor].

STERN, Jan. *Po oslavě Mašinů útok na Kunderu?*, in: *Haló noviny* 30, 2020, č. 144, 22. 6., str. 9. [komentář].

MACHALICKÁ, Jana. *Kundera není nekritizovatelný, ale takový zavilý hnojomet si nezasloužil*, in Lidovky.cz [online]. 23. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/nazory/machalicka-staronovy-boj-o-kunderu-v-nove-monografii-nebude-nouze-o-pikanterie.A200623_155410_In_nazory_ceh. [komentář].

ADAMOVIČ, Ivan a NOVÁK, Jan. *Kundera byl vzor morálního relativismu*, in *Deník N* 2, 2020, č. 121, 24. 6. str. 14–15. [rozhovor].

NAGY, Ladislav. *Bouře kolem mlčícího spisovatele*, in *Deník N* 2, 2020, č. 121, 24. 6., str. 16. [recenze].

TITLBACH, Filip a ADAMOVIČ, Ivan. *Svržení pomníku Milana Kundery*, in Studio N [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://denikn.cz/386398/studio-n-svrzeni-pomniku-milana-kundery/>. [rozhovor].

ROZSYPAL, Michael a VITVAR, Jan H. *Vitvar a KOPÁČ, Radim. Kundera o sobě vytvořil nepravdivý obraz, říká Jan H. Vitvar*, in Pro a proti [podcast]. 24. 6. 2020 [cit. 22. 2. 2021].

URL: <https://www.audiolibrix.com/cs/Podcast/Listen/240953/kundera-o-sobe-vytvoril-nepravdivy-obraz-rika-jan-h-vitvar>. [rozhovor]

ROZSYPAL, Michael a ČIHÁK, Ondřej. *Vitvar z Respektu o Novákově knize: Kundera zvrácené myšlenky komunismu věřil do posledních chvil*, in iRozhlas.cz [online]. 24. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/kundera-cesky-zivot-a-doba-jan-novak_2006241446_dok>. [článek].

FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor, in *Právo* 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16. [recenze].

“Ještě jsem to nečetl, ale...”, in *Reflex* 31, 2020, č. 26., 25. 6., str. 50. [glosa].

FISCHER, Petr a NOVÁK, Jan. *Události, komentáře*, in ČT24, 25. 6. 2020 [cit. 13. 3. 2022]. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3127544-udalosti-komentare-publicista-petr-fischer-a-autor-knihy-jan-novak>. [rozhovor].

VESELOVSKÝ, Martin a ZÍDEK, Petr. *Spor o Kunderu: Novák o něm píše jako prokurátor a manipuluje lidmi, kritizuje Zídek*, in Aktuálně.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 23. 2. 2022]. URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/jan-novak-kundera-petr-zidek-dvtv/r~1c932ba6b78011eaa6f6ac1f6b220ee8/>. [rozhovor].

ŠTEFL, Jiří. *Kulturní tipy: spor o Kunderu pokračuje, kapela Mig 21 zahájí letní sezónu a Netflix uvede film o Euroviz*, in iRozhlas.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <https://www.irozhlas.cz/kultura/kulturni-tipy-radiozurnal-patek_2006261614_jak>. [články].

WESS, Tomáš. *Jak Jan Novák rozkopl dveře Kunderova chráněného území*, in OKO Kosmasu [online]. 26. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<https://www.kosmas.cz/oko/aktuality/514836/jak-jan-novak-rozkopl-dvere-kunderova-chraneneho-uzemi/>>. [články].

BORDIER, Marie a NOVÁK, Jan. Kunderovy mystifikace, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 148, 26. 6., příl. Pátek, č. 26, str. 6–11. [rozhovor].

KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. *Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora?*, in Vinohradská 12 [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen. [rozhovor].

RAUVOLF, Josef. *Recenze: Kundera podle Nováka aneb Pravda je jinde?*, in Česká televize.cz [online]. 26. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/3127550-recenze-kundera-podle-novaka-aneb-pravda-je-jinde>. [recenze].

SLAČÁLEK, Ondřej. *Zločinná Státní bezpečnost a její věrný spolupracovník Jan Novák*, in A2larm [online]. 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://a2larm.cz/2020/06/zlocinna-statni-bezpecnost-a-jeji-verny-spolupracovnik-jan-novak/>. [recenze].

NOVÁK, Jan: Kundera, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 148, 26. 6., s. 12. [ukázka].

KOPÁČ, Radim. *Kundera aneb Bylo nebylo. Lačnění po senzácích rámuje spisovatele jako mnohonásobného devianta*, in Lidovky.cz [online]. 27. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-kundera-aneb-bylo-nebylo-lacneni-po-senzacich-ramuje-spisovatele-jako-mnohonasobneho-deviant.A200626_095437_In_kultura_jto>. [recenze].

ZÍDEK, Petr. Padouch Kundera, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 149, 27. 6., příl. Orientace, str. 16. [recenze].

DUDEK, Petr. *Spisovatel Novák o Kunderovi: Sešrotoval své poznámky. Musel jsem se obrátit na odposlechy StB*, in iRozhlas.cz [online]. 29. 6. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/kniha-milan-kundera-cesky-zivot-a-doba-spisovatel-jan-novak_2006292021_vtk>. [článek].

DUDEK, Petr a NOVÁK, Jan. *Kundera je výborný spisovatel, ale průměrný básník, říká autor jeho nejnovějšího životopisu Jan Novák*, in mujrozhlas.cz [online] 29. 6. 2020 [cit. 8. 3. 2023]. URL: <https://www.mujrozhlas.cz/dvacet-minut-radiozurnalu/kundera-je-vyborny-spisovatel-ale-prumerny-basnik-rika-autor-jeho>. [rozhovor].

KONRÁD, Ondřej. *Příliš jednostranný portrét Milana Kundery vyhlíží značně nespravedlivě*, in iRozhlas.cz [online]. 29. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: https://www.irozhlas.cz/komentare/milan-kundera-jan-novak-zivotopis-kniha_2006291934_elev?fbclid=IwAR1qbwVLMIM4D96SIENx62dTkoIzLBcyoaNtGZgfeuyNeG8BDKMjQvwJfg. [recenze].

Česká tisková kancelář. Životopisné knihy mohou vyvolat diskuze, in *Právo* 30, 2020, č. 151, 30. 6. str. 9. [zpráva].

ŠPULÁK, Jaroslav. Pokřtili životopis Kundery, in *Právo* 30, 2020, č. 151, 30. 6., str. 2. [zpráva].

BYSTROV, Michal. *Divoké tance kolem Milana Kundery*, in Deník.cz [online]. 30. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.denik.cz/ostatni_kultura/milan-kundera-nova-kniha-20200630.html. [recenze].

KADAVÁ, Šárka. *Milan Kundera v osidlech Respektu*, in Klacek [online]. 30. 6. 2020. [cit. 20. 5. 2023]. URL: <https://www.klackoviste.cz/clanky/reflexe-milan-kundera>. [článek].

KABÁT, Marcel. *Spisovatelovo osudové tajemství. Že by někde existovalo Kunderovo potomstvo?*, in Lidovky.cz [online]. 30. 6. 2020 [cit. 12. 3. 2022]. URL: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/kabat-spisovatelovo-osudove-tajemstvi-ze-by-nekde-existovalo-kunderovo-potomstvo.A200629_175922_In_kultura_rkj. [polemika].

Červenec

VÁŇA, Jan. *Milan Kundera mezi pravdou románu a fikcí vlastního života*, in H7O [online]. 1. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<http://www.h7o.cz/milan-kundera-mezi-pravdou-romanu-a-fikci-vlastniho-zivota/>>. [komentář].

MOTÝL, Ivan. *Kniha Kundera je událostí roku, autor Jan Novák ji představí na MAČi a poodhalí Kunderovy ostravské stopy*, in Ostravan.cz [online]. 1. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<https://www.ostravan.cz/64056/kniha-kundera-je-udalosti-roku-autor-jan-novak-ji-predstavi-na-maci-a-poodhali-kunderovy-ostravske-stopy/>>. [program].

LUKÁŠ, Martin. *Hledáte-li pravdu*, in A2 16, 2020, č. 14, 1. 7., str. 7. [sloupek].

HORÁKOVÁ, Veronika. *Rozepsal jsem další kapitolu, prozradil kontroverzní Kunderův životopisec*, in iDnes.cz [online]. 2. 7. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/kundera-kniha-novak-brno-autorske-cteni.A200702_110343_brno-zpravy_vh. [zpráva].

KADLECOVÁ, Kateřina. *Kundera bez skrupulí: spisovatel Jan Novák odvedl spoustu práce na soudku se střelným prachem*, in *Reflex* 31, 2020, č. 27, 2. 7., str. 49. [recenze].

LUKEŠ, Jan. *Novákova práce s prameny*, in *Reflex* 31, 2020, č. 27, 2. 7., str. 52. [sloupek].

DOUŠA, Marek. *Na Kunderu nám nesahejte...*, in *Reflex* 31, 2020, č. 27, 2. 7., str. 53. [glosa].

BÍLEK, Petr A. *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu*, in Aktuálně.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>. [recenze].

KONRÁD, Daniel. *Novákova kniha nenávisť*, in *Hospodářské noviny* 64, 2020, č. 128, 3.–6. 7., příl. Víkend, str. 12. [recenze].

LÉKÓ, István. *Kunderova verze*, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 154, 3. 7., str. 10. [komentář].

MOTÝL, Jan. *Nechce se mi věřit tomu, co píšete o Milanu Kunderovi, zaznělo v Ostravě při diskusi s Janem Novákem*, in Ostravan.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: <<https://www.ostravan.cz/64062/nechce-se-mi-verit-tomu-co-pisete-o-milanu-kunderovi-zaznelo-v-ostrave-pri-diskusi-s-janem-novakem/>>. [reportáž].

ONUFER, Petr. *Nad Novákovým Kunderou a jeho ohlasy*, in Argo.cz [online]. 3. 7. 2020 [cit. 12. 3. 2023]. URL: <https://argo.cz/nad-novakovym-kunderou-a-jeho-ohlasy/>. [souhrn debaty].

ŠAFR, Pavel. *Válka o Kunderu ukazuje, kdo kde stojí. Nováková kniha tala do živého*, in Forum24 [online]. 4. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/valka-o-kunderu-dobre-ukazuje-kdo-kde-stoji-novakova-kniha-tala-do-ziveho/>. [recenze].

VOKÁL, Vladimír. *Proč Novák vidí Kunderu tak kriticky*, in iDnes.cz [online]. 7. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/recenze-kundera-jan-novak.A200706_144106_literatura_spm>. [recenze].

FISCHER, Petr. *Iluze pravdy o Kunderovi: novinář a filozof Petr Fischer polemizuje s knihou Jana Nováka Kundera: Český život a doba*, in *Reflex* 31, 2020, č. 28., 9. 7., s 42–44. [polemika].

UHLÍŘ, Aleš. *Český život a doba: na okraj (nejen) knihy o Milanu Kunderovi*, in *Neviditelný pes* [online]. 9. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://neviditelnypes.lidovky.cz/kultura/glosa-cesky-zivot-a-doba.A200707_230706_p_kultura_wag>. [články].

SPÁČILOVÁ, Mirka. *Novákův Kundera má už po dvou týdnech dotisk, autor píše pokračování*, in iDnes.cz [online]. 10. 7. 2020 [cit. 17. 10. 2022]. URL: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/jan-novak-milan-kundera.A200710_133236_literatura_spm>. [zpráva].

MUKNER, Daniel. *Předpojatost, naivní čtení, moralizování. Jan Novák vytáhl do boje proti Kunderovi s pochybným arzenálem*, in *ČTart* [online]. 10. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://art.ceskatelevize.cz/360/predpojatost-naivni-cteni-moralizovani-jan-novak-vytlahl-do-boje-proti-kunderovi-s-pochybnym-arzenalem-YXsFS>. [recenze].

BABIŠ, Andrej. *Já a Kundera. A Bakala. A mějte se rádi*, in *Čau lidi* [online]. 12. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.facebook.com/AndrejBabis/videos/275828800159008/>. [recenze].

TABERY, Erik. *O zlé knize o Kunderovi*, in *Respekt* 31, 2020, č. 29, 13–19. 7., str. 38–41. [recenze].

ŠAFR, Pavel a NOVÁK, Jan. *Kundera mluvil o Havlovi jako o duševně chorém člověku*, in Forum 24 [online]. 13. 7. 2020 [cit. 25. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/jan-novak-kundera-mluvil-o-havlovi-jako-o-dusevne-chorem-cloveku/>. [rozhovor].

JANDOUREK, Jan. *Andrej Babiš: No a ta knížka o Kunderovi není dobrá a měli bysme se mít rádi všichni*, in Forum 24 [online]. 13. 7. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL:

<https://www.forum24.cz/andrej-babis-no-a-ta-knizka-o-kunderovi-neni-dobra-a-meli-bysme-se-mit-radi-vsichni/>. [komentář].

HOVORKOVÁ, Johana. *Jak si Andrej s Monikou doma četli knihu o Kunderovi*, in Forum 24 [online]. 14. 7. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/jak-si-andrej-s-monikou-doma-cetli-knihu-o-kunderovi/>. [komentář].

SOUKENÍKOVÁ, Eva. *Kvadratura Kundery* in Dvě minuty [online]. 14. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kvadratura-kundery-112383>. [komentář].

VICENÍKOVÁ, Dora. Čtu Kunderu!, in *Reflex* 31, 2020, č. 29, 16.07., str. 56. [glosa].

DUDEK, Petr a NOVÁK, Jan. Odposlechy mi rozvázaly ruce, in *Týdeník rozhlas* 30, 2020, č. 31, 20. 07., str. 23. [rozhovor].

HOVORKOVÁ, Johana. *Hnojomet? Novákova kniha o Kunderovi je úplně jiná, než popisují její kritici*, in Forum24 [online]. 27. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/hnojomet-novakova-kniha-o-kunderovi-je-uplne-jina-nez-popisuji-jeji-kritici/>. [recenze].

HŘEBEJKA, Jan. Pavel, Havel a Kundera, in *Reflex* 31, 2020, č. 31, 30. 7., str. 52. [glosa].

HVÍŽDALA, Karel. *Novák o Kunderovi: neznalost kontextu a předzjednaná zaujatost*, in Neviditelný pes [online]. 30. 7. 2020. [cit. 18. 10. 2022]. URL: https://neviditelnypes.lidovky.cz/kultura/kniha-novak-o-kunderovi.A200728_143113_p_kultura_wag. [recenze].

Srpen

PAYNE, Petr Pazdera. *Ad Hvižd'ala ad Novák ad Kundera*, in Aktuálně.cz [online]. 4. 8. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL: <https://blog.aktualne.cz/blogy/petr-pazdera-payne.php?itemid=37421>. [polemika].

MACHALICKÁ, Jana a UHDE, Michal. Kundera Novákovi unikál, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 178, 1. 8., str. 11. [rozhovor].

TOMÁŠ, Norbert. Na Kunderu jako na Husa, in *Haló noviny* 30, 2020, č. 181, 5. 8., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 31, str. 2. [úvaha].

JUST, Vladimír. „Antikundera“ aneb Paparazzi monografistou in Aktuálně.cz [online]. 8. 8. 2020 [cit. 24. 3. 2023]. URL: <https://blog.aktualne.cz/blogy/vladimir-just.php?itemid=37447>. [recenze].

KOPÁČ, Radim. *Že tu Kundera nebyl? Opak je pravda, říká šéf knihovny, která získala cenný archiv známého autora*, in Lidovky.cz [online]. 9. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/ze-tu-kundera-nebyl-opak-je-pravda-rika-tomas->

[kubicek-do-brna-zamirily-preklady-del-i-publikace-o-au.A200809_115757_In_kultura_ele>](#).

[rozhovor].

POKORNÁ, Terezie. *Hvižd'ala o Novákově Kunderovi: další příspěvek k celoživotnímu mistrovství*, in Bubínek Revolveru [online]. 10. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL:

<https://www.bubinekrevolveru.cz/hvizdala-o-novakove-kunderovi-dalsi-prispevek-k-celozivotnimu-mistrovstvi>>. [komentář].

ŽELEZNÝ, Vladimír. Jak se píše o vynikajícím spisovateli, in *Haló noviny* 30,2020, č.187, 12. 8., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 32, str. 4. [glosa]

KLÍČOVÁ, Eva. *Kundera je jinde*, in H7O [online]. 24. 8. 2020 [cit. 24. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/kundera-je-jinde/>. [recenze].

KNAPP, Aleš. *Předčasná prezentace bichle o Kunderovi: V tomto případě nešlo o knihu*, in Novinky.cz [online]. 24. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL:

<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-glosa-predcasna-prezentace-bichle-o-kunderovi-v-tomto-pripade-neslo-o-knihu-40334196>>. [glosa].

SIMKANICĚ, Ján. Kunderův život je příkladem odmítané české sebereflexe, in *Deník N* 2, 2020, č. 163, 24. 8., s. 10–12. [článek].

ŠORM, Martin. *Ne, Kundera nikde jinde není*, in H7O [online]. 27. 8. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL: <http://www.h7o.cz/ne-kundera-nikde-jinde-neni/>>. [polemika].

Září

HANUŠKA, Petr. Dvě ohlédnutí za českou kulturní minulostí, in *Týnecké listy* 30, 2020, č. 9, září, str. 33. [recenze].

SUK, Jiří. Předčasný nárok na nesmrtelnost, in *Dějiny a současnost* 42, 2020, č.7, září, str. 42–43. [recenze].

JUST, Vladimír. Inspektor Clouseau v akci: aneb Slavnost nepochopení, in *Divadelní noviny* 29, 2020, č. 14, 1. 9., str. 10–11. [recenze].

KOUBA, Karel. Editorial, in *A2* 16, 2020, č. 19, 9. 9., str.2. [úvodník].

MARTINOVSKÁ, Anna. Vyprávění plné zámlk: za biografické čtení (nejen) Milana Kundery, in *A2* 16, 2020, č. 19, 9. 9., str. 8. [esej].

ČINÁTLOVÁ, Blanka. Potřeba duše být vnější: zápas o pravdu v životopisných odrhovačkách, in *A2* 16, 2020, č. 19, 9. 9., str. 18–19. [esej].

HORÁK, Ondřej. Nemáte-li Kunderu, postačí Stalin, in: *Lidové noviny* 33, 2020, č. 220, 19. 9., příl. Orientace, str. 21. [článek].

CHATEAU, Ladislava. S pravdou to není nikdy tak jednoduché, in *Tvar* 31, 2020, č. 15. 24. 9., str. 11. [polemika].

PROKEŠ, Josef. Vivisekce slavného francouzského spisovatele z Brna, in *Tvar* 31, 2020, č. 15, 24. 9. str. 23. [recenze].

Říjen

BLAHYNKA, Milan. Klíč k četbě knihy o Milan Kunderovi, in *Noviny Obce spisovatelů*, 2020, č. 2, říjen, příl., s. I-II. [úvaha].

UHDE, Milan. Má spisovatel plné právo na soukromí?, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 235, 8. 10., str. 7. [komentář].

NĚMEC, Vojtěch. Stržení modly: závist, nebo pokrytectví?, in *Tvar* 31, 2020, č. 17, 22. 10., str. 14. [reportáž].

Listopad

KOPÁČ, Radim. *Kundera pod obojí. Čím širší náhled na slavného spisovatele, tím lépe*, in *Lidovky.cz* [online]. 7. 11. 2020 [cit. 18. 10. 2022]. URL:

https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/kundera-pod-oboji-cim-sirsi-nahled-na-slavneho-spisovatele-tim-lepe.A201106_134333_In_kultura_jto. [recenze].

JANOUŠEK, Pavel. Nesnesitelná totožnost urvávkování aneb my a oni aneb konečně literární událost?, in *Tvar* 31, 2020, č. 18, 5. 11., str. 14–15. [článek].

BLAHYNKA, Milan. Otazník na otazník aneb Kniha o Kunderovi, in *Haló noviny* 30, 2020, č. 268, 18. 11., příl. Literatura – Umění – Kultura 7, č. 45., str. 1, 3. [recenze].

Naše knihy roku. Redakce Deníku N vybírá tituly, které nás v poslední době zaujaly (díl 1.), in *Deník N* [online]. 24. 11. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://denikn.cz/500424/nase-knihy-roku-redakce-deniku-n-vybira-tituly-ktere-nas-v-posledni-dobe-zaujaly-dil-1/>. [anketa].

Naše knihy roku. Redakce Deníku N vybírá tituly, které nás v poslední době zaujaly (díl 2.), in *Deník N* [online]. 27. 11. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://denikn.cz/503629/nase-knihy-roku-redakce-deniku-n-vybira-tituly-ktere-nas-v-posledni-dobe-zaujaly-dil-2/>. [anketa].

Ty nejlepší v roce 2020, in *iLiteratura.cz* [online]. 29. 11. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/43707-nejlepsi-knihy-roku-2020>. [anketa].

Prosinec

ŠÁMAL, Petr. Jaký Pondělníček, takový Kundera, in *Česká literatura* 68, 2020, č. 5., prosinec, s. 604–610. [recenze].

Knihy roku 2020, in *Respekt* 31, 2020, č. 50, 7.–13. 12., str. 66–74. [anketa].

LANCZ, David. Dáma na vrcholu a dvakrát Kundera, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 1. [komentář].

KAMBERSKÝ, Petr. O románu, o Kunderovi, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 10. [komentář].

BORDIER, Marie a NOVÁK, Jan. Napsal bych to úplně stejně, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., str. 15. [rozhovor].

NOVOTNÝ, Vojtěch. Volba intelektuálů, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., příl. Orientace, str. 24. [komentář].

Odpovědi účastníků ankety Kniha roku 2020, in *Lidové noviny* 33, 2020, č. 289, 12. 12., příl. Orientace, str. 14–24. [anketa].

Spisovatel roku: Milan Kundera, in *Reflex* 31, 2020, č. 51–52, 17. 12., str. 86. [glosa].

KADLECOVÁ, Kateřina a EDER, Kryštof. Klouže to jak dobře promazaná lyže: bad sex in fiction adward Reflex 2020, in *Reflex* 31, 2020, č. 51–52, 17. 12., str. 88–92. [úryvek].

To nejlepší z roku 2020. Velkého adventního průvodce knihou uzavírají tipy osobností, in Aktuálně.cz [online]. 19. 12. 2020 [cit. 27. 1. 2023]. URL:

<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/knizni-anketa-aktualne-cz-2020/r~76bc9b0c30c611eba25cac1f6b220ee8/>. [anketa].

Nebinární Afrika, severoirský terorismus a křehký básnický debut. Nejlepší literatura roku 2020, in A2larm.cz [online]. 21. 12. 2020 [cit. 19. 5. 2023]. URL:

<https://a2larm.cz/2020/12/nebinarni-afrika-severoisky-terorismus-a-krehky-basnicky-debut-nejlepsi-literatura-roku-2020/>. [anketa].

NAGY, Petr. *Klidně a předvídatelně. Bilance v pandemickém roce*, in H7O.cz [online]. 22. 12. 2020 [cit. 27. 1. 2023]. URL: <http://www.h7o.cz/klidne-a-predvidatelne-bilance-v-pandemickem-roce/>. [článek].

SVÁTKOVÁ, Kateřina. *Rok Milana Kundery: dvě vydané biografie i povolený překlad románu Slavnost bezvýznamnosti*, in iRozhlas [online]. 30. 12. 2020 [cit. 27. 1. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/pribehy-roku-2020-milan-kundera-knihy-preklad-slavnost-bezvyznamnosti_2012301224_vtk. [článek].

Kultura za časů korony: spolupracovníci a spolupracovnice Salonu vybírají svůj kulturní zážitek roku, in *Právo* 30, 2020, č. 302, 31. 12., příl. Salon, č. 1206, str. 17–18. [anketa].

PETRUŽELKOVÁ, Adéla. Na okraj Nováka Kundery, in *Souvislosti* 31, 2020, č. 4, 31. 12., str. 212–213. [recenze].

Sekce B – příspěvky vydané v roce 2021

Leden

FISCHER, Petr. Člověk myslí, Bůh se směje, in: *Lidové noviny* 34, 2021, č. 7., 9. 1., příl. Orientace, str. 11–12. [esej].

ŽELEZNÝ, Vladimír. Ani nit nenechat nepoplivanou, in *Haló noviny* 31, 2021, č. 16, 20. 1., příl. Literatura – Umění – Kultura 8., č. 3, str. 4. [glosa].

VAJCHR, Marek. *Bezpředsudečná četba*, in Bubínek Revolveru [online]. 21. 1. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: <https://www.bubinekrevolveru.cz/bezpredsudecna-cetba>. [recenze].

Únor

LOLLOK, Marek. Zřídka odvahy k bájení: česká próza roku 2020, in *A2* 17, 2021, č. 3, 3. 2., str. 6. [článek].

BLAHYNKA, Milan. *Otazník na otazník aneb Kniha o Kunderovi*, in Literarni.cz [online]. 8. 2. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: https://www.literarni.cz/rubriky/recenze/otaznik-na-otaznik-aneb-kniha-o-kunderovi_12351.html#.YWbQDxpBxPZ. [recenze].

NORBERT, Tomáš. Krasobruslení na tenkém ledě, in *Haló noviny* 31, 2021, č. 46, 24. 2., příl. Literatura – Umění – Kultura 8, č. 8, str. 2. [polemika].

Březen

MALÝ, Lukáš. *Životopis jako kompro*, in iLiteratura [online]. 24. 3. 2023 [cit. 6. 4. 2023]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/44165-novak-jan-kundera>. [recenze].

Červen

VITVAR, Jan H. Až bude někdo v budoucnosti z výsledků cen Magnesia Litera..., in *Respekt* 32, č. 24, 14.–20. 6., str. 64–65. [komentář].

Příloha II – Důležité příspěvky v diskusi o biografii Kundera: *Český život a doba*

Při sestavování tohoto seznamu, který může posloužit zájemcům o první seznámení se s kunderovskou diskusí, jsem vycházela z kapitoly Důležité recenze v diskusi o biografii *Kundera: Český život a doba*, ve které jsem podrobněji okomentovala sedm příspěvků, které ve větší míře ovlivnily diskusi vyvolanou biografií Jana Nováka. Bibliografické citace jsou seřazeny v chronologickém pořadí, tak jak byly sepsány i ve zmíněné kapitole.

Bibliografické citace

VITVAR, Jan H. a NOVÁK, Jan. O Kunderově udání nemám žádné pochybnosti in *Respekt* 31, 2020, č. 25, 15–21. 6., str. 52–55.

FISCHER, Petr. Kunderův prokurátor in *Právo* 30, 2020, č. 147, 25. 6., příl. Salon, č. 1180, str. 16.

KABRHELOVÁ, Lenka a FISCHER, Petr. Případ Kundera: Máme kromě díla soudit i autora? in *Vinohradská 12* [podcast] 26. 6. 2020 [cit. 11. 3. 2023]. URL:

https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/podcast-vinohradska12-kundera-novak-fischer_2006260600_cen.

BÍLEK, Petr A.: *Recenze: Novák je diletant, o Kunderovi a literatuře tak vůbec má chabou představu* in *Aktuálně.cz* [online]. 3. 7. 2020 [cit. 24. 10. 2022] URL: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/recenze-novak-je-diletant-kundera-cesky-zivot-a-doba-recenze/r~5c552c94bc7111ea8b230cc47ab5f122/>.

ŠAFR, Pavel: *Válka o Kunderu ukazuje, kdo kde stojí. Nováková kniha tala do živého* in *Forum24* [online]. 4. 7. 2020 [cit. 14. 3. 2023]. URL: <https://www.forum24.cz/valka-o-kunderu-dobre-ukazuje-kdo-kde-stoji-novakova-kniha-tala-do-ziveho/>

ŠÁMAL, Petr. Jaký Pondělníček, takový Kundera in *Česká literatura* 68, 2020, č. 5., prosinec, s. 604–610.

VAJCHR, Marek: *Bezpredešudečná četba* in *Bubínek Revolveru* [online]. 21. 1. 2021 [cit. 6. 4. 2023]. URL: <https://www.bubinekrevolveru.cz/bezpredešudecna-cetba>.

Příloha III – Medailon Milana Kundery

Milan Kundera patří mezi nejznámější české spisovatele, jehož díla jsou hojně překládána do mnoha světových jazyků. Narodil se v dubnu roku 1929 v Brně, ale vzhledem k jeho pozdější emigraci a odebrání československého občanství v roce 1979 je problematické jeho zařazení jako pouze českého autora.

Pochází z rodiny významného klavíristy a hudebního pedagoga Ludvíka Kundery, který měl, podle Jana Nováka, na „rozvoj svého syna neobvykle velký vliv“.⁴⁷⁸ Ludvík Kundera svého syna naučil hrát na klavír a zároveň mu poskytl svou knihovnu, kde Milan Kundera objevil například Franze Kafku, jehož dílem se později zabýval. Rovněž ho naučil ruštině, jejímiž překlady Milan Kundera vstoupil do literárního života. Kromě toho všeho však Ludvík Kundera svému synovi „nastavil absolutistické hodnoty, kterým pouhý smrtelník nemůže dostat, hodnoty, jejichž logickým rubem je problematický vztah k sobě samému, neboť člověk pak málokdy obstojí i sám před sebou, a zadělal tak svému synovi na psychologické drama jeho sebevnímání a přístupu k jiným smrtelníkům“.⁴⁷⁹ Tyto absolutistické názory vidí Jan Novák, jako základ celé složité osobnosti Milana Kundery. Konkrétně je ukazuje na útlé brožurce s názvem *Jak poslouchati hudbu*, kterou Ludvík Kundera sepsal. V ní Ludvík Kundera popisuje ideálního posluchače, který by měl být dokonale seznámen se skladbou a tím se podílet na jejím tvoření. Dále by se ideální koncert měl odehrávat v naprosté tmě, aby nebyl posluchač rozptylován okolím a mohl se plně soustředit na skladbu.⁴⁸⁰

Dětství Milana Kundery bylo podle Jana Nováka vedeno O patro výš,⁴⁸¹ na což odkazuje název jedné kapitoly v Novákově biografii. V kapitole popisuje Jan Novák fotografii z hudebního festivalu v Luhačovicích z roku 1940, kde je v pravém dolním rohu jediné dítě oblečeno celé v bílém. Jan Novák usuzuje, že by se svým vrstevníkům chlapec nelíbil: „Nevypadá, že by uměl jezdit po zábradlí, sestřelit brabčáka kaťanem, [...], ale na dospělě jistě dělá skvělý dojem. V honosné restauraci by si určitě poradil i s kostnatou rybou, a ještě by právem ohrnul nos nad operetní šmírou místního pianisty. Milan Kundera nevyrostal v jiném světě než jeho vrstevníci, ale vychován byl o patro výš než většina z nich“.⁴⁸² Tento pohled Jana Nováka na Milana Kunderu mu bude v pozdější diskusi většinou kritikou vyčítán.

⁴⁷⁸ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6 str. 43.

⁴⁷⁹ Tamtéž.

⁴⁸⁰ Tamtéž, str. 29–42.

⁴⁸¹ Tamtéž, str. 53–55.

⁴⁸² Tamtéž, cit. str. 53.

Po vzoru svého otce vstoupil Milan Kundera do komunistické strany již v šestnácti letech v lednu 1948.⁴⁸³ Studoval dva semestry na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy literární vědu a estetiku, ale poté přešel na FAMU, kde studoval nejprve filmovou režii a poté scenáristiku. Bezprostředně poté začal na FAMU vyučovat světovou literaturu. Zprvu jako asistent, ale zakrátko jako docent.⁴⁸⁴ Výuka světové literatury byla do Kunderova exilu jeho jediné zaměstnání. Z toho Novák usuzuje, „že jeho základní přístup k psaní je výklad, že nejraději promlouvá autoritativně, svrchu dolů, z katedry“.⁴⁸⁵

Milan Kundera byl dvakrát vyhozen z komunistické strany. Poprvé byl vyloučen spolu se svým přítelem Janem Trefulkou po dvou letech od vstupu v roce 1950, když Státní bezpečnost zachytila jeho korespondenci zesměšňující Jiřího Hendrycha, který byl tehdy člen Ústředního výboru KSČ. Jednalo se o soukromý dopis zaslaný Jaroslavem Dewetterem, ve kterém kritizoval úroveň přednášky, již Jiří Hendrych vedl, a připsal k tomu, že „*funkcionář je asi vůl*“.⁴⁸⁶ Tento incident Jan Novák určuje jako inspiraci k hlavní zápletce románu *Žert*.⁴⁸⁷ Opětovně do strany vstoupil o šest let později. Vyloučen byl v roce 1970 během stranických čistek, které následovaly po událostech v srpnu 1968, kdy vstoupilo Varšavské vojsko do Československa.⁴⁸⁸

Po roce 1970 nesměl Milan Kundera publikovat, proto některá svá díla v té době uveřejňoval pod cizími jmény. Kriticky nejpříznivěji se uznává právě úspěch Jana Nováka, že dokázal tato díla najít a přiřadit jim autorství Milana Kundery.⁴⁸⁹ Blíže se věnuji těmto dílům později v kapitole.

V roce 1975 Milan Kundera legálně přesídlil do Francie, kde vyučoval jako hostující profesor na universitě v Rennes. Po vydání románu *Kniha smíchu a zapomnění* (1979) mu bylo znemožněno vrátit se do Československa. O dva roky později Milan Kundera přijal občanství francouzské. České občanství mu bylo navráceno v teprve nedávno, v roce 2019. Stalo se tak

⁴⁸³ Tamtéž, cit. str. 41.

⁴⁸⁴ Heslo Milan Kundera, in [slovníkceskeliteratury.cz](http://www.slovníkceskeliteratury.cz) [online], 19. 11. 2020 [cit. 08. 11. 2022]. URL: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1265&hl=Milan+Kundera+>.

⁴⁸⁵ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 11

⁴⁸⁶ Tamtéž, cit. str. 116.

⁴⁸⁷ Tamtéž, cit. str. 123.

⁴⁸⁸ Heslo Milan Kundera, in [slovníkceskeliteratury.cz](http://www.slovníkceskeliteratury.cz) [online], 19. 11. 2020 [cit. 08. 11. 2022]. URL: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1265&hl=Milan+Kundera+>.

⁴⁸⁹ Tamtéž

po čtyřiceti letech v jeho pařížském bytě, kde mu český velvyslanec Petr Drulák předal Listinu o nabytí občanství. Byl to civilní obřad bez vlajek či hymny.⁴⁹⁰

Po roce 1989 se Milan Kundera rozhodl nevrátit se natrvalo do Československa, ale zůstat ve Francii. Své soukromí si pečlivě střeží a většinově odmítá mluvit s médii i životopisci. Prohlašuje, že za něj mluví jeho dílo, přestože se ke své rané stalinistické tvorbě nehlásí a ani nepovoluje její opětovné vydání. Někteří kritici jeho rozhodnutí akceptují, jiným se to naopak nelíbí. Dle mého názoru se Milan Kundera narodil s nedocenenou vlastností, že dokázal předvídat, co mu pomůže v jeho kariérním růstu. Věděl, co a kdy říct, nebo naopak kdy mlčet; s kým se stýkat, ale především co napsat, aby dostal svým spisovatelským ambicím. Ve Francii během rozhovorů, které dával při publikování svých románů, si vytvořil vlastní alternativní biografii, na kterou v biografii upozorňuje Jan Novák. V jednom ze zahraničních rozhovorů popsal Milan Kundera sám sebe jako oběť stalinistické perzekuce, kdy měl být režimem utlačován již v době, kdy byl studentem s uměleckými sklony. Měl být vyloučen ze školy během komunistických čistek a následně manuálně pracovat. Jan Novák v biografii *Kundera: Český život a doba* dokazuje, že tato mystifikace Milana Kundery je jen lež.⁴⁹¹ Někteří kritici chápou tuto sebezprezentaci Milana Kundery jako snahu o přepsání vlastní minulosti.

Milan Kundera debutuje lyrickou sbírkou *Člověk zahrada širá* v roce 1953 jako prorežimní lyrik.⁴⁹² Do literárního dění však vstupuje již o několik let dříve svými překlady básní Vladimira Majakovského. První přeložená báseň pod názvem *Ptáče Boží*, vyšla v červnu 1945 v časopisu *Gong*, vydávaném skupinou studentů estetiky v Králově Poli.⁴⁹³ Kundera překládá Majakovského ze svazku, který našel v otcově knihovně a Jan Novák mu přiznává, že báseň překládal „svižně, s nepochybným talentem“.⁴⁹⁴ Milanu Kunderovi v následujícím roku vyjdou další překlady z ruštiny. Překládá Vladimira Majakovského, ale také například Michaila Lermontova nebo Davida Burljuka.⁴⁹⁵

⁴⁹⁰ *Spisovatel Kundera získal zpět české občanství. Po emigraci mu je odňal komunistický režim*, in ct24.ceskatelevize.cz [online]. 3. 12. 2019 [cit. 8. 11. 2022]. URL:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2994050-spisovatel-kundera-ziskal-zpet-ceske-obcanstvi-po-emigraci-mu-je-odnal-komunisticky>.

⁴⁹¹ DRTINOVÁ, Daniela a NOVÁK, Jan. *Kundera byl manipulátor, lže o svém životě, má na svědomí udání lidí, říká autor knihy o spisovateli*, in Hospodářské noviny [online]. 22. 6. 2020 [cit. 21. 2. 2023]. URL:

<https://art.hn.cz/c1-66780730-kundera-byl-manipulator-lze-o-svem-zivote-ma-na-svedomi-udani-lidi-rika-autor-knihy-o-spisovatelovi>.

⁴⁹² MARTINOVSKÁ, Anna. Vyprávění plné zámk. Za biografické čtení (nejen) Milana Kundery, in A2 16, 2020, č. 19, 9. 9., str. 8.

⁴⁹³ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 83.

⁴⁹⁴ Tamtéž.

⁴⁹⁵ Tamtéž, str. 84–86.

Následně Milanu Kunderovi vychází poema *Poslední máj* splňující tehdejší literární normy socialistického realismu.⁴⁹⁶ Poemu napsal Milan Kundera do soutěže vyhlášené Svazem československých spisovatelů spolu s Lidovými novinami v červnu 1953. Literární soutěž byla vyhlášena za účelem „*podnítit spisovatele [...] k napsání nových prací o životě a díle národního hrdiny Julia Fučíka*“.⁴⁹⁷ V polovině září 1954 oznámil Svaz československých spisovatelů v *Literárních novinách* výsledky soutěže, kde se v literární kategorii umístil Milan Kundera na druhém místě.⁴⁹⁸

Poslední básnickou sbírkou Milana Kundery jsou *Monology* (1957), jimž dal jejich název Vítězslav Nezval.⁴⁹⁹ Československý spisovatel tuto sbírku vydal čtyřikrát, pokaždé ve vyšším nákladu. Milan Kundera však každé vydání přepracoval a pozměnil tak, až se uvažuje o tom, zda se pořád jedná o jedno a totéž dílo.⁵⁰⁰

Milan Kundera se hledal i jako dramatik. Jeho první divadelní hra *Majitelé klíčů* byla uvedena v Národním divadle na scéně Tylova divadla v dubnu 1962. Další kriticky úspěšnou divadelní hru *Jakub a jeho pán* s podtitulem *Pocita Denisi Diderotovi* sepsal Milan Kundera v roce 1970.

Podle vlastních slov, se Milan Kundera našel jako prozaik, když sepsal první povídku z cyklu *Směšné lásky*, které postupně vyšly ve třech svazcích 1963, 1965, 1968.⁵⁰¹ Postupně Milan Kundera povídky různě přesouval mezi svazky. Definitivní verze vyšla pod záštitou nakladatelství Atlantis v roce 1991. Z tohoto vydání tři povídky vyřadil – nynější vydání tedy obsahuje sedm povídek. V povídkách se objevuje Kunderův osobitý styl, jenž spočívá v ironickém až cynickém odstupu od světa i sebe samého, v důsledně antilyrickém postoji a přesné fabulační strategii.⁵⁰²

Vrcholem románové tvorby Milana Kundery je *Žert* (1967), díky kterému si postupně získal uznání po celém světě. V době vydání *Žertu* se Louis Aragon vyjádřil, že se jedná „*o jeden z největších románů století*“.⁵⁰³ Pozoruhodný je román i po stylistické stránce – v sedmi částech románu se střídají čtyři vypravěči. Sedmička se v dílech Milana Kundery objevuje často

⁴⁹⁶ VALDEN, Milan. *Milan Kundera*, in *iliteratura.cz* [online]. 12. 11. 2006 [cit. 12. 11. 2022]. URL:

<https://www.iliteratura.cz/clanek/20137-kundera-milan>.

⁴⁹⁷ *Literární noviny* 2. 1953, č. 24, 13. 6., str. 2.

⁴⁹⁸ NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6. str. 232.

⁴⁹⁹ Tamtéž, cit. str. 284.

⁵⁰⁰ Tamtéž, cit. str. 288.

⁵⁰¹ VALDEN, Milan. *Milan Kundera*, in *iliteratura.cz* [online]. 12. 11. 2006 [cit. 12. 11. 2022]. URL:

<https://www.iliteratura.cz/clanek/20137-kundera-milan>.

⁵⁰² Tamtéž.

⁵⁰³ Tamtéž.

– jeho česky psané romány, jsou rozděleny do sedmi částí, konečná verze *Směšných lásek* má sedm povídek, a nakonec česky psaných prozaických děl je taktéž sedm (šest románů a jedna sbírka povídek).⁵⁰⁴

Po roce 1970 se Milan Kundera dostal na seznam zakázaných autorů a nemohl vydávat pod vlastním jménem. V biografii Jan Novák odhalil, že Milan Kundera přesto mezi lety 1970–1975 vydal několik svých děl pod záštitou svých přátel nebo bývalých studentů. Jednalo se o televizní hru *Simultánka s Al'jochinem* a třídílnou sérii *Kamarátka pre nás dvoch* uvedené v roce 1975 Slovenskou televizí pod jménem Petera Ševčovice. Dále připisuje Jan Novák autorství Milanu Kunderovi i v případě dvou rozhlasových her *Sbohem, má láska* a *Mahlerova symfonie*, které zůstaly pravděpodobně nezrealizované, a jež svým dívčím jménem Saša Ivančová pokryla Kunderova bývalá studentka z FAMU Natálie Ivančová-Vadlejchová-Borodino.⁵⁰⁵ Objevení těchto doposud neznámých děl Milana Kundery považují někteří kritici biografie za pozitivní příspěvek literární vědě.

Po odjezdu do Francie vycházely nejprve francouzské překlady dosavadních románů. Česky publikoval Milan Kundera pouze v exilovém nakladatelství manželů Škvoreckých Sixty-Eight Publishers v Torontu.⁵⁰⁶ Druhým románem Milana Kundery, a zároveň prvním vydaným románem v exilu, byl *Život je jinde* (francouzsky 1973; česky Toronto 1979). Tento román je podle Jana Nováka stěžejným dílem, které o životě Milana Kundery prozrazuje snad více, než kdy Milan Kundera zamýšlel.⁵⁰⁷ Mezi dalšími vydanými díly – *Valčík na rozloučenou* (francouzsky 1976; česky Toronto 1979), *Kniha smíchu a zapomnění* (francouzsky 1979; česky Toronto 1981) – zaujímá významné postavení román *Nesnesitelná lehkost bytí* (francouzsky 1984; česky Toronto 1985), jenž je Kunderovým románem nejznámějším a nejčtenějším. Je shrnutím autorových dosavadních témat a vyprávěcích postupů. Na Západě se stal bestsellerem a byl přeložen do mnoha jazyků.⁵⁰⁸ Je to také jeden z posledních románů, které nechal Milan Kundera zfilmovat v roce 1988 a jeho natočení se ujal v USA Philip Kaufman. S výsledným filmem, však Milan Kundera nebyl spokojen, proto zakázal jakoukoliv filmovou či jinou

⁵⁰⁴ Tamtéž.

⁵⁰⁵ *Heslo Milan Kundera*, in [slovníkceskeliteratury.cz](http://www.slovníkceskeliteratury.cz) [online], 19. 11. 2020 [cit. 8. 11. 2022]. URL: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1265&hl=Milan+Kundera+>.

⁵⁰⁶ VALDEN, Milan. *Milan Kundera*, in [iliteratura.cz](http://www.iliteratura.cz) [online]. 12. 11. 2006 [cit. 12. 11. 2022]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/20137-kundera-milan>.

⁵⁰⁷ Jan Novák považuje scénu z románu za důkaz viny Milana Kundery v tzv. udavačské kauze, ohledně udání Miroslava Dvořáčka v roce 1950

⁵⁰⁸ VALDEN, Milan. *Milan Kundera*, in [iliteratura.cz](http://www.iliteratura.cz) [online]. 12. 11. 2006 [cit. 12. 11. 2022]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/20137-kundera-milan>.

adaptaci svých děl.⁵⁰⁹ Román *Nesnesitelná lehkost bytí* se stal na Západě symbolem útlaku v tehdejší Československu. Milan Kundera v něm reflektuje bezútěšnost života v Československu před rokem 1968; vykresluje i pražské jaro, jeho následné zakončení v srpnu 1968 i období normalizace.

Poslednímu česky psanému románu *Nesmrtelnost* (francouzsky 1990, česky Atlantis 1993) předcházela první sbírka esejů psaných již francouzsky *L'art du roman* (1986), který doposud vyšel v češtině jen po částech.⁵¹⁰ V esejích se Milan Kundera věnuje románovému umění a jeho tradici v evropské kultuře.⁵¹¹ *Nesmrtelnost* je sice román psaný česky, ale tematicky se více přibližuje pozdějším románům Milana Kundery ve francouzštině. Milan Kundera se v románu zabývá tematikou lidského údělu; jeho konečnosti i nesmrtelnosti, již někteří z nás chtějí dostáhnout.⁵¹²

Svá pozdější díla píše Milan Kundera již ve francouzštině. Ve svém druhém souboru esejí *Les testaments trahis* (1993) se Milan Kundera opět věnuje románovému umění, ale přidává své myšlenky o hudbě nebo například i úvahu o překladu. Zabývá se i díly autorů, kteří se již sami nemohou bránit různým výkladům či špatným překladům svých děl, jež Milan Kundera vnímá jako zrady páchané čtenáři na jejich testamentech.⁵¹³ Za konkrétní příklad si Milan Kundera vybírá požadavek Franze Kafky na svého přítele Maxe Broda, aby spálil jeho dílo. Max Brod tak však neučinil a dílo Franze Kafky naopak vydal, čímž ho proti jeho vlastní vůli učinil nesmrtelným.⁵¹⁴

Postupně se stala francouzština jazykem románů Milana Kundery, které dlouhou dobu nedovolil přeložit do češtiny. Francouzská díla se od těch předchozích liší nejen v jazyku, ale také po formální stránce. Rozsahem se jedná spíše o novely, které se odehrávají ve Francii a Česká republika se v nich objevuje spíše ve vzpomínkách.⁵¹⁵

Vydávání děl Milana Kundery se po roce 1989 ujalo výhradně nakladatelství Atlantis, které vydalo všechny česky psané romány.⁵¹⁶ Na překlady francouzských románů si museli čeští čtenáři počkat dlouho, až do podzimu 2020. Důvodem byla nevěřícnost Milana Kundery

⁵⁰⁹ VALDEN, Milan. *Milan Kundera*, in *iliteratura.cz* [online]. 12. 11. 2006 [cit. 12. 11. 2022]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/20137-kundera-milan>.

⁵¹⁰ Tamtéž.

⁵¹¹ Tamtéž.

⁵¹² Tamtéž.

⁵¹³ Tamtéž.

⁵¹⁴ Tamtéž.

⁵¹⁵ Tamtéž.

⁵¹⁶ Tamtéž.

vůči cizímu překladu. Nechtěl je svěřit nikomu jinému než sobě. Milan Kundera je známý tím, že se pokouší kontrolovat i překlady do jiných jazyků, ale žádný jazyk mu není tak blízký jako čeština. Pro překlad si Milan Kundera osobně vybral překladatelku Annu Kareninovou. V rozhovoru v pořadu *Blízká setkání* pro Český rozhlas dvojku Anna Kareninová uvedla, že ji Milan Kundera oslovil s vědomím, že svoje čtyři francouzské romány již nedokáže sám přeložit. Jako svou překladatelku si ji vybral na základě její dlouholeté práce na překladech děl spisovatele Louise-Ferdinanda Céline, které se mu velmi líbily. V září 2020 vyšel Kunderův poslední francouzský román *Slavnost bezvýznamnosti*, v listopadu 2021 vyšel překlad dalšího románu *Nevědění*. Oba francouzské romány jsou v porovnání s předešlými českými romány mnohem útlejší. Anna Kareninová se k tomu vyjádřila v pořadu *Blízká setkání* Českého rozhlasu tak, že když začal Milan Kundera psát francouzsky, vyčerpал možnosti svého českého psaní, a proto se rozhodl jít jinou cestou, kterou mu bylo francouzské myšlení.⁵¹⁷

⁵¹⁷ KOSTKOVÁ, Tereza a KARENINOVÁ, Anna. *Když mě Milan Kundera požádal o překlad, cítila jsem z něj velký smutek, říká Anna Kareninová*, in mujrozhlas.cz [online]. 6. 12. 2021 [cit. 24. 5. 2023]. URL: <https://dvojka.rozhlas.cz/kdyz-me-milan-kundera-pozadal-o-prek-lad-citila-jsem-za-nej-velky-smutek-rika-8634258>.

Zdroje Prameny

- BLAHYNKA, Milan. *Glosy k losu člověka v době prokurátorů: o člověka Kunderu*. Olomouc: David Voda, 2020. ISBN 978-80-905921-5-5.
- BRIERRE, Jean-Dominique. Překlad: ŠAVLÍKOVÁ, Lucie. *Milan Kundera: život spisovatele*. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3327-1.
- NOVÁK, Jan. *Kundera: Český život a doba*. Praha: Paseka, Argo, 2020. ISBN 978-80-7637-131-6.
- KŘÍŽ, Jiří P., ed. *Český spor o Milana Kunderu*. Praha: Galén, 2021. ISBN 978-80-7492-540-5.
- KUNDERA, Milan. Překlad KARENINOVÁ, Anna. *Slavnost bezvýznamnosti*. Brno: Atlantis, 2020. ISBN 978-80-7108-375-7.

Odborná literatura

- BARTLOVÁ, Milena. Životy těch druhých, in *A2* 16, 2020, č. 19. Praha: A2. ISSN 1803-6635.
- BLOOM, Harald. A Manifesto for Antihetical Criticism, in *Agon: Towards a Theory of Revisionism*. Oxford: Oxford University Press, 1983. ISBN 019503354X.
- FISCHER, Otokar. O polemikách, in *Slovo o kritice*. Praha: Václav Petr, 1947.
- FOUCAULT, Michel. Polemika, politika a problematizace in *M. F. Myšlení vnějšku*. Praha: Herrmann & synové, 1996. ISBN 80-238-0471-5.
- HOMOLÁČ, Jiří. Polemika jako žánr (Na materiálu šaldovském) in *Česká literatura* 46, 1998, č. 3.
- KOLÁŘ, Jan. Oplakávání nepochopených bytostí, in *A2* 16, 2020, č. 19. Praha: A2. ISSN 1803-6635.
- MARTINOVSKÁ, Anna. Vyprávění plné zámlk. Za biografické čtení (nejen) Milana Kundery, in *A2* 16, 2020, č. 19, 9. 9., str. 8.
- MERHAUT, Luboš. Polemika: dialog a nerozumění, in *Česká literatura* 47, 1999, č. 5.
- MERHAUT, Luboš. Prostory a proměny polemiky in *Cesty polemiky: význam a proměny žánru v české literatuře na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 2021. ISBN 978-80-7671-020-7.
- MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.
- Ottův Slovník naučný*. Svazek 20. Praha: J. Otto, 1903.

PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc:

Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-124-1.

REIGR, František Ladislav a MALÝ, Jakub. *Slovník naučný*. Svazek 6. Praha: I. L. Kober, 1867.

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN 22-062-77.

Online příspěvky

Česká tisková kancelář. *Cenu Franze Kafky letos získá Kundera. Porota tak ocení autorův přínos české i evropské literatury*, in iRozhlas [online]. 20. 9. 2020 [cit. 29. 3. 2023]. URL: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/milan-kundera-cena-franze-kafky-literatura-oceneni-spisovatel-zert-kultura_2009201800_gak.

Heslo Milan Kundera, in slovníkceskeliteratury.cz [online], 19. 11. 2020 [cit. 8. 11. 2022]. URL:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1265&hl=Milan+Kundera+>.

KOSTKOVÁ, Tereza a KARENINOVÁ, Anna. *Když mě Milan Kundera požádal o překlad, cítila jsem z něj velký smutek, říká Anna Kareninová*, in mujrozhlas.cz [online]. 6. 12. 2021 [cit. 24. 5. 2023]. URL: <https://dvojka.rozhlas.cz/kdyz-me-milan-kundera-pozadal-o-preklad-citila-jsem-za-nej-velky-smutek-rika-8634258>.

Spisovatel Kundera získal zpět české občanství. Po emigraci mu je odňal komunistický režim, in ct24.ceskatelevize.cz [online]. 3. 12. 2019 [cit. 8. 11. 2022]. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2994050-spisovatel-kundera-ziskal-zpet-ceske-obcanstvi-po-emigraci-mu-je-odnal-komunisticky>.

TŘEŠŇÁK, Petr a HRADILEK, Adam. *Udání Milana Kundery*, in Respekt.cz [online]. 12. 10. 2008, [cit. 3. 5. 2023]. URL: <https://www.respekt.cz/tydenik/2008/42/udani-milana-kundery>.

VALDEN, Milan. *Milan Kundera*, in iliteratura.cz [online]. 12. 11. 2006 [cit. 12. 11. 2022]. URL: <https://www.iliteratura.cz/clanek/20137-kundera-milan>.

Summary

Milan Kundera is one of the most famous Czech writers whose works have been translated into more than fifty languages. He was born in 1929 in Brno. In 1975, he went to teach in Paris, but in 1979, after the publication of his novel *The Book of Laughter and Forgetting* his Czech citizenship was revoked, which was not restored until forty years later in 2019.

Milan Kundera became famous in the world primarily for his novels *The Joke* (1967) and *The Unbearable Lightness of Being* (1984), but he is also the author of plays such as *The Owners of the Keys* (1962), *Jacques and His Master* (1971), and poetry collections such as *Man, a wide garden* (1953) and *Monologues* (1965).

In 2020, a voluminous biography of Milan Kundera was published, written by Jan Novák. This biography caused an overwhelming reaction at the time of its publication, which I am surveying in my work. Jan Novák is the author of a number of biographies: *Co já vím? Autobiografie Miloše Formana* (1994), *Zatím dobrý* (2004, subsequently reworked into comic form in 2008 in collaboration with Jaromír 99), *Zátopek... když nemůžeš, tak přidej!* (2016), and others.

I have divided the discussion that the biography *Kundera: Český život a doba* has generated in the first year since its publication into four waves, according to the tendencies and changes in themes that I have observed while I was reading the contributions. The first wave falls from mid-June, when the first reviews appeared, to the publication in early July of a paper by Petr Onufer, who intervened in the discussion from the position of the biography's editor, which is unusual. The second wave is bounded by Pavel Šafr's contribution from the beginning of July and ends in mid-September, when Milan Kundera became the twentieth winner of the Franz Kafka Prize. And the first official Czech translation of his French novel *The Celebration of Insignificance* was published after thirty years. The third wave then coincided with the announcement of the Lidové noviny Book of the Year awards, which surprised many reviewers and readers alike. The final, fourth wave covers the entire first half of 2021. I consider the publication of Jiří P. Kříž's anthology *Český spor o Milana Kunderu* to be the final point of discussion.